

Ino. ~~15850~~

CARMEN SYLVA

(REGINA ROMÂNIEI)

POVESTILE

PELEŞULUI

I A Ş I

EDITURA LIBRARIEI ŞCOALELOR FRAȚII ŞARAGA

306451

138050
135905

Toate drepturile reersvate.

B.C.U. "Carol I" Bucuresti

C135905

I A Ş I

STABILIMENTUL GRAFIC «MIRON COSTIN»

PELEȘUL

Din Buceciul, care, vechiul de bătrân ce este, a văzut așa de multe, încât nici nu-î mai vine să se mire de nimic, se avântă clocotind un păreul de munte atât de sălbatic și de năvalnic, încât par'că 'n răsățarea lui ar voi să cutriere lumea toată.

E un voinic minunat Peleş, cu părul creț și cu adâncii ochi albaștri, și e atât de voios și de tare, fiind-că s'a născut în adâncimile unui munte urieș. Se zice, că vine dintr'un lac năprasnic, care-î ascuns în fundul pământului și 'n care șed zinele apelor. Și dacă stai mult lângă Peleş, așa de mult, ca de stătit ce stai să uiți lumea, auzi cu totul deslușit cântările zinelor.

Chiar se ivește, din când în când, câte o zină, care, plutind pe o frunză mare și lată de a lungul Peleşului la vale, alunecă din treaptă 'n treaptă peste cascadele apei și privește cu ochi voioși la lume. Dar' nu poate să o vadă decât acela, care s'a născut pe la foacă și n'a avut nici o dată vr'un cuget rău în sufletul lui.

Ele netezesc cu degetele lor gingașe pletele crețe ale lui Peleş și vorbesc pe șoptite cu dînsul despre leagănul lor cel ascuns în tănițele muntelui, apoi el le pune în față oglinzi mititele, ca să-și vadă chipurile trandafirii. Iar șoaptele lor sunt tainice, ca și

când s'ar furişa prin frunziş adierea unui vânt domol.

Apoi — Peleş nici o dată nu oboseşte, atât de mare îi este puterea şi de grăbită călătoria. Darnic din fire, îşi reînoieşte mereu valurile spumegate şi nu se întrebă cât a dat şi cât i mai rămâne. Ştie prea bine, că jos, în adâncime, e lacul mare; care nu seacă nici o dată, câtă vreme Buceciul nu se va fi prăbuşit şi marea nu va fi acoperit Carpaţii. El, Peleş, nu ştie de loc a socoti şi nu zice nici o dată: «Nu vreau să mă istovesc, ca nu cum-va să rămăiţu sărac!» O! nu, harnic şi darnic îşi aruncă valurile prin lume la vale, ca oamenii şi vietăţi şi erburii să se răcorească din ele.

Se necăjeşte cu toate aceste şi el câte-o dată, când primăvara nu vrea să sosească, ori toamna pleacă prea în pripă: atunci se face de tot galbăn şi se umflă în mânia lui aşa de tare, în cât rumpe şi sfâşie tot ce-î cade la îndemână. Iar crivêţul ride de dânsul, ori drept pedeapsă îl biciuieşte şi-î aruncă 'n drum copaci mari, ca să-l obosească cu ei pe nerăbdătorul copil, cu pletele creşte şi cu inima îndărjită.

Dar nici nu e cu putinţă să nu-l apuce necazul, când earna vine aşa de 'ngrabă. I este un lucru nesuferit, când copaciî îşi aruncă frunzele în el şi trebuie să le poarte, acum neinsufletite, pe acelea, cu cari nu glumise toată vara; apoi îl supără şi ghiata, care-l strîmtorează şi vrea să-l silească a tăcea. Căci un păcat mare are Peleş: vofeşte să stea, mereu să stea de vorbă, cu florile, cu copaciî, cu păsările, cu vânturile, chiar şi cu muşchiî de pe petrele din albia lui, ba, în cele din urmă, şi cu sine însu-şî, când nu mai e cine să-l asculte. Şi care e omul ce ar voi

să stea cu sine însu-și de vorbă? Fie cel mai cu min-te, tot i s'ar urî în curînd, cum i se urește de multe ori și celui mai bun al său prieten, care s'a putut deprinde la răbdare față cu dînsul.

Iară lui Peleş i place prea mult, ca alții să se minuneze de poveștile lui, și nu ține de loc să păstreze tainele ce i s'au încredințat, de și munții l'au muștrat adese-ori pentru limbuția lui, zicîndu-i «Babă bătrână.» Dar el și-a scuturat pîrul creț și a aruncat o privire ștregărească la codru, ca și când ar voi să-i zică: Așa-i, că ție-ți place să mă ascuți!?»

Am stat ceasuri multe și îndelungate lângă el și am ascultat spusele lui, și câte o dată par'că vedeam vîrfurile degetului vre unei zine, ori piciorul trandafiriu, ori o pleată din pîrul ei; și am auzit adese-ori cîntări minunate: acum am să vi le povestesc toate.

Căci nu e taină ceea ce Peleş a spus: o știe o mulțime de lume; o știu ferega și mușchiul și flórea. Nu-mă-uita și fagi și brazi, iar acela, cari n'o știu, li-o spune vîntul, ce scutură mereu frunzele până ce nu le spun toate, ca paserile să ducă vorba mai departe peste nouă mări și nouă țări, pîn' acolo unde nu mai sunt furtune, fiind-că nu mai este nici aer. Fiind însă, că eu nu am aripă, nu pot purta poveștile departe 'n lume, ci trebuie să le spun pentru ca să mergeți și voi să-l vedeți pe Peleş.

Póte că el are să vă povestească mult mai multe ca mie, iar acela, cari n'au avut încă nici un cuget rîu în sufletul lor, li se vor arăta și zinele.

Acum — ascultați ce-a fost, cum a fost o dată și dacă n'ar fi fost, nici n'ar povesti-o Peleş.

VIRFUL CU DOR

ost-a odată la Sinaia o horă precum n'a mai fost. Era o serbătoare mare și călugării din Monastire împărțise pomană ciubere întregi, și toți mâncau de se săturase.

Oamenii venise de departe: de la Izvor și de la Poiana Țapului, de la Comarnic și de la Predeal, și de peste munte. Soarele strălucia și încălzia toată valea, de-și asvirlia fetele basmalele de pe cap și de-și puneau flăcăii pălăriile acoperite cu flori pe ceafă. La joc tuturora le era foarte cald. Femeile măritate ședeau jur împrejur pe erbă verde și țineau copilașii la sin. Maramele lor luciau de departe albe și gingașe ca niște flori.

Ce joc vesel! Ce tropăit! Ce strigăte! Fetele par' că plutiau în aer. Picioarele lor gingașe, cari se zăriau sub vilnicile cele înguste, par' că nici nu atingeau pământul. Iele lor erau bogat cusute. Ele străluceau de colorile cele mai vii și de aur, ca și banii de la gît. Hora se'ntorcea și se legăna necontenit în cercuri mai mici și mai mari la cântecul neobosit al lăutarilor, cum bate sângele prin vine, cum urmează unele după altele valurile apei.

Ceva mai departe sta un cioban frumos, răzimat de toiagul seu cel lung. Ochiul său negri ca murele, se uita spre horă. El era subțirel ca un brad. Plețele cele crețe și negre i cădeau pe umere de sub

căciula de oaie cea albă. Cămașa lui era cenușie. Un brîu lat de piele o ținea împrejurul șoldului în crețuri mari. La picioare purta opinci. Ochiul lui dădura într'o clipită o roată peste toată hora. Îndată ei găsiră ce căutau, și-și țintiră căutătura lor strălucitoare pe o față care se părea că nici nu-l bagă în seamă.

Frumoasă era fata: frumoasă ca cea mai frumoasă floare. Ba mai frumoasă decât trandafirul Buceciului și mai gingașă decât floarea Reginei. Ochiul ei avea două lumini: una în negrul din mijlocul ochilor, alta în cercul cel căpriu, care împrejura acest negru. Dinții i străluciau, când ea-și deschidea buzele de roze. Părul ei era negru ca prăpastia, din care fulgeră un șipot de apă, și cununa diu păr nu se vesteja, ca și cum acesta-l ar da viață de frăgezia. Trupul ei era așa de subțire, par'că l'ar fi putut rumpe cu mâna, și cu toate aceste se vorbea de puterea ei.

Dar! Frumoasă era Ileana! Și Ionel, ciobanul cel tîner, neconținut se uita la dînsa. În sfîrșit și el se apropia de horă și luă pe Ileana de mînă. Fetele se uitau la ea și suriseră, iar Ileana roși. De odată cîntecul lăutarilor stătu, sfîrșind cu un sunet ascuțit: flăcăii învîrtiră pe fete sub braț jur împrejur și Ionel trase cu putere în jos mîna Ilenei. Aceasta zicea mult. Însă Ileana dădu din umere și surise.

«Ileano!» zise el încet, — Vezi tu colo frunzele «cele galbene ale fagului? A sosit timpul: trebuie să mă duc la vale cu oile mele, în cîmpul Baraganului, poate și peste Dunăre — în Dobrogea, și nu te voi mai vedea pînă 'n primăvară. Zi-mi un cuvînt bun, ca să nu-mi tremure inima, când voi gândi, că te uiți și la ceilalți flăcăi.»

— «Ce săți spun ? Tu nu mă iubești de loc și curind ai să mă uiți.»

— «Mai bine-oiū muri, decît să te uit, Ileano!»

— «Aceste sunt numai vorbe, și eu nu li dau crezare.»

— «Ce să fac, ca să mă crezi?»

Ileana se uită cu coada ochiului spre flăcău și ochii i scînteieau. «Ceea ce nu poți!» i răspuse ea.

— «Eu pot tot», zise Ionel încet, ca și cum nu ar mai ști ce vorbește.

— «Nu! căci fără de oile tale nu poți trăi. Dorul lor mai greu îți trece, decît dorul meu!»

— «Fără oile mele!» zise Ionel și suspină.

— «Vezi, că nu poți fără de oile tale!» răspuse Ileana rizînd. «Vezi, că nu poți face singurul lucru ce-ți cer—să rămăi sus la munte fără de oi! Vorbe și numai vorbe!»

— «Și dacă totuși ți-aș face după plac?» zise Ionel, stringându-și dinții.

Flăcăii și fetele se strinseseră împrejurul Ileanei și al lui Ionel și ascultau. «Fă-o!» «Nu o fă!» strigau unii după-alții.

Atunci eși din mulțime un cioban bătrîn, cu pletele de argint, cu sprincenele tupoase, și puse mîna pe umărul lui Ionel.

«Lasă fetele», zise el cu asprime. «Ele-ți vor erumpe inima și după aceea vor rîde de tine. Nu știi tu, că ciobanul, care-și părăsește oile, trebuie să moară?» El se întoarse spre Ileana și o amenință cu pumnul. «Și tu crezi, că pentru că ești frumoasă, poți face tot și că mîndria ta nu va mai fi pe-

«depsită : dar, ți-o zic eu, răul ce-l faci, ție însă-ți
«ți-l faci!»

Ileana surise : «El n'are decît să nu se ducă: eî
n'am nevoie de dînsul.» Întorcîndu-se în altă parte,
ea aleargă în mănăstire la izvor, ca să bea apă.

Ionel însă nu mai asculta pe nime, ci se înturnă
spre munte cu fața palidă și cu buzele strinse. El
trecu pe lângă Ileana și-i făcu numai un semn cu
mîna.

—«Nu o fă!» strigă ea rizînd dimpreună cu cele-
lalte fete. Peleșul par'că răsună : «Nu o fă ! Nu o
fă ! Nu o fă !» Însă Ionel nu-l auzia, ci se sui sus
la munte, pe cînd soarele era la mează-zi, se sui la
stîna trecînd prin poienile cele lucii, pășind prin fă-
getul cel umbros și pe sub brazil ceî uriași, pe cari
șese oameni nu-i pot încinge jur-impjur. Oile e-
raî strinse la stîna, iar cîniî i eșiră înainte cu un
lătrat amical. Le trecu cu mîna peste pîrul cel stu-
fos și chiamă la dînsul pe Miorița «—Brr, Brr, oiță
Brr!» Ea veni îndată cu mieluşelul ei și Ionel i bă-
gă în lîna garofa, ce o furase de la Ileana. El rugă
pe ceilalți ciobani, să ia cu dînșii și oile lui, și le
zise, că va veni tîrziu, căci a făcut un jurămint și
trebuie să-l ție. Mirarea cuprinse pe toți. «Și dacă
«nu voiî mai veni», încheiă el, «spuneți că dorul
m'a chemat la nuntă.» El luă în mîni buciumpul și
se sui tot mai sus, pînă ce ajunse în virful munte-
lui, de unde putea privi pînă la Dunăre, și peste
Dunăre pînă 'n Balcanî. Acolo se opri, puse buciu-
mul la gură, și-l făcu de resună departe cu duiosie
și cu durere. Atunci cănele seu cel mai credincios
veni alergînd cu iuteală. El lătra, sărea împrejurul

lui, trăgându-l de cămașă spre vale, astfel încât Ionel nu știa cum să scape de dînsul. În fine-l întiri cu ocări, cu petre și cu lacrimile în ochi. Astfel depărtă Ionel pe cel din urmă amic al său. El sta acum singur în pustietatea cea mare a muntelui. Doi vulturii plutiau la picioarele lui. De altfel domina liniște.

Ionel se întinse pe iarba cea scurtă și suspină atât de tare, par'că i-ar fi sărit inima din loc, până ce adormi de dor și de durere. Când se trezi, nourii i se învîrteau împrejurul capului și se apropiară tot mai mult mai înainte cu mare iuțeală, pe urmă se așezară pe dînsul ca o negură deasă și întunecată și steteră nemișcați de nu se putea vedea la un pas. De o dată nourii și luară forme diferite. Se părea, că sunt niște ființi femești de o frumusețe rară, cu vesminte albe și strălucitoare ca omătul, că se țin de mână, plutind în aer și legănându-se împrejurul lui Ionel. El și frecă ochii, căci credea, că tot visează. Atunci auzi doina lor. Doina răsună atât de dulce și ca din depărtare mare. Iar' ele întindeau spre dînsul brațele lor, albe ca și crinul.

«Flăcău frumos! Fii al meu! Fii al meu! «Vino cu mine!» Așa se auzia din toate părțile. Ionel însă clătea numai din cap «Nu ne urî!» strigă una. «Noi vrem să-ți facem orî ce plăcere, ca să-ți uiți «valea pentru vecie.» La aceste cuvinte, ea împărți negura cu mâna, și iată o poiană plină de flori, precum nu s'a mai văzut vre-odată, și în poieană o stăină de frunze de roze, cu un isvor care curgea peste mușchiul cel moale. «Vino! acolo vom locui!» i zicea una din femeile cele frumoase cu o voce ca de

argint «Nu, vino la mine! zicea alta și clădia dina
intea ochilor lui din neguri o casă, care, luminată,
de soare, se părea a fi un curcubeu. În lăuntru
ei, toate erau moi, ca de lână cea mai suptire. Din
pod și de pe pereți, ca și de pe acoperemânt picu-
rau picăturile de curcubeu, cari de abia atingeau
pământul, și se prefăceau în erburii și flori. «Aci
«vom locui,» i zicea fata cea frumoasă, «te voi
«împodobi, cum sunt și eu împodobită!» — «Numai
«una singură are voia să mă împodobească,» respu-
dea el turburat, «numai logodnica mea.» — «Vreți eu
«să-ți fiu logodnică!» zise o a treia: «Uită-te aci să
«vezi zestrea mea!» și turtind negurile, ea făcea din
«ele oi, și tot multe și mai multe, în cât tot muntele,
toți munții și cerul erau acoperiți de oi. Ele erau
albe și strălucitoare, cu telinci de aur și de argint
la gât, și sub picioarele lor creșteau voioase toate
plăntele câmpului. Fața bietului flăcău părăsit se
lumina, dar după o clipă el întiri de la sine arăta-
rea cea atrăgătoare zicând: — «Nu am decât o sin-
«gură turmă, turma mea, și nu-mi trebuie alta.» A-
tunci negurile începură a se îndesi mai tare și a se
întuneca mai mult, și Ionel fu incunjurat cu iuteală
de nouri negri, din cari fulgera și tuna tot mai a-
proape și tot mai înfricoșat. Și din tunet el auzia
aceste cuvinte: «O tu, fiu de om îndrăsneț: de te
«incumeți a ne uri, ești perdut!» Trăsnetul pica, de
se părea că tot muntele ar fi fost detunat și fur-
tuna se scobori în vale. Pe Ionel însă pică ometul
în fulgi ușori, d'ântăiu subțirel de tot, pe urmă tot
mai des, până ce toți munții jur împrejur fură aco-
periți, și cu dânsii gluga lui, părul lui, sprincenele

lui. Iar din viscol răsunau iarăși vocile cele mai dulci în sunete armonioase, fluere de cioban și pintre dânsule buciume și doine; și de mână nevăzute se rădica de o dată dinaintea ochilor lui un palat de omăt, atât de splendid, încât Ionel trebui să-și închidă ochii, ca să nu orbească.

Când i redeschise iarăși; luna și stelele erau adunate în acel palat și pereții lui străluceau de strălucirelor. Luna ședea pe un tron înalt și frumos, și se uita la stele, cari se ținea de mână și jucau o horă. Cu cât cerul devenia mai negru, cu atât se înmulțeau și stelele, și de câte ori luna da un semn, o stelută din cer alerga și intra în palat. Ast-fel se adunară și o mulțime de stele de tot mici, cari, ca copiii, se rostogoliau unele peste altele și ridea și jucau la picioarele lunii. Altele pășiau pline de maiestate cu o coadă lungă, pe care o trăgeau peste toate vîrfurile munților, cât e Buceciul de lung. Cozile erau purtate de multe stele mici, toate în vestminte strălucitoare, cu cununii și cu coroane de o frumusețe rară. Porțile palatului se lărgiră de la sine, când apărură stelele cele maiestose. Una din ele ordonă lunii, să se coboare de pe tron și să-și servească. Pe urmă făcu semn lui Ionel, și-și zise:—«Vino, fiu de om, fiu soțul meu! Vino cu mine, să cutrieri lumea întregă «să ai de servi stelutele mele, și să fii însuși pătruns «de lumină ca o stea strălucitoare»

Ionel se înaintase până la pragul porții fără a-și da vre o seamă de ce făcea, și ascultă doinele cele frumoase, însoțite de cântecul lin al celorlalte stele. Atunci luna-și rădica capul și se uită la dânsul. Ea semăna atât de mult cu Ileana, încât Ionel se ținu

de mână și strigă: — «Și de-ar fi toată lumea la «picoarele mele, aș dărui-o Ilenei.»

Atunci se făcu de o dată un freamăt mare și un vuet tare, și pe urmă un trăsnet cumplit. Stelele se răpeziră spre cer într'un șir nestfirșit și maiestos. Palatul se cutremură și se surpă și acoperi pe Ionel. Iar luna se uită palidă și tristă spre troianurile de omăt.

Țiticii de munte însă, cari auziră trăsnetul cel infricoșat peste capetele lor, eșiră încet din sinul muntelui spre a vedea, dacă locuința lor nu e amenințată de vre un pericol. Ei descoperiră niște ruine colosale tot de petre scumpe, din cari fusese clădit palatul. Plini de bucurie, ei începură a culege aceste comori minunate și a le căra în lăuntrul muntelui, unde le aduna în bolte puternice. Astfel deteră ei și peste Ionel. Fiind că el nu se părea a fi fără viață și era atât de frumos precum nu era nici unul dintr'înșii, li se făcu milă de dânsul, și-l aduseră și pe el cu multă muncă și osteneală în jos, în fund, unde-l așezară pe muschiul cel mai moale, ce se putu afla. Ei scoaseră apă din fântânile lor cele calde și din cele reci, îl spălară, i făcură o baie și-l aduseră pe urmă la lacul cel măreț de sub pământ, care satură toate celelalte ape. Ei îl afundară o dată în apă, și îndată el se făcu sănătos și se uită cu mirare împrejurul lui.

«Unde sunt eu? zise el în sfirșit.

În adevăr el nu putea să nu se mire, căci peste dânsul se înălța o boltă nemăsurată de stâncă lucitoare, care se perdeă în noaptea cea întunecoasă.

La picioare se întindea un lac, atât de mare, încât se părea că umple tot lăuntru pământului. Și acest lac se perdea în întunec, și de jur împrejur în apropiere stau, alerg, se cățarau mii de pitici, cu barbe lungi și cu lumină în brații săi pe cap. Ei aduceau în șiruri nesfârșite petrele cele scumpe, le spălau în lac, ceea ce măria strălucirea lor, și le puneau în rânduială în camere și în vrafuri. Mulți veniau pe plute cu petre cu totul necunoscute. Alții încărcau plutele spre o lungă călătorie și se depărtau cu ele de mal.

În bolta cea măreață era o amestecătură de voci și de lumină care ameți pre Ionel cu desăvârșire. Dar se părea, că fie-care știa esact ce avea de făcut, afară de acei, cari erau împrejurul lui Ionel și cari nu știau ce să facă cu dânsul. De odată-l apucă și pe Ionel dorul să călătorească cu ei în depărtarea cea necunoscută și întunecată. El se răpezi tocmai spre o plută, care era să pornească. Atunci eși din apă o femeie frumoasă, care semăna cu Ileana, precum o soră seamănă cu altă soră. Ionel își întinse brațele spre ea. Se auzi strigătul «Ileano» și se văzu Ionel asvârlindu-se în apă. Dar douăzeci de brațe puternice puseră mâinile pe el, și altele tot atât de zdravene începură să-i dea o bătae țeapănă.

El se apără, fiind că femeia cea frumoasă tot i făcea semne: însă piticii îl ținură în loc și începură plini de mânie să-l sdrobească cu petre.

Atunci apărură dinaintea lui un pitic de munte încoronat, ordonă la toți să stea locul și zise:

«Te înșeli, Ionel! Mireasa ța nu e aici. Ea este

«în vale și te așteaptă. Aceasta este mireasa mea și eu o aștept de un șir lung de ani.»

Femeea cea frumoasă se uită mânioasă, ceea ce-i sedea foarte bine, amenință și dispără în valurile lacului. Regele cel mic suspină. Ionel suspină și el. Și suspinara și toți piticii, ca supuși buni și credincioși. Dar ei tot țineau petrele în mână, căci nu știau dacă moartea lui Ionel nu era hotărâtă. Regele însă se uită cu duioșie la ciobanul cel frumos, ordonă îndată ca să fie spălat cu ape, cari lecuiesc, căci el săngera din multe răni, și după ce-l reînvi și infrumuseță îl scoase în vârful muntelui unde-l aflase.

Acolo regele cel mic își luă ziua bună și-i zise: — «Ionele! Greu ai păcuit. Ți-ai uitat datoria pentru o femeie frumoasă. Credința ta către ea e mare și de lăudat: dar necredința ta către datoria ce ai, este încă mai mare, și cu toate că înțeleg cele ce se petrec în inima ta, totuși nu pot să depărtez de la tine pedecapsa care te așteaptă.

Cu inima grea puneă Ionel piciorul pe vârful cel singuratec de munte, impregiurul căruia vujia vijelia. Furtuna creștea cu fie-care minut, ea și cum ar fi vrut să asvârle de pe înălțimea lui pe omul ce ședea acolo singur, singurel, ea și cum ar fi vrut să-l zdrobească în miș de fărâmaturi. Ionel se acăță de o stâncă și se uita cu ochi selbateci împrejururi, așteptând noi inimi, nouă pericole și nouă încercări. De o-dată i se făcu, ea și cum l'ar apăsa vijelia spre pământ, ea și cum i s'ar rumpe și i s'ar smulge inima, ea și cum ar muri de durere. Încă mai tare se acăță el de stîncă, care se părea că se cutremura. Și în vuetul și trăsnetul care-l incongiura,

Ionel auzia voci, cari-l chieaman, cari-l desmerdaŭ, cari-l ameninŭau. Era ca ŝi cum ar fi mai multe voci, ca ŝi cum ar fi o singură voce. Pe urmă se părea că erau sunete de trîmbiŭe, cari cutremurau adâncul crierilor lui. Atunci se schimbă dragostea sa cătră Ileana în ură amară ŝi neîmpăcată, căci ea îl trimesese la moarte cu surisul pe buze. El se hotărî să rămăe acolo unde era până în sfîrșit cu credinŭă : iar de se va mai scobori vre odată în vale, să-ŭ zică în bătae de joc o zioa bună, ŝi nici o femeesă nu-ŭ mai răpească inima, ci aceasta să fie numai a oilor sale, pe care le părăsise fără conștiinŭă.

Atunci răsună din adâncul stâncilor o voce puternică :

«Fiule ! Ești al meu ! nŭ-mi mai scapi din mână :
«Ești al meu pentru veci.

Și în același moment stâncă se prefăcŭ într'o femeesă uriașă, care îmbrățișă pe Ionel cu braŭe de peatră ŝi-l sărută cu buze de peatră. Plin de groză, el se silia să scape, dar nu putea.

«Cine ești tu ?» strigă el. Oare tot iadul «este con-
«jurat în contra mea ? Cine ești, dacă nu ești Vifora. ?»

Femeesă devenise din nou stâncă ŝi prin vijelie răsună aceste cuvinte :

«Sunt dorul. Și tu ești al meu. Cele din urmă bu-
«ze, pe cari le ai sărutat sunt ale mele.»

Într'o clipeală se făcŭ liniște ŝi pace ŝi soarele reeși, Razele lui picau pe un om palid, care, răzemat de bucimul său, se uita în vale ŝi până în Dunăre. El nu mai suspina. El nu se mai mișca. Inimănu-ŭ mai bătea. Braŭele i stau încrucișate pe pept. De abia o mișcare greoaie a genelor îl trăda, că mai trăiește.

Atunci începură toate a se mișca jur împrejur. Omătul și ghița se topiau și curgeau spre vale, și sub omăt și sub ghiță se ivia iarbă verde. Ionel nu se mișcă. Pădurea se desbracă de frunzele cele uscate și mugurii se întreceau unii cu alții. Lui Ionel se părea că nici nu-i pasă. Ciripit de paseri se răspândi din vale spre munte în sus și vuetul părelor după o ploaie caldă. Ionel nu auzia. Era ca și cum s'ar aduna împrejurul lui tot ce e viu pentru a-l trezi: dar în zadar. El se uita țintă în vale, spre Dunăre, ca și cum ar fi de peatră. De odată se ivi însă viață în trăsurile feței sale. Ochiul începură a străluci, fața i se roși puțin. Cu brațele și cu capul întinse el căuta să audă lătratul apropiat al cânilor și sunetul telincelor. Acum vedea el bine oile lui cum veniau. Atunci puse buciumul la buze pentru a le cânta de bună-venire; dar numai de cât scăpă buciumul, și apucă inima cu mâinile, și strigând «Mor,» Ionel pică la pământ fără suflare.

Căniul lui ajunsese. El i lingeau mâinile și fața. Veni și Miorița lângă el și strigă. Veniră și ciobanii și-l cheamară pe nume. Ionel însă zăcea jos întins, cu un suris ceresc pe fața-i slabă, și nu da nici un singur răspuns. Buciumul, care mai dinceoară era încă nsufletit de suflarea lui, sta rupt în două. Jur împrejur nimic nu purta semnele luptelor tinărului voinic. Ciobanii îl înmormântară, unde-l aflară. Iar vârful muntelui îl numiră—Vârful cu dor.

FURNICA

ra o dată o fată frumoasă. Numele ei era Viorica. Părul ei era ca aurul, ochii ca cerul, obrajii ca garoafele, buzele ca ci-reșile; iar trupul era așa de mlădios ca papura. Nu 0ra suflare omenească, care să nu se bucure la pri-virea frumoasei fete, și nu atât pentru frumseța, cât pentru hărnicia ei cea mare. Când se ducea la 0svor, cu cofa pe cap, furca-i era tot-d'a-una la brâu și ea torcea. De țesut și de cusut, ea țesea și cusea chiar ca o zină. Iele ei erau cele mai frumoase din tot satul, cusute cu negru și cu roș, cu alțițe late pe umere. Vălnicul, ba chiar și călțunii ei de Duminecă erau împodobiți cu flori. Mănile ei cele mici nu stau nici odată liniștite. La câmp și prin livele ele lucrau tot atât de mult ca în casă, și toți flăcăii aveau ochii țintiți spre Viorica cea frumoasă. I mergea vestea, că o să fie o dată o gospodină strașnică. Ea însă nici că se uita la flăcăi, și de măritat nici nu vroia să audă vorbind. Ea zicea că nu are timp să se gân-dească la dênșii, căci are să poarte de grijă pentru mamă.

Atunci mama, cu fruntea încrêțită, i zicea—«mare sprijin ar fi un ginere sdravân.» Fetita se întrista pe asemenea cuvinte; și întreba, dacă în adevăr nu mai poate munci, pentru ca mama să și dorească nu

mai de cât un bărbat în casă. «Bărbații ne dau încă mai mult de lucru» zise Viorica. «Tot noi trebuie să toarcem pentru dâșii, să țesem pentru dâșii, să coasem pentru dâșii, și nu mai putem dovedi cu munca câmpului.» Atunci mama ofta și se gândea la fiul ei, care murise, pentru cari făcuse atâte și multe cămăși frumoase, și pe cari le spăla atât de albe, în cât toate își pusese ochii pe flăcău. Nicăi că vre o dată se ostenia, ori și cât lucra pentru dâșul: dar ce nu face o mamă, fără a osteni vre o dată!

Veni însă ora, când Viorica însăși era să vadă, că mama avea dreptate să și dorească un ginere, ca și cum ar fi presimțit, că nu-l va mai fi trai mult în lume. Ea începu să slăbească și toată dragostea fiicei nu fu în stare să o ție pe pământ. Frumoasa fată ajunsese de închise ochii cei iubiți și Viorica ședea acum cu totul singurică în căsuța cea mică. Pentru întâia și dată, ea ședea cu mâinile în sin, căci pentru cine era să mai lucreze? Ea nu mai avea pe nime în lume.

Într'o zi ședea ea pe pragul ușii și se uita cu întristare în lume. De odată văzu mișcându-se spre dâș pe pământ ceva lung și negru, și iată că acest șir lung și nesfârșit erau furnici. Nu putea nime da de unde ele veniau, căci nu se mai putea descoperi capetul cetei, care necontenit se mișca. Acum însă ele se opriră și formară împrejurul Vioricai un cerc mare. Unele dintre furnici eșiră înainte și ziseră:— «Noi te cunoaștem bine, Viorico, și adese am admii rat hărnicia ta, care se potrivește cu a noastră, și care rare ori se află pe la oamenii. Noi mai știm,

«că tu ești singură singurică pe lume. De aceea te
«rugăm: vino și fă-te regina noastră. Ți-om clădi un
«palat, mai frumos și mai mare, de cât cea mai mare
«casă ce ai văzut vre-o dată. Numai un lucru trebuie
«să ne promiți, că nu te vei mai întoarce înapoi
«pintre oameni, ci că vei rămănea la noi cât vei
«trăi.»

—«Nici că doare mai bine, decât să rămân cu voi,»
response Viorica, «căci nimic nu mă mai ține pe
«mine aici, decât numai mormîntul mamei. Trebuie
«să pot merge, să depun pe el flori, ~~X~~ vin, ~~X~~ colivă
«și să mă rog pentru sufletul ei.»

«Poți să mergi la mormîntul mamei tale, numai
«să nu vorbești cu nici o ființă omenească, care ți
«va eși în cale, căci atunci te faci necredincioasă și
«cumplită va fi resbunarea noastră.»

Ast-fel se duse Viorica cu furnicele. Ele merseră
o cale lungă, până ce ajunseră la un loc, care
se părea bun pentru a clădi acolo un palat. Atunci
văzu Viorica, cu cât furnicele erau mai dibace de
cât dînsa. Cum ar fi putut ea fi vre-o dată în stare a
rădica cu atîta iuțeală o asemenea clădire? Erau a-
colo galerii, unele peste altele, conducînd în lăuntru
în locuri îndepărtate și tot mai îndepărtate, destina-
te pentru ouele furnicilor, cari se scoteau afară la
soare, pentru a se aduce cu aceeași iuțeală iarăși în
năuntru, când trebuia se fie puse la adăpostul unei
ploi amenințătoare.

Camerele erau cu mare măiestrie împodobite cu
foi de flori, pironite de pereți cu frunzele ascuțite ale
brazilor; iar Viorica se învăța a țese cu ațe de pa-
injină, din cari apoi se lucrau cosituri și pături. Clă-

direa se rădica sus și tot mai sus camera însă; care era destinată pentru Viorica era atât de minunat de frumoasă, precum nime nu-și mai închipuise vre o dată, nici chiar în vis. Multe săli conduceau în lăuntru palatului, astfel încât Viorica putea avea cu cea mai mare ușurință știri despre toți supușii ei. Scândurile sălilor erau de foi de mac, ca picioarele reginei să nu umble de cât pe pătură de purpură. Ușile erau de foi de roze, legate între dânsule cu fire de pănușii, și astfel se închideau și se deschideau fără vuet. Pe jos era așternut un covor gros și moale, tot de floarea reginei, de se cufunda în el piciorul gingașei Vioricăi. Nici că i trebuiau aci încălțăminte. Ele ar fi fost prea aspre și ar fi stricat covorul de flori. Păreții camerei erau ca țesuți cu mare măiestrie cu garoafe, cu lăcrămioare și ochiul pasărei, și florile continuu se reînțiau. Fiind tot-d'una proaspete, mirosul lor în adevăr te îmbăta. Tavaniul camerei era făcut de foi de erin, întinse ca cort. Harnicele furnicii muncise câte-va săptămâni la patul Vioricăi. El era de tot ce este mai gingaș în lume, de bruma florilor, și pe dânsul era întinsă una din țesăturile Vioricăi. Când dormia pe patul ei ea era atât de frumoasă, că stelele ar fi picat din cer dacă ar fi văzut-o. Însă furnicele așezase camera ei în iocurile cele mai din lăuntru ale palatului, și păziau cu hărnicie și gelosie pre iubita lor regină. Nici ele chiar nu îndrăsniau să se uite la ea când dormia. Nu putea fi trai mai frumos și mai bine așezat în ceata de furnicii, de cum era. Fie-care și toate-și puneau silința, a munci mai mult și a plăcea harnicei regine. Nu era ordin al ei, care să

nu fie ecutat cu iuțeala vântului;—căci Viorica nu ordona nicî odată prea mult, nicî odată neînțelepțește. Voacea ei cea blândă se auzia tot-dea-una numai ca un sfat sau ca o părere. O căutătură plină de lumină și de căldură a ochilor ei, era mulțămirea ce dăruia celor ce o ascultau. Furnicele ziceau adese, că au razele soarelui în casă și-și laudă norocul.

Ele făcură pentru Viorica o prispă deosebită, pe care se putea preumbla, ca să se bucure de aerul curat al munților și de razele încălzitoare ale soarelui, când camera i se părea prea îngustă. De pe acea prispă ea putea privi și înălțimea clădirii, care ajunsese a fi acum un muntețel.

Într'o zi ședea ea în cameră și cosea la o ie cu firele de mătasă ale unui verme, pe care'l adusese furnicele în lăuntru palatului. Ea prindea pe ie aripî de fluturi. De o dată se auzi un freamăt mare împrejurul muntelui și ca un resunet de voci. Într'o clipă întreg regatul cel mic era în larmă și toți veniră la regină și izbucniră fără suflet în camera ei. «Ni se dărîmă casa. Oamenii rîi scormolesc în ea. Două, trei galerii au și căzut și o «a patra este în pericol. Ce să facem?»—«Nu'î altă nimica?» zise Viorica plină de liniște. «Voi pune îndată capăt la aceasta și într'o zi sau două «galeriile vor fi iarăși la loc»

Viorica alergă prin labirintul salelor și de o dată apăru pe prispa ei. Însă acolo dădu cu ochii de un tîner de o mare frumusețe. El descălicase și era ocupat cu căți-va cari-l însoțiau, a scormoli cu săbii și cu lănci în muntele furnicilor. Când ea apăru, toți se opriră. Flăcăul cel frumos puse mîna în

preajma ochilor, ca și cum ar fi orbit de o lumină mare, și se uita plin de mirare la ființa cea luminoasă, care sta dinaintea lui în vestminte lucitoare. Părul de aur al Vioricăi pica în valuri până la călcâi. O roșeață gingașă se răspândise pe fața ei și ochii i străluciau ca stelele. La vederea flăcăului, ochii i se tulburară un moment, dar pe urmă i rădică și deschizându-și gura de roze, Vioricaa zise cu vocea răsunătoare: «Cine sunteți voi cari vă atingeți cu mâna semeață de împărăția mea?»

— «Eartă, frumoasă fată!» răspunse tînărul. Pe o noarea mea de fecior de împarat ce sunt, de astăzi înainte sunt apărătorul vostru cel mai devotat. Cum putea să-mi treacă prin minte, că o zină stă în capul acestei împărății.»

— «Vă mulțămesc,» zise Viorica. «Nu-mi trebuie alte servicii de cât acele ale credincioșilor mei supuși, și cer numai, ca în regatul meu să nu pășească picior de om.»

La aceste cuvinte ea dispăru, ca și cum ar fi înghițit-o muntele, și cei cari rămăseseră afară nu puteau vede, cum cete de turnici-i sărutau picioarele și o însoțau în triumf înapoi în camera ei, unde Viorica se apucă în liniște de lucru, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimica.

Fiul de împarat însă sta înaintea muntelui, ca afundat într'un vis, și camaraziil săi nu-l puteau îndupleca să incalece nici după ore întregi. El tot spera, că frumoasa regină va reapăre. El tot spera că va mai vedea-o încă odată, chiar dacă ochii i-ar fi fost plini de dojană și vorbele aspre. Însă el nu vedea decât furnici și iarăși furnici, căci acest

în cete nesfârșite, cu iuțeală nespusă, se sileau a drege paguba, ce el pricinuisese în sburdăciunea junetei El le ar fi culcat în picioare de mânie și de impaciență: căci ele păreau, că nu înțeleg și nu aud întrebările lui. Ele alergau bucuroase și vóioase între picioare, pline de simțimîntul siguranței lor. În fine el încălecă plin de tristeță, eugetând necontent cum ar putea câștiga pe cea mai frumoasă fată, ce văzuse vre-odată. El cutrieră pădurea până înopțã. spre marea supărare a camarazilor săi, cari dau la naiba mumele de furnică cu fata cea frumoasă, gândindu-se la cina și la paharele cu vin, ce-i aștepta de mult.

Viorica se culca mai târziu de cât toți supușii ei. Ea avea obiceiul, de a inspecta ca singură ouăle furnicilor. de a pune mâna pe păturețele lor de sunt destul de moi, și de a acra perdelele de flori una după alta, purtând pe vârful degetului un licuriciu. și uitându-se cu duioșie la tinerii vermișori. Acum ea se întoarse în camera ei și dădu drumul tuturor licuricilor, care i luminase la lucru oare întregi. Numai unul singur rămase la ea, până se puse în pat.

De datină, Viorica era îndată cufundată în somnul cel mai adânc; astăzi însă ea se asvârle neliștită când într'o parte, când în alta, își învîrtea părul împrejurul degetelor, ședea, se scula, și earăși se culca și 'i era atât de cald și de cald, cât nu mai putea.

Nici odată nu i se păruse, că în împărăția ei nu era aer îndestul. Acum ar fi vrut să easă afară la aer, dar se temea, nu cum-va ai ei să o audă și esemplul cel reu să molipsească și pe alții. Ea dăduse, împinsă de furnică, multe și aspre otăriri în contra

eșirilor oprite, hotărâri care scoteau afară din comunitate pe furnicele vinovate. Ea condamnase chiar pe unele la moarte și fu nevoită să privească cu inima singerândă, cum ele fură impuse fără milă, până ce periră.

Viorica se trezi înaintea tuturoră și făcu furnicilor o mare surprindere, reclădind ea însăși una din galerii. Firește, că chiar ea nu-și da seama, că lucrând își svârlea ochii în pădure aș nu va vedea, și asculta cu urechile au nu va auzi ceva. De abia se întorsese în camera ei, că mai multe furnici veniră iute, alergând pline de spaimă; «Omul cel reu de ieri este iarăși aci călare și trage roți împrejurul muntelui nostru.»

«Lăsați-l în pace!» zise Viorica, regina, cu liniște. «El nu ne va mai face nimic.» Însă inima Vioricai, a fetiței celei gingașe, bătea atât de tare, că fu nevoită să se resufe din adânc. O neliniște străordinară venise peste ea. Ea se preumbla cu mult mai des peste tot locul decât înainte, găsia necontenit, că ouțele nu stau destul la soare, le scotea singură afară pentru a le reîntra tot atât de iute în lăuntru și i se întâmplă chiar să dea ordine contrazicătoare, Furnicile nu știau, ce i s'a întâmplat și-și da toată osteneala de a face toate mai bine și mai frumos. Ba într'o zi i făcură chiar o surprindere cu o boltă nouă și grandioasă. Ea se uită la ea cu o privire distrasă și o lăudă numai în treacăt.

Tropote de cal se auziau împrejurul muntelui de mai multe ori pe zi : însă multe zile trecură și Viorica niciă că se mai arată mafar o singură dată afară din palatul ei. O apucase un dor de oameni, pe care nu-

simțise încă până atunci. Ea se gândea la satul ei la horă, la căsuța ei din sat, la mama ei și la mormîntul acesteia, pe care nu-l mai văzuse. După câteva zile, ea anunță supușilor ei, că are de gând să meargă la mormîntul mamei ei. Atunci furnicile o întrebă cu spaimă, dacă nu-i mai place la dânsule, de vreme ce-și aduce aminte de satul ei: «O nu», zise Viorica. «Vreau să mă duc numai pentru puține ore. Înainte de amurgit sunt iarăși la voi.»

Ea se rugă, ca nime să nu vie cu dînsa: dar de departe se ținură de ea câte-va furnici, pe cari nu le putea vedea.

Toată lumea i se părea schimbată. Și în adevăr mult timp trecuse, de când ea-și părăsise căsuța. Viorica începu să facă socoteala, cât timp furnicile au întrebuițat, pentru a înălța muntele cel mare, în care locuia, și-și zicea, că mulți ani întregi au fost aceștia. Ea nu mai putu da de mormîntul mamei, atât de tare îl acoperise ierburile și plântele de tot felul; și Viorica umbla prin țintirim plângînd, că și acolo ea era acum streină.

Incepuse a amurgi și Viorica tot căuta mormîntul, pe care nu-l putea afla. De o dată răsună lângă ea vocea fiului de împarat. Ea vroi să fugă. Inșă el o reținu cu putere și vorbi despre dragostea lui cea mare cu cuvinte atât de dulci și de pătrunzătoare, încât ea stătu, de-l ascultă cu ochii pironiți în jos. Era atât de dulce, a auzi iarăși vorbind o ființă omenească și a auzi iarăși vorbind astfel, de dragoste și de amicie! Numai când se intunecă de tot, Viorica își readuse aminte, că ea era o regină, care-și uitase de datorii și nu o orfană părăsită; și că furnicile i interzisese

de a se întâlni cu ființă omenești. Cu picior iute ea fugi de la feciorul de împarat. El însă se luă după dînsa cu cuvinte măgulitoare pînă în apropierea muntelui. Acolo Viorica-l rugă și-l conjură. El i făcu după dorință, dar numai după ce Viorica i promise, de a reveni a doua zi.

Viorica se furișă încet, încet prin sale, uitându-se tot înapoi, căci i se părea, că aude tropăt iute și de jur împrejur șoapte. Poate că aceste erau închipuirii și că numai inima-i bătea mai tare de frică: căci de câte ori sta pe loc, toate se păreau liniștite. În fine ea ajunsese în camera ei și pică pe pat sfârșită de osteneală. Dar somnul nu venia să se reverse peste dînsa și să-i închidă ochii. Ea simția, că a înfrânt promisiunea ce dăduse și cine mai putea să o respecte, când cuvîntul ei nu mai era sfînt. Nelinștită, Viorica se asvêrli când într'o parte, când în alta. Mândria i se revolta în contra tainei, de care era încunjurată și totuși ea cunoștea furnicile, ura lor neîmpacată și pedepsele lor ne-mai pomenite. Adese ori ea se scula, își răzima capul de brațe. Neconținut i se părea că aude tropăitul iute al multor miș de piciorușe, ca și cum muntele ar fi însuflețit. Când simți, că dimineța se apropie, ea dădu în lături perdeaua de roze, pentru a alerga afară în libertate. Însă ce mirare o cuprinsă, când văzu, că una din ieșiri era astupată cu frunze ascuțite de brad. Ea încercă la a doua, și la a treia ieșire, și luă pe urmă pe rînd pe toate una după alta, însă în zadar căci toate erau împlute și îndesate de jos pînă sus. Atunci ea începu a striga tare, și iată că toate ce-

tele de furnică se adunară, venind prin multe și neînsemnate deschizături.

«Vreau să ies la aer curat», zise Viorica cu tărie.

— «Nu», răspunseră furnicele. «Nu te lăsăm să ieși afară, căci atunci te perdem».

— Nu-mi mai dați ascultare?»

— «Dar! În toate, numai în tr'acest un și singur punct nu. Sdrobește-ne cu piciorul spre pedepsă. «Noi sîntem gata a muri pentru binele comunității și pentru a scăpa onoarea reginei noastre.»

Viorica plecă capul și lacrimi isbucniră din ochii ei. Ea rugă pre furnică să'î redea libertatea. Micile ființi severe nu răspunseră nimic: deodată și pe tăcute ea rămase de tot singură în locul cel întunecat. O! cum plîngea și cum se văeta Viorica! Cum își smulgea părul cel frumos! Pe urmă încopu a-și deschide o cale cu degetele ei gingașe; însă ceea ce lucra și da în lături, se împlea mai tot atât de iute la loc, în cât în fine pică desperată la pămînt.

Furnicile-î aduseră îndată cele mai frumoase flori și nectar și picături de rouă, pentru a-î alina setea; însă vaetele ei rămaseră neascultate. De teamă că ele să nu pătrundă în afară, furnicile se otărîră a rădica clădirea lor tot mai sus, și mai sus, atît de sus și mai sus decît Virful-cu-dor, și numiră acest munte — «Furnica».

Feciorul de împărat de mult nu mai dă roate prin prejurul muntelui, dar noaptea, când toate sînt li niștite, se aud încă suspinele Vioricai. —

PEATRA-ARSA

ăndră, mult era măndră frumoasa Păună. Nu în zadar avea ochi așa mari și negri, sprincenile îmbinate și nas de vultur. Gura nu-i era tocmai mică, dar bine făcută, și de vorbia ori rîdea, două șiruri de dinți zăreau lucind. Ca o coroană își aducea pe frunte coadele ei negre, și văzînd-o trecînd sprintonă, voinică și cu capul sus, lumea-i zicea în șagă: *puiă d' împărat*. Dar nu era așa măndră, Păunica, să întoarcă capul cînd trecea Tănase, și ea-l asculta cînd vorbia cu dînsa la horă. Cînd însă cine-va încerca s'o supere pomenind de dînsul, obrajii ei se făceau roșii, dar și răspunsul avea tăiș și curma pofta de glumă a îndrăznețului. Tare pizmuiău flacăii pre Tănase, mai ales cînd aflare că logodna se făcu. Dar iată că veni răsboiu peste țară. Tănase trebui să plece la ôste și să pogore la Dunăre. Păuna își înghiți lacrimile înaintea lumii; ea plânse în ascuns, nimeni nu cuteza s'o întrebe.

Cum făcea și cum dregea, în sat ea avea mai întîi știri de la oaste, și cînd începu să se povestească de primele bătălii, ast-fel de ameteți o apucau, încît de multe-ori trebuia să se sprijine de peatra din capul satului, voinica Păună. Noaptea nu mai avea somn, și des trebuia să lase lumina să ardă

spre a împrăştia îngrozitoarele vedenii cari-î arătau pre Tănase al ei acoperit de rînî, dându-şi sufletul, sau mort. Ast fel, pe o neagră noapte, şedea ea îmbrăcată pe marginea patului, fără să ştie că afară se pitula cine-va pe lângă casă şi se uita pe fereastră. Nicî nu ştia cât era de frumoasă cu ochii mari, aţintiţi înaintea ei, cu mânilor încrucişate pe genunchi. D'o-dată aude bătînd în fereastră. C'un ţipăt năbuşit fata tresare şi întoarce capul, scrutînd din ochii întunerecul. I pare că vede pre Tănase, şi apoi aude chemînd încet: «Păună, dragă Păună, vino te rog pînă afară, nu te teme, eu sunt, Tănase!!!»

Mîna Păunei şi apucase ivorul uşei; acum e afară şi de o dată se simte luată în braţe: Ea respinge braţul care o împresoară şi zice:

«Cum, tu? Nu doară cine-va voieşte să-şi rîză de mine?»

«Iată inelul tău, Păuno, şi aici la gît, iconiţa care mi-ai dat; n'am mai putut suferi, am vrut să ved dacã nu m'ai uitat!»

— «Dar cine ţi-a dat drumul de la oaste?»

— «Mie? Nimeni.»

— «Nimeni? şi eşti aici? Ce fel, nu mai e răsboi?»

— «O da, tot e răsboi, dar eu am plecat în ascuns; de focul tău, Păuno!»

— «De focul meu?» Păuna avu un hohot scurt şi năbuşit. — «Crezi tu că-mi e drag să am de logodnic un fugar de oaste? Piei din ochii mei!»

— «Păuno! Asta-î iubirea ta? La moarte, la peire mă trimeti?»

— «Pasă unde-î vrea, dar atîta-ţi spun, nicî o dată

«nu voi fi nevasta ta; căci a fi silită a-mi despre-
«țui bărbatul, asta n'o pot suferi!»

— «Iubești pre altul!

«Nu, Tănase, pre tine, numai pre tine te iubesc;
«am petrecut nopți cu gândul la tine, dar n'ași fi
«visat nică-o-dată că am prins dragoste de un ne-
«trebnic fricos!»

Păuna își ascunse fața cu mâinile, plângând.

— Eu gândiam că o să mă primești cu bucurie,
o să mă ascunzi la tine!»

— «O! rușine, strigă fata, rușine că m'am logodit ție; dar ascultă ce-ți spui eu acum, că mai curând or arde Bucegi, decât eu să-ți fiu ție nevastă.»

— «Și eu, strigă Tănase, și eu îți spui ție că nu
«mă vei vedea de acum decât schilod ori mort!»

În acel moment stau față-în-față amândoi tinerii cu ochi așa de aprinși de mânie, încât luceau în întuneric. De o-dată se răspândi d'asupra lor o lumină roșie, și când priviră în sus, le păru că s'a aprins unul din virfurile stâncoase ale Bucegilor. Tot mai mare se făcea jeratecul, până ce se ridică o flacără roșie din care părea că sar stele. Logodnicii stău înmărmuriți. Ferestrele caselor vecine începură a se deschide, oamenii strigau unii către alții: arde pădurea! ba arde muntele! Câni lătrau, cocoșii cântau. Atunci Păuna apucă pe flăcău de umeri, și respingându-l departe de dînsa i strigă: «departe, fugi de aici și te ascunde căci alt fel mor de rușine!» Închise apoi ușa și stinse lumina. Cu inima sărindu-i în pept se uită după Tănase plecând și pitindu-se în umbră după case, ea văzu încă muntele cum licăria, și se întuneca încet, și ea nu dete nici

un răspuns când venirea s'o chieame să vadă minunea.

Din acea zi toți văzură pe Păuna afară din cale sarbădă, nu mai ridică buzele de pe cari sburați așa de lesne glumele și erau tot d'auna gata la răspuns suguior și cu tăiș. În tăcere își vedea acum de lucru se simția însă adesea așa de obosită, încât era silită să se așeze pe marginea fântânci și cu apă să-și răcorească fruntea. Câte o dată-și privea visând fața în fântână, ori, speriată, se uita în sus la Bucegi. Neașteptat începu a se zice că Tănase ar fi fost în sat; cutare și cutare susținea că-l a văzut la lumina muntelui în flacări, că i-a auzit chiar glasul împreună cu acel al Păunei. Când o întreba pe dinsă despre acesta, picături de sudoare i se puneau pe frunte și în jurul buzelor, cari tremurau ușor când zicea: «Dar nu era tăcere și întunec la mine când ardea muntele?»

Mama Păunei da mereu din cap și zicea că se vedea fel de fel de minuni în lumea asta ticăloasă. Sosi atunci știrea că se dedese o mare și crâncenă bătălie, știre pe care Păuna fu cea din urmă a o afla de astă dată. Ea se duse curând acasă, își legă o bocceluță; puse mămăligă și o bucată de dovleac într'un șervet, și când mama sa o întreba îngrijită unde se duce, i zise numai: «mă întorc curând, mamă, nu te îngriji despre mine.»

Se întindea în murgul sereii câmpul de bătaie; mii de morți se vedeau risipiți, cai se rostogoleau dându-și susletul, alții, cu capul la pământ, schiopați de colo până colo. Oastea era tăbărită în jurul unor

marî focurî de bivoac, și nimenî nu mai asculta la vaetele cari veniau de pe epulăm de bătaie. O formă înaltă de femeie se strecura singură pîntre rîndurile celor cari zăceau, după ce strebătuse tot lagărul, întrebând de Tănase. Fără sfială se apropia de prieten și de vrășmaș, dănd să bea la unul ori la altul, și privia bine pre cei morți. Venise de tot noaptea și luna lumina acum groaznică câmpie. Meruî imbla fata de colo pînă colo, ingenuchiând când aici, când dincolo, sprijinind de peptul ei capul vreunuia care 'și da suflătul și cătând, pe trupurî groaznic schilodite, de nu se găsește un inel și o iconiță la git. Numai o dată se dete cu desgust înapoi când vèzu niște femei, cari despoiau un mort, și auzi trosnind oasele degetelor din cari smulgeau inelele. O luă la fugă, însă se întoarse earăși înapoi și cu teamă se uită la mort.

Întregul lagăr căzuse în adormire, și Păuna tot rătăcia încă în lumina luneî pe câmpul de bătaie. Din când în când ea chiema încet: Tănase! Adesea i răspundea un gemăt; dar întristată ea scutura din cap după ce dasè să bea suferindului. Începuse să crape de zioă și lumina luneî se făcuse mai sarbădă, d'odată vede ceva lucind, și când se apropie, dă de un mort, aproape desbrăcat, dar care cu mîna la care se zăria un inel strînsese așa de tare un lucru ce-l atîrna de pept, încât se vedea că fusese peste putință a-î descleșta degetele. Păuna își recunoscuse inelul. «Tănase! și cu acest țipăt ea căzu lîngă mort a cărui față, înecată în sânge, abea se putea deosebi. După puține momente Păuna-și veni în simțirî, a-tunci se puse a spăla față iubită și o podidi lacri-

mile când văzu că amîndoi ochii și nasul priimiseră o groaznică tăietură, dar văzu însă că sângele începe iarăși să curgă. Acum era sigură că iubitul ei încă nu murise, și se grăbi a-i răcori buzele dându-i să bea, și a-l lega rănile cu ștergarul ei. Un lung suspin eși din peptul lui, și când auzi că-l strigă pe nume, ridică mână și păpăi fața Păunei. «Păunica mea zise el cu un glas ce abia se auzea, «lasă-mă să mor
«aici, sunt orb, de ce mai sunt eu bun pe lume!»

— «Nu, nu, strigă Păuna, ești logodnicul meu iubit și vrând Dumnezeu, bărbatul meu, în curînd! Dar
«taclă acum! taclă!»

Multe și lungi săptămâni trecuseră din acea dimineață, săptămâni în cari Păuna nu se mișcase zi și noapte de lângă patul lui Tănase, și neobosită-l îngrijise. Intr'o zi oamenii din sat văzură venind drumul doi călători: un orb în manta soldățească, cu crucea de onoare pe pept, și o fată care-l ducea de mână și cu suris vesel zicea către trecători: «Iată-mi
«logodnicul: Un viteaz, vedeți semnul pe pept!»

— «Și pe obraz!» adăoga Tănase suspinînd. Nici odată nu fusese nuntă așa de mare, de aproape și de departe se adunase lumea și căia pe Păuna cea frumoasă care lua pe orb. Ea însă era veselă și rîdea tutulor zicînd: «Sunt mîndră! am un viteaz de
«bărbat! și slavă Domnului că sunt voinică și pot
«să muncesc pentru amîndoi!»

Muntele însă pe care lumea-l văzuse arzînd, se numi Peatra-arsă, căci ciobanii și vînătorii cari urcaseră după capre negre jurară că au găsit acolo stînci prefăcute în cărbuni.

J I P I Î

În grupa Buccciului răsar ca doi colți uriași puși alătura cei doi Jipi și privesc îndărătnic unul la altul. Pîntre densii se aruncă în cascade fioroase «Urlătoarea» la vale și-și crocște turbând drumul până la Prahova.

Se zice că în timpurile străvechi cei doi Jipi fuseseră doi frați gemeni, cari de mult ce se iubiau nu puteau trăi decât împreună, și unul nu primia o bucată de pâine fără ca s'o împartă cu cel-l-alt, ba făcînd unuia dintre densii vre-o întrebare, primia răspunsul de la cel-l-alt. Dacă se întempla ca unul să se lovească, plîngea cel-l-alt și era nemîngîiat. Erau amîndoi frumoși ca zi de dimineață și de seară, subțiroi ca niște lănci, iuți ca săgeata și tari ca puii de urs. Mama ce-i născuse privia mîndră și cu bucurie la ei și zicea netezindu-le pletele crețe: «Andrei și Mireco!—frumeușii mei copii, fire-ajă fi să ve meargă vestea, încât să vorbească petrele de voi.» Erau de neam bun și aveau o cetățue într-ua pisc jalnă, cară din acest seam al lor stăpîneau par'că umea toată, și adese-orî ziceau, așa în glumă,

că n'ar putea să-și iee amendoi decât o singură nevastă, fiind-că de sigur nu vor fi găcind două, cari să fie de o potrivă la fel și la făptură. Era mai bine să nu se însoare de loc. Dar' despre unele ca aceste maica lor nici nu voia să-i se facă vorbă, căci ea doria să-și joace copiii copiilor pe genunche și să le cânte «Nani, Nani, pușor!»

Torcând serile, ea le cânta adese-orî cântecile vechi, în vreme ce flăcăii ei petreceau cu dragoste în apropiare, Andreiul îngenunchiat pe o perină pusă la picioarele ei, eară Mirca răzimat cu brațul de seau-nul mamiî sale și respirând parfumul perului ei, ce străbătea în plete bogate și negre prin brobodul alb și străvezii.

«Mama e încă femeie de tot tineră!» -- zicea Andreiul.

«Da, --i răspundea Mirea, --ea nu are încă nici un fir de păr cărunt.»

«Și nici un creș în față!» -- adăuga Andreiul.

«Nu găsim noi femeie vrednică de tine!» -- zise ear Mirea și sărută brobodul din capul maicii sale.

«Le pui pe toate în umbră!» -- urmă Andreiul, rîzînd și-i sărută degetul cel mic de la mîna, ce torcea firul minunat, de subțire.

«Taica era om fericit!» -- strigă Mirea, și Andreiul adăugă: «Eară noi suntem copii fericiți!»

Ascultînd vorbele lor, mama zimbă cu înțeles și le povestea despre bunica și despre timpurile grele, în cari ea trăise, despre asprul ei părinte și încă mai asprul ei soț.

Masa lor, cîtă vreme erau numai singuri ei trei, era veselă ea și cînd casa li-ar fi plină de oaspeți; eară cînd aveau în adevăr oameni la casă, se făceau

mai așezați, cum cerea cinstea casei. Erau oameni foarte primitori și nu o dată au petrecut noaptea culcați în pod, ea să-și poată lăsa culcușurile pentru oaspeții lor, care era locașul iubirii.

Intr'una din zile frații eșiră amândoi la vânătoare și treceau de-a lungul unei stânci prăpăstioase, căutând ursul ce de curând facuse mari stricăciuni. Intr'un târziu deteră de urma lui, și-o mornăire sgomoloasă, precum și rostogolirea petrelor i vesti despre apropierea lui. Dar în clipa, când Mirea voia să-și arunce darda în el, sbură dintr'un desis o altă dardă drept în coastele fiarei, ear în urmă se auzi un riset limpede ca sunetul clopotului. Ursul se rădică în două labe și înaintă mormăind cu turbare drept spre desis. Andreiū cuprinse primejdia, în care se afla îndrăznețul vânător și pe când Mirea grăi necăjit «Să-și scoată el singur la capăt vânătoarea ce-a început.»--ei strigă. «N'ai auzit tu, că era un copil?!»--se aruncă în drumul ursului mai înalt decât densusul și-i înfipse cuțitul până la mănunchiū în umăr. Ursul trase odată cu laba în vânt, apoi căzu mort înaintea lui.

«Ce păcat!--zise glasul cel limpede,--și din desis eși la iveală o fată minunat de frumoasă, în vestmînt scurt, cu opinci și cu căciulă de miel alb, de sub care eșiau îndărătnice bogatele plete de păr negriū. Ea avea ochi verzi cu lumina ca de aur, eară sprâncenele i erau negricioase și frumos arcuite. De pe umeri i atârna o șubă de păr de capră, moale ca mătasa și alb ca zăpada, ear în mână avea un cuțit lat, întocmai ca al lui Andreiū, cu care-l așteptase pe urs, stând șapănă.

«Ce păcat! zise ea din nou,--adeacă nu ești lam răpus!»--și ochii i se împlură de lacrimi.

Andrei stetea rușinat înaintea ei și privia la urs ca-și când, de dragul fetei frumoase, ar fi voit să-l facă car viu.

Ea-i dete ursului odată cu piciorul fără-ca să-și dea seamă de ceea ce făcea, numai ca să-și ascundă necazul. Ursul se mai opinti odată și voi s'o apuce. În clipa aceea fu trasă înapoi de cătră Mirea, care, zicându-i «Copilă nesocotită!»--o puse în picioare.

Ea-și ridică ochii cu uimire, căci glasul era întocmai ca al flăcăului ce stetea înaintea ei, cară fața i semăna, încât greu ar fi fost să-i deosebești unul de altul. Remase dar privind cu gura căscată, ca un copil mic, când la unul, când la altul din frați, până-ce începură toți trei să rîză cu hohot și așa de cu poftă, încât par-că erau să nu mai înceteze.

«Dar voi sunteți cu perechea;--strigă fata,-- întocmai ca doi simburî într'o alună!»

«Și suntem în adevăr simburî din aceea-și alună! --grăi Andrei. --Dar cine ești tu, mica mea fată din codru?!-- Te pomenește c'o să fie vre-o fermecătoare ce ni se arată în chip de zină, ca să ne pearză!»

«Mai știi una ca asta!--răspunse fata,--s'o fi putând să fiu fermecătoare; bunicu-meu mi-a zis-o și el, căci, de!--abia de o săptămână sunt la dânsul și de atunci n'a avut chiar nici durere de inimă.»

«Nouă,--grăi Mirea,--ni-ar veni să te luăm fără multă vorbă drept o vrăjitoare și să te ducem prinsă în cetatea noastră, mai ales c'ai făcut, fără-ca să aibi voie, vânătoare pe moșia noastră.»

«Să știi c'avem și o mamă strașnică sus în cetățuie!»—grăi Andreiă.

«Auzi lucru!—strigă fata;—pe aceea trebuie să o cunoșc; mă dau prinsă în mâinile voastre!»

Ea chiamă un șoimar, i trimise bunului-său vorbă prin el, i porunci să vie în urmă, cu caii ca să o ție și plecă veselă cu cei doi frați de-a-lungul cărărilor prăpăstioase inspre cetățuie.

Mama celor doi flăcăi, Jupănița Roxana, ședea la fereastră, și se întreba în gândul ei, cine poate să fie păstorul eel tiner, pe care-l aduc feciorii ei cu denșii. În urma lor oamenii aduceau ursul pe crengi de copaci.

Când ei ajunseră în apropierea cetățuiei, Jupănița Roxana strigă speriată: «Sfinte Doamne, dar asta e fată! Unde au putut oare să dea de denșă.» Peste puțin glasul și pașii lor tinerești răsunară în curte, apoi în pridvor și în cele din urmă în tindă.

«Maică.--zise Mirea.--eată ți-l aducem prins pe vânătorul ce ni-a stricat vânătoarea. Care să-i fie pedeapsa?»

Jupănița Roxana se uită îngrijată la fata tină; mai bine i-ar fi părut s'o poată trimite cât mai curând de unde-a venit: era însă așa de încântătoare la chip și la făptură, încât i întinse mâna, pe care copila o sărută cu sfială, apoi grăi zimbând cu bunătațe:

«Cea mai aspră pedeapsă ar fi să stai câte-va ceasuri la tors cu o babă bătrână ca mine.»

«Vorbă să fie! răspunse fata,--eu torc întocmai ca o zină; darda nu mi-a făcut mâna câtu-și de puțin grea. Eară cât pentru bătrânețe, singurul om, cu

care-mi petrec viața, e bunicu-meu, care șede toată ziua pe un scaun și adoarme de câte-oră voiese a-î povesti ceva.»

Pe când le grăia aceste, ea-și desbracă șuba și voia să o pună la o parte; dar Andreiul i sări curtenitor într'ajutor. Maica Roxana i luă ea însă-și căciula din cap și netezi nădușitele șuvițe de per creț de pe fruntea înferbentată. Era acum chiar mai frumoasă, învălită oare cum ea leul în o coamă bogată, și atât mama, cât și feciorii priviră cu mulțumire la ea.

«Dar cum te chiamă pe tine copila mea drăgălașă?—întrebă Jupănița Roxana.

Imi zic Urlanda; un nume urât, nu-i așa!-- Rolanda-mi era numele, dar fiindcă eram așa de sălbatică și făceam atâta gălăgie, mi l'au schimbat în Urlanda!»-- Ea le zicea aceste cu un glas întunecat și așa de hazliu, încât începură toți să rîdă. «Bunicul meu șeade în ceea l'alta parte a munților; am alergat mult astă-zî.»

«Ei, atunci are să-ți prinză bine masa ce ne așteaptă!»

Intrară cu toții în sufragerie, ai cărei-păreți erau acoperiți cu minunate covoare turcești și în care strălucia tacâmul de argint. Cei doi tineri, gustați cu cumpet din vinul, pe care-l amestecau cu apă, iară femeile se mulțumiră cu apa curată. Vorba curgea voioasă între dinșii; își spuneau povești de vânătoare de urși, una mai minunată decât ceea laltă, dar pe Rolanda n'o întrecea nici unul; ea știa să spuie mereu din ciudate în mai ciudate, și le spunea cu

alăta seriozitate, încât par'că era gata să jure pe ceea ce spunea.

La multă veselie a dat loc încurcătura, pe care o făcea cu cei doi frați, și când Andrei i se presentă ca cel ce i-a scăpat viața, iară Mirea se cam aprinse și-i spuse, că el a fost cel ce-a scăpat-o de cea din urmă îmbrățișare a ursului, ea grăi veselă :

«E bine că amândoi mi-ați scăpat viața; altfeliu n'ași putea nici odată să-l deosebesc pe acela, căruia-i sunt recunoscătoare pentru viața mea.»

După masă ea ceru furcă și fus; voia să le arate, că ceea ce zisese despre torsul ei nu era o poveste de urși. Iar aceasta o zise cu căutătură vicleană spre cei doi frați. Și în adevăr, firul ce torcea era subțire și de o potrivă cu firele de painjen, spre marea mirare a Jupăniței Roxanei.

«Și la gherghef știu să lucrez, prea frumos,—grăi fata;—asta am învățat-o de la mama, care lucra la gherghef ca o zină și credea c'o să-mi domolească sëlbatăcia prin asemenea lucrări frumoase; însă eram totdeauna gata mai nainte de a se fi gândit ea, și pe când prindea de veste, mă aflam afară la herghelie ori la vânătoare.»

«Acum,—urmă ea suspinând pe nevrute,—herghelia e vëndută și nici nu poți călări prin nemernicii ăstia de munți, fiindcă n'ai cătu-și de puțin loc.—Ah! Iată cai!—strigă ea și sări de pe scaun.—Trebuie să plec; altfel nu sosesc cu ziuă a casă și fără doar și poate bunicul, dacă vrea, poate să mă certe: are niște sprincene dese și așa de multe crețături împregiurul lor!»

Ea sbură la Roxana, i sărută mâna, luă ziua bună

de la cei doi frați, fluturându-și căciula în vânt, apoi și-o puse în cap, eși din casă, se aruncă băiește în șea, iute și sprintenă ca o volbură.

Flăcăii porunciră și-ei să li se aducă caii, ca să-și petreacă oaspele tiner până la hotarul moșiei lor, și luară toți trei ziua bună de la maica Roxana, care privia zimbînd cu serioșitate la dinșii. Era îngrijată: nici singură nu știa de ce și-ar fi dorit să-și cheme feciorii înapoi.

Rolanda voia să gonească la deal și la vale, și era greșit să o oprească de a-și face pofta; abia după ce o aduseră să i se facă milă de căi lăsă mai domol și grăi suspinând: «Aceste scaune mobile voi le numiți cai!?»

De oare-ce se înnoptă, ea pofti pe frați să vie să-l vadă pre bunicul și-i pofti așa de stăruitor, încât ei primiră.

Moșneagul ședea lângă sobă și-și netezia barba cea albă ca zăpada, care-i cădea până la briu.

— Pe unde a mai cutrecreat copila mea cea sălbatică? — zise el cu bunătate.

«În o groaznică robie, pentru vina de a fi vînat pe pămînt străin; și iată următorii mei, cari au și venit cu mine, ca să vadă, dacă le-am spus adevărul.»

Betrînul privi cu mulțămire la cei doi flăcăi, cari rămăseseră stînd cu sfială înaintea lui.

Peste puțin se întinse masa pentru cină și se petrecu tot atît de veselă ca prînzul la Jupânița Roxana.

În revărsatul zorilor Andrei și Mirea încălecară, și mare le fu mirarea, când li se vîrsă dintr'o fe-

reastră o ploaie de flori în cap. Dar când privi ră în sus, fereastra se închise de grab, și nu văzură pe nimeni.

Incepând cu ziua aceasta, urmă un lung șir de zile, în care venia să se vadă, să se revadă, să easă la vênetoare, să călărească împreună, ori să se întâlnească în tăinicie, ca să stea de vorbă. Rolanda putea să aibă și ea ceasurile ei posomorite, în cari se făcea și mai plină de farmec : vorbea atunci de reposații ei părinți, cât era de singură-singurică în lume, despre bunicul, care nu mai avea nici el să trăească mult, și atunci ea nu știa în contro.

-- «Ce ocară!-- strigă Andreiū.-- Nu suntem noi oare frații tăi? Nu este aici un loc de adăpost pentru tine!?

-- «Nu-ți ești oare dragă mamei! ?-- adăugă Mirca.

Inima Jupănesei Roxanei se umplu ear de îngrijire, și totuși ea o iubia cu tot dinadinsul pe copila sburdalnică.

Cât va timp după ce se schimbaseră aceste vorbe, resună un viu tropăt de copite, din vale în spre curte : era Rolanda, fără căciulă, cu pèrul fluturat în vânt. Ea se răpezi spre casă și intră cu față albă ca varul la Maica Roxana.

«Vè rog, în numele lui Dumnezeu, să mă țineși la voi!-- zise.-- Bunicul a murit ; i-am închis ochii, l'am pus în cosciug și l'am înmormîntat, și nu mi-a fost frică ! Dar în urmă aū venit rudele, o ceată întreagă, și aū început să se certe asupra moștenirii și să se bată și m'aū injurat și pe mine, fiind că mi-a lăsat ceva cu limbă de moarte, iară unul cu capul pleșuv m'a și peșit fără multă vorbă ! Brr !

De aici înainte m'am temut!—Un nemernic ca din-sul! Dar i-am și spus-o, că mă chiamă Urlanda și că sunt așa de rea la fire, încât nimeni nu mă poate lua de nevastă. Nici nu-mi doare pe nimeni de bărbat; voiesc a rămânea la voi câtă vreme nu mă veți da afară!»

Jupânița Roxana avu să-și dea multă osteneală ca să-i înțeleagă furtuna de vorbe și încă mai multă pentru ca să liniștească copila turburată. Ea o strinse la inimă și-i netezi sâmbetele șuvițe de per creț, o duse apoi în odăița mică și albă, în care ea locuise în mai multe rînduri, și zise, că aici are să șadă câtă vreme va mai rămânea acoperemînt pe casă.

Rolanda se aruncă în brațele ei și-i sărută mîinile și-i făgădui, că are să se facă blînda, așa de blînda ca un lac mare și liniștit. Jupânița Roxana i răspunse zîbind, că blîndeța i va veni după ce va fi ajuns nevasta cui va.

— «Dar eu nu voiesc să mă mărit, voiesc să rămân mereu fată, liberă, liberă ca o pasere.

Jupânița Roxana suspină încet, și-și îndreptă luarea aminte asupra glasului feciorilor săi, cari toc-mai se întorceau întrebând de Rolanda, pe care o văzuseră departe gonind spre cetățue.

Din ceasul, în care Rolanda se mută la ei, frații trecură prin o ciudată schimbare în ceea ce privia purtarea lor. Ei o primiră ca pe o soră mai mică, ceea ce făcu pe tînăra fată sficioasă și pusă pe gînduri. Eșiau mai adese ori ca mai înainte, însă nu împreună, ci pe căi deosebite, iar Rolanda rămânea cu Jupânița Roxana. Era perdută în gînduri și visătoare și vîrsa lacrimi tînuite. Când credea, că

n'o bagă nimeni de samă, privia adese-ori când la unul când la altul din cei doi frați, ca și când ar voi să priceapă un lucru ce-i era nelălmăcit. Chiar și acum se întâmpla adese ori să-i confunde pe amîndoi; dar ea nu mai rîdea, ci privia îngrijită la mama lor.

Jupânița Roxana vedea, cum încetul cu încetul se îngrămădește un nor întunecat peste casa ei, și plângea chiar mai în taină decît Rolanda, mai ales de cînd, în amurgul serilor, i veniau feciorii unul cite unul și vorbeau despre iubirea lor adîncă, fără de margini și neînfrînată, adăogînd fie-care :

«Crezi tu, că și frate-meu o iubește? el e așa de schimbat! și oare spre care dintre noi va înclina inima ei?»

Multe luminări a dus Jupânița Roxana la bisericuța din deal de la Lespezi, nădăjduind, că prin obositoarele ei mergeri la biserică să câștige îndurarea cerului ca să nu cază o mare nenorocire pe capul ieii.

Rolanda fusese cuprinsă în timpul din urmă de o nespūsă luptă sufletească, de oare-ce Mirea și Andreiū, fără de a ști unul de celalalt, i făcuseră în aceeași zi mărturisire despre iubirea lor, iar biata copilă zadarnic își întrebă inima, i iubia pre amîndoi, prea mult i iubia, pentru ca să-l poată face pre unul dintre dînșii nenorocit; și precum nu-i putea deosebi la vedere, nici în inima ei nu putea să-i despartă unul de altul. Nu voia să-i spună Jupâniței Roxanei nimic, pentru ca să nu o mîhnească, și vedea cum frații nu se mai puteau înțelege, ba schimbau chiar vorbe aspre între dînșii, ceea ce mai nainte nu se întâmplase nici odată.

Vezînd acestea Jupânița Roxana i chiamă într'o zi pe câte-și trei la dînsa și le grăi :

«Prea e de mult, că stați mărturie la lupta inimilor voastre : unul dintre voi trebuie să facă o jertfă mare, pentru ca cel-l-alt să fie fericit !»

«Da,--grăi Mirea cu glasul înnăbușit,--unul dintre noi trebuie să părăsească lumea asta !»

«Pentru Dumnezeu,--strigă Rolanda,--de dragul meu nu vă hărțuiți !»

«Ba nu!--grăi Andreiū zimbînd cu duioșie,--asta ar fi peste putință ; unul ori altul poate să se depărteze de bună voie.»

Jupânița Roxana își ridică mînilor în sus ; «O ! copii fără de lege ce sunteți ! V'am născut și crescut cū așa de slabî, ca nici unul dintre voi să n'arbă puterea de a duce sarcina celei dintâi dureri!--Rolando, până mîne să aibi timp de chibzuire, până mîne să adunăm putere și virtute !»

După acestea se despărțiră.

Andreiū porni pe o potecă de codru în spre Lespezi, căzū în genunchi în bisericuță și grăi : «Tu, Doamne, cunoști inima mea și puterile mele ! fă ca să nu păcătoiesc greū de mine însu-mî, de mamă mea, de fratele meu, de femeea pe care o iubesc, ci dacă nu va voi să mă ia pe mine, prefă-mă în peatră, ca să nu mai simt nimic !»

Mirea se duse și el pe o altă cale la bisericuță și se închină lui Dumnezeu cu aceeași rugăciune. Ei priviră trîști unul la altul și se întoarseră a casă fie-care pe calea sa, căci și unul și altul credea, că el singur a făcut jertfa.

A doua zi de dimineață Jupânița Roxana se ivi

cu fața albă ca brobodul ce acoperea cele dintâi fire argintii din părul ei.

Cei doi frați erau ca și când s'ar fi ducînd la moarte; numai singură Rolanda avea fața strălucită, cînd se ivi înaintea lor. Toată firea i era cuprinsă de o înălțare sufletească, ceea ce o făcea frumoasă mai pre sus de firea omenească; părea cu un cap mai înaltă, cînd grăi cu glas blînd și limpede:

«Ești după mine, mult prea iubii mei; hotărîrea treburilor să se dea sub cerul lui Dumnezeu!»

Mergînd înaintea lor, ea sălta, par'că prin vîzduh: mînile i erau străvezii ca ceara, iar ochii, pe cari i redica spre cer, plini de lacrimi. La marginea unei prăpăstii fioroase ea se opri și îngenunchiă înaintea Roxanei.

«Haică, -- zise ea, -- dă-mi binecuvîntarea ta!»

Jupânița Roxana își puse mînile cuprinse de tremurare pe frumosul cap cu pletele crețe.

«Iar acum, -- grăi Rolanda cu glasul senin, -- acum ascultă-mă: Vă iubesc pe amîndoi, vă iubesc așa de nemărginit ca pe mine însă-mi, mai mult decît viața mea; de aceea nu pot să mă dau nici unuia dintre voi; acela însă, care mă va scapa din această prăpastie, acela să-mi fie bărbat!»

Mai înainte de a-și fi întins vre unul mîna, ea se avîntă ca o pasere în sbor peste marginea stîncii în adîncimea fără de fund.

Dar, o! minune, în cădere-i ea se prefăcî în o cascadă spumegată ce burează strălucind în aer ca un vîl de mireasă.

Cei doi frați voriră să se arunce după dînsa, dar' nu putură, căci picioarele lor se prefăcură în stînci,

brațele lor tot în stînci, inimele lor în peatră și astfel remaseră înălțându-se spre cer.

Iar mama nenorocită ridică brațele în sus și strigă :
«Eu singură să mă trăiesc! ?--Doamne,--nu ai tu îndurare! ?»

Ea căzù la pămînt cu brațele deschise, cuprîzînd cu ele pre copiii sei. Și iată, cum zicea astfel, ea se prefăcu în mușchiu des și moale, care încetul se întinse și acoperi cele două stînci până la mijlocul lor.

Ast-fel stau ei și vor măi sta în veci : Urlătoarea sălbatică și albă ca o mireasă, fiu gata de jertfă, cei doi Jipi, și mama lor duioasă și plină de credință și îngrijire.

CARAIMANUL

araimanul, întunecat și amenințător, răsare dintre cei-lalți munți cu stâncile sale strașnice, dintre cari par'că s'ar fi deslipit o bucată, rămâind atârnată la jumătatea drumului.

Aceasta bucată samănă cu un cimpoiū. Iată istoria ce se povestește despre dânsul.

În timpurile străvechi, când cerul era mult mai aproape de noi și mai multă apă de cât pământ, locuia în Carpați un vrăjitor puternic.

Era așa de mare ca cel mai înalt brad și purta în cap un arbore cu crăci și ramuri verzi. Barba lui lungă de mulți coți, întocmai ca sprâncenile, i erau de mușchiū; îmbrăcăminteă lui era de scoartă de copac, vocea lui semăna cu bubuitul tunetului, iar sub braț purta un cimpoiū mare cât o casă.

Cu acest cimpoiū, el putea să-și împlinească toate doriuțele: dacă cânta încetinel dintr'însul, resăria împrejurul lui iarbă verde, cât putea să străbată el cu ochii; dacă sufla mai tare,

putea să facă flințe viețuitoare; când însă sufla cu strășnicie, atunci se ridica o furtună așa de mare, încât munții se clătinau, marea se retrăgea de stânci și parte din pământ rămânea uscat. O dată năvăliră asupra lui niște dușmani puternici; el, în loc de a se apăra, își puse numai cimpoiul la buze și îi prefăcu pe dușmanii săi în brazii și în fagi. Cântând, el nu obosia nici o dată, fiind că i plăcea s'audă ecoul cântecelor sale; dar cu atât mai mult se bucura el, când vedea că totul ia viață împrejurul lui.

Veniau, Doamne, miile de oițe de pe toate colinile și din toate văile, cărora le creștea în frunte copăceii, de pe cari Carimanul își putea recunoaște avutul său; pe urmă eșiră și câinii din petri, la iveală, și toți cunoșteau vocea lui.

Fiind că nu prea văzuse multe lucruri frumoase pe la oamenii din cele alte țări, se chibzui mult până să facă oameni, dar se gândi să populeze țeara cu copii.

Atunci cântă din cimpoiul cel mai dulce din cântecele sale, și iată că eșiră dint'însul copii și iar copii în număr nesfârșit.

Acum puteți să vă închipuiți ce frumos era în împărăția Caraimanului. El cânta și cânta mereu, iar miclele ființe se rostogoliau pe pajiștea cea verde și erau foarte voioase. Ei se virau pe sub oi, le sugea laptele din uger, își culegeau poame și erburi și le mâncau, dormiau pe mușchiu, sub petri, și erau voioși

câte ziulica de mare. Chiar și în somn erau veseli, pentru că atunci Caraimanul le cânta niște cântece așa de dulci, încât le veniau cele mai plăcute visuri. Nici o-dată nu se auzia vr'o vorbă rea în împărăția lui Caraiman. Acești copii erau toți așa de drăgălași și de fericiți, în cât nu se certaū nici odată între dênșii; invidia și gelosia de asemenea lipsiaū la dênșii, pentru că tuturor le mergea de o potrivă de bine, căci Caraimanul le purta de grijă ca să fie tot-d'a una oi destule, cari să nutrească toți copii, și tot prin cântecul lui făcea să crească în destul earbă și burueni pentru oile cele multe.

Nici unui copil nu i se întêmpla ceva rău, căci câniū aveau grijă de a-i plimba și de a le căuta pentru jôcurile lor locurile cele mai acoperite cu mușchiū. Dacă vre-unul cădea în apă, îl scoteaū câniū afară; dacă vre-unul era ostentit, îl lua un căne pe spate și'l ducea să doarmă la umbra cea mai răcoroasă. Copii erau așa de fericiți, par' că ar fi fost în cer; nici nu doriaū nimic, fiind-că ei nu vëzuseră încă haine frumoase și urite, nici palate mari ori colibe sărace pentru ca să răvnească unul la avutul celui-lalt.

De asemenea la Caraiman nici nu se pomenia de boale și de moarte; toate flințele pe cari le făcea el, veniaū așa de sănătoase pe lume, ca și când ar fi eșit din găoagea oului și nici nu trebuia să moară vre-unul, când era așa de mult loc pentru toți.

Cât se întinde țara de pe care abătuse Caraimanul apele, trebuia să fie populată și era destul loc pentru copii și oi încă pe timpuri îndelungate. Cât despre cetire și scriere, copiii nu știaū nimica, și nici că aveau trebuință, de vreme ce toate veneau de la sineși, ei nu mai aveau nevoie să-și dea vre o ostineală, nici mai cuminți nu le trebuia să fie, fiind că nu aveau a se teme de nici un fel de pericol.

Cu toate acestea, când se făcură mai tari, începură să-și sape în pământ căsuțe mititele, pe cari le acoperiaū cu mușchiū și pe urmă ziceaū: Asta e a mea! Îndată apoi ce unul a apucat să zică: «Asta e a mea!» urma s'o zică și cei-l-alți. Unii își zidiră și ei tot ast-fel de căsuțe; alții însă găsiră mult mai comod să se instaleze în cele făcute gata, iar când stăpânii strigau și se jeluiaū, ștregarii de mici înseritori rideaū de dênșii. Atunci înșelați începură să facă întrebuițare de pumnii lor cei mici și ast-fel se stîrni prima bătălie. Câți-va dintre dênșii aleargă la Caraiman și se jeluiră, iar acesta suflă în cimpoiū de tună așa de tare, în cît pe toți i cuprinse o spaimă groaznică. Așa începură pentru ântăia oară să știe și el de frică, iar pe urmă se supërară pe pâritori și ast-fel intră împărecherea în frumoasa și pacinica împărăție a Caraimanului. Acesta se măhni foarte, când văzu că micii oameni din țara lui făceau tot ca cei mari din alte țeri, și se chibzui cum să se găsească leacul. Trebuia el oare să-i sufle pe toți în mare și să

facă alții noi în locul lor? Dar'cei noi ar fi făcut tot numai ca și aceștia, pe cari afară de aceasta i iubia așa de mult.

Se gândi dar' să înlătoreze tot ce le dădea prilej de ceartă; dar' atunci toate ar fi ajuns să fie goale și pustii, fiind-că cearta se iscase asupra unui petec de pământ, asupra unui pumn de mușchiu, ba la drept vorbind chiar numai pentru că unii fuseseră silitori, iar' alții leneși.

Socoti dar' să le dăruească la fie-care câte ceva, și'i dete fie-căruiă câte-va oi, câți-va câni și câte o grădină. Dar' atunci fu și mai rău. Unii își sădiră grădina, alții o lasară în pă-răginire și văzură că grădinele plantate erau mai frumoase și că oile dedeau mai mult lapte, pentru că pășunea le era mai bună.

Atunci nenorocirea fu mare. Cei leneși încheiară legătură între dênșii, năvăliră asupra celor silitori și le luară o mulțime de grădini. Cei silitori se duseră atunci în alt loc, care sub mâinile lor se făcu în curând tot așa de frumos, orî ei nu se lasară să fie gonii, și de aceea se născură bătălii îndelungate, în cari vre-o câți-va fură chiar omorîți. Când văzură pentru întâiași dată moartea, i cuprinse o mare spaîmă, se întristară, și-și dete ră unii altora făgăduința de a trăi în pace și bună înțelegere. Dar' ei nu putură să stea mult timp liniștiți pentru că nu mai voiau să se omoare unul pe altul, începură să răpească bunurile și averea prin viclenie unul de la altul.

Acest lucru era încă și mai trist de văzut; el i căzu lui Caraiman așa de greu la inimă în cât vîrsă șiroaie de lacrimi. Aceste curseră la vale până în mare; însă copiii sei răutăcioși nu se gândiră, că acestea erau lacrimile bunului lor tată, cari le vîrsase din cauza lor, ei se certau mereu mai departe. Atunci Caraiman plâse din ce în ce mai mult, și iată în cele din urmă lacrimile lui se făcură râuri și torente, cari pustiiră uscatul și-l prefăcură într'un lac mare așa în cât periră o mulțime nenumărată de ființe vii. După aceea el își curmă plînsul și suflă un vînt așa de puternic, în cât pământul iar rămase uscat: dar, acum toată verdeață dispăruse, bolovanii rostogoliți acoperiau casele și grădinile, oile nu mai găsiră pășiunea lor și pentru că nu mai dedeau lapte, copiii le tăiară gâtul cu petre ascuțite, să vadă dacă nu cum-va ese lapte și din altă parte. Insa în loc de lapte eși sânge și îndată ce beură, copiii se făcură foarte sălbatici și poftiră încă mai mult de cât aceasta.

Așa, ei omorîră și mai multe oi, măcelărind și pe ale fraților lor, beau sânge și mîncău carne.

Atunci Caraiman zise: «Trebue să facem animale mai mari, căci alt-fel în curând le mîntuește pe toate.» Deci suflă iar' din cimpoi. Acuma se iviră zimbrii, caii înaripați cu coada lungă și încolăcită, elefanții și șerpii. Copiii începură să se încaere la luptă cu toate aceste animale, le slujiră la trebuințele lor; altele se luară după dînșii și-i omorîră. Acum pentru

că nu mai trăiau în pace, se iviră boale grele printre dânșii.

În curînd se făcură și ei tocmai ca și oamenii din cele-lalte împărații și Caraimanul deveni din ce în ce mai întunecat și mai superăcios, vîzînd că, tot ce făcea el bine, se întorcea spre rău. Creaturile lui nu-l mai iubiău, nu mai aveaū încredere într'însul și nu se gîndiaū nici de cum, că numai ei singuri erau vinovați de rele, ei credeaū, că Caraiman le-ar fi trimes nefericirea numai din semeție. Nici nu mai voaū să mai audă cimpoiul, care o dată i înveselia cu sunetul cel dulce; dar' nici uriașul nu mai cănta din el, era așa de trist și de ostentit, în cît dormia oare întregi la umbra sprîncenelor sale, cari în creșterea lor se împreunaseră cu barba. Câte o-dată se scula din somn, și punea cimpoiul la gură, scotea niște adevărate sunete de surle cu cari ūmplea lumea înrîutățită.

Din această eși o furtună așa de strașnică, în cît copacii se frecaū unii de alții trosnind și scârțiînd până când aprinseră toată pădurea.

Atunci el se ridică în sus cu arborele din capul său până în nori și scutură dintr'însul o ploae ca să stingă focul.

Dar oamenii aveaū un singur gînd: cum ar fi putut ei să facă pe cimpoiū să tacă în vecii vecilor. Ei veniră cu lănci, cu sulite, cu praștii și cu petre, ca să-l bată pe uriaș. Dar' acesta rîse ast-fel, încât din aceasta se născu un cutremur de pămînt, care i înghiți împre-

ună cu animalele și cu casele lor. Atunci veni o altă ceată cu torțe de brad aprinse, ca să-î pârlească barba. Dar' el strănută așa de tare, încât toate se stinseră și oamenii căzură pe spate.

A treia ceată de oameni voia să-l lege în somn, dar' el își întinse membrele, toate legăturile se rupseră și oamenii fură striviți.

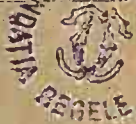
Atunci se gândiră s'apuce cimpoiul prin viclenie; ei voiaŭ să-l fure pe când uriașul dormia. Dar' acesta-și așeză capul pe dînsul și era așa de greŭ, încât toți oamenii și toate animalele împreună n'ar fi putut să miște cimpoiul din loc.

Deci ei se apropiară încetinel de dînsul și făcură o gaură foarte mică în cimpoiŭ. Iată că îndată eși o furtună așa de mare, că nu se știa ce este pămîntul, marea și cerul și din toate făpturile Caraimanului abia mai rămăsese ceva.

Uriașul însă nu se mai deșteptă; el doarme și astăzi cu cimpoiul sub subțioară. Acesta câte o-dată începe să sune, și furtuna se coboară de-alungul văii Prahovei.

Dacă s'ar găsi cine-va să înnădească cimpoiul, atunci lumea ar fi iar a copiilor.

PEȘTERA IALOMIȚEI

Urcând trecătoarea dintre Vîrful-cu-Dor și Furnica înspre ceea-l altă parte a Buceciului, coborîm la izvoarele Ialomîței, dintre cari unul se ivește într'o uriașă peșteră de stalactite. La gura peșterii se află o mică mănăstire, așezată acolo încă din timpurile vechi străvechi; se zice, că peștera nu are fund și că un om, intrat odinioară mai adânc în ea, nu s'a mai întors la lumina zilei nici până 'n ziua de astăzi.

Peștera aceasta era odată locuința unui vrăjitor înfricoșat, despre care mergea vestea, că fură fetele frumoase de la țearină, de la casa părintească, de lângă pristolul de cununie. Se luaă toate fără nici un gând de împotrivire după densusul, iar de văzut nu le mai vedea apoi nimeni. Mulți voînici cutezatori se prinseră să le scape, intrașeră chiar, luându-și inima 'n dinți, ba-l chiamaseră pe vrăjitor, strigând : Bucure ! Bucure !— dar nici Bucur, nici vre-una dintre fecioare nu li se ivia în preajma vederii.

Era acum în Rucăr, satul frumos de la poalele Buceciului, o fată frumoasă pe care-o chia-

nia Ialomita și care se'ncumetase a zice, că nu se va duce la chiămarea vrăjitoriului, în ori-și-ce chip s'ar ivi el și cu ori și ce făgăduințe ar căuta s'o adimenească. Chiar, — zicea—dacă m'ar duce în peșteră, tot ași eși de acolo.» Asta era o vorbă cutezată; bătrânii clătinau din cap, dădeaū din umeri și ziceaū în sine: Numai dacă vine 'n adevăr odată, tot merge și ea din bună draga ei voie, cum s'aū mai dus și toate cele-l-alte.

Trecu un timp oare care mai îndelungat, în care nimeni și nimeni nu se ivi, ca să pună la încercare voinicia tinerei fete. Bucuria și hrana vederii le era tuturora cu obrazii ei rumeni, cu buzele ei fragede și răcoroase, cu părul ei roșiatic, ce-i cădea în unde mărunte, și cu marii ei ochi albaștri. Nasul i era subțior, nările străvezi și numai vârful lui era puțin, abia puțin adus cam îndrăsneț în sus, având și o gropiță de asupra, grumăjorii i eșiau albi ca spuma laptelui din cămașa bogat cusută cu flori, iar pletele de păr roșiatic, cari se furișau de prin coade și pre cari nu era pepten să le stăpânească, i cădeau cu îmbelșugare peste frunte, peste tēple și peste gât: când își despletia părul, era 'nvelită ca 'ntr'o mantie țesută 'n fire de aur, din cari, gâtindu-se duminicile de horă, nu putea să vază în mica ei oglindă nici a treia parte.

Era în sat unul, care se lua mereū după dînsa, la puț, la țarină, la horă. Insa ea nici nu voia să știe de bietul Coman, de-și era băiat curățel și chiabur. El avea pământuri frumoase și cai și vaci, bivolițe și oi și un cojoc alb, cusut de

minune cu flori, și-o lungă zeghiă albă, căptușită pe din lăuntru cu postav roșu și bogat împodosită pe din afară. Multe fete se uita lung în urma lui Coman, singură Ialomița nu. Gândul ei era la vrăjitorul Bucur, ce fel și chip voia să-l repună și să le răsbune pre toate sormanele de fete, cari au căzut în cursa lui.

Intr'o duminică minunat de frumoasă, stând înferbentații jucători să mai resufle o clipă, se auzi din apropierea lor un cântec de fluer așa de frumos, încât inimile întregii cete tinere se umplură de bucuria. Cuprinși de curiozitate, ei se întoarseră și văzură un păstor tânăr, răzimat de un copac, cu picioarele crucișate unul peste altul, așa de liniscit, ca-și când ar fi stând de când e lumea acolo, și totu-și nimeni nu-l văzu-se venind, nimeni nu-l cunoscea. Cânta, cânta mereu, ca-și când ar fi singur el în lumea asta; o singură dată și ridică ochii și privi la Ialomița, care venise cu totul aproape de el și asculta melodiile cerești cu buzele desfăcute și cu nările cuprinse de tremurare. Peste cât-va timp se uită iar la ea și-apoi de a treia oară.

Coman, care stetea 'n dosul Ialomiței, șopti acum: «Du-te de aci Ialomițo; omul ăsta e o-braznic!»

Tinera fată dete nerăbdătoare din umăr și din coate.

«Ialomițo,—i șopti iar flăcăul gelos,—nu ți-e rușine să l lași să se înhoalbe așa la tine!»

Ea nu-i dete răspuns ci-i întoarse spatele.

«Ialomița, 'ți spun eu, păstorul ăsta n' e altul de cît Bucur vrăjitorul!

În clipa aceea păstorul făcu semn că are să înceteze a mai cânta, iară Ialomița simți că-i trece un fior rece prin inimă și că i se oprește resuflarea.

— «Ce știi tu!?!—zise ea, dar glasul i cam tremura.

«O știu, fiind c'o simt; o simt, fiindcă-mi ești dragă, o ved și aceea, că și el îți place ție și că ai să fii jertfă lui ca toate cele-l-alte.»

«Eu?!—Nici odată!—Pe asta pot jura!—» strigă Ialomița, făcîndu-se albă ca varul.

«Eacă fluierul meu, cântă tu!» grăi acum păstorul și-i întinse fluierul lui Coman.

Fără ca să-și deie seamă de ceea ce făcea, Coman luă fluierul, începu să cânte și cântă așa de frumos ca nici odată în viața lui; dar, spre marea lui îngrozire, simți, în curînd, că nu mai poate să înceteze. Scotea hore nouă, pre cari nu le auzise nici odată: Brâu, Chindie, de toate, și privia cum străinul juca 'ntr'una cu Ialomița. Acum începu să cânte o doină așa de duioasă, încât femeile se treziră cu lacrimile 'n ochi, iară Ialomița îl ruga să curme. El cânta, mereu cânta, privia cuprins de groaza morții împrejurul său, dar fluierul nu inceta.— Se inseră; oamenii începură să se ducă unul câte unul ori cete-cete a casă; Coman cânta înainte, și Ialomița stetea ca fermecată lângă el.— Păstoriul străin se făcuse nevăzut.

«Încetează, Comane,—zise ea—mi se rumpe i-

nima.—Știi odată, că nu te iubesc; ți-am jurat, că n'am să fiu a celuia-l-alt : încetează Comane ! —Vino-ți în fire!»

Dar' Coman cânta mai departe, acum așa de vesel, ca și când ar fi voind să rîză și iar niște doine așa de triste, încât, din fundul văii răco-roase i răspundea o priveghetoare.

Mai aproape și tot mai aproape venia priveghetoarea; Ialomița vedea 'n lumina lunii pase-rea, care se pusese de asupra capului lui Coman și însoția fluerul cu cântecul ei. Apoi se departă cântând dulce și adimenitor, iară Ialomița se luă după ea și se duse toată noaptea fără ca să știe unde mergea. Coman se ducea și el cu fluerul după minunea de pasere spre valea umedă, la țermurii părăului.

Incepînd să se riverse zorile, Ialomița, cu-prinsă de spaîmă, își puse mînilor în cap. «Unde mă aflu?— zise,— sunt departe de casă, și partea locului îmi este necunoscută. Comane!— dar unde suntem noi?— m'apucă groaza!»

Insă Coman nu-i răspunse nimic, ci începu să cînte una veselă. Și de odată se ivi un armăsar, care, alergînd peste pajiște la dînsa, dete o raită împregiurul ei și o îmbia, aninându-și capul de dînsa, să-l încalece.

«Ah!— suspină ea,— dac' ași fi o pasere, ca să pot scăpa de voi amîndoi!»

Nici nu grăi bine vorba, și iată că sbură ca porumbel departe-departee prin zorile rourate.

Iară armăsarul se prefăcu într'un șoim, se rēpezi dintr'o nălțime înfiorătoare asupra ei și o

duse 'n ghiarele sale spre munți.

— «O ! dac'ași fi o floare din pajiște !» —
grăi fata cuprinsă de spaimă. In clipa aceea se
afla ca floare de Nu-mă-uita la marginea pâr-
ului ; iară șoimul se prefăcu în fluture, se le-
gână pe dânsa.

«Firea-și fi mai bucuros un păstrăv în pârău !»
zise Ialomița.—Pe dată ea se prefăcu în păstrăv ;
însă din fluture se făcu o mreją, care o prinse,
o scoase la aer și-o ținu până ce era gata să-și
dece sufletul.

— «Ași vrea să fiu o șopêrlă !» —grăi sêrmana
copilă trăgând de moartă, și de odată ea se
strecură cu iuțeala vântului prin earbă și printre
flori și se credea adăpostită sub ori-și-ce frunză,
ori-și-ce peatră. Inșă iată că de sub cea d'antâi
peatră eși têriș un șerpe, care o ținea sub ochii
sei înfricoșăți, încât nu putea să se miște.

Remasêră mult timp astfel, în vieme ce șopêr-
lei mititele i se bătea inima par' că era să se
sfirșească.

— «Mai bine așa fi fost o călugăriță, —zise ea ;
în mânăstire eram la adăpost.» — In clipa aceea
se încheia o boltă de biserică asupra ei ; faclile
ardeau și o măreață cântare se înălța din gurile
mai multor sute de maici. Ialomița era înge-
nunchiată, ca maică, înaintea unei icoane sfinte :
inima i bătea încă de spaîmă, și cu toate aceste
începuse a se bucura, că 'n acest sfânt locaș e
la adăpost. Plină de recunoștință 'și ridică ochii
la icoana de deasupra ei.— Dar, iată că din i-
coană se îndreptău țintă la ea ochii lui Bucur

și-o ținea sub stăpânirea lor, încât nu se putea duce mai departe nici chiar după ce biserica se deșertase. Innoptându-se, ochii începură să lumineze, iară lacrimile Ialomitei curgeau peste petrele, pe cari ingenunchia.

«Ah! — strigă ea — nici chiar la loc sfânt nu mă lași în pace! — O! dac' ași fi un nor!»

Ca prin minune bolta bisericii se prefăcu în boltă cerească, iară ea se legăna ca nour prin văzduh la înălțimi înfiorătoare; însă următorul ei se schimbă într'un vânt și o mână de la mează zi la mează noapte, de la răsărit la apus, giur împregiurul pământului.

— «Firea-și mai bucuros un fir de nisip!» — zise în cele din urmă micul nor. De odată ea cuzu de sus ca nisip de aur drept în Rîul Dómei. Dar Bucur trecea în chip de țeran desculț prin rîu și căutând aur, scoase firul de nisip din fundul apei.

Nisipul se strecură însă iute printre degetele lui și se prefăcu în o căprioară, care o luă la fugă spre desișul pădurii. Dar' mai 'nainte de a fi atins marginea pădurii adăpostitoare, Bucur se prefăcu în vultur, se rēpezi din înălțime asupra ei și o duse în ghiarele sale spre Buceciū în cuițul său.

Abia-î dete drumul, ea căzu ca picătură de rouă pe un busuțocel: el se prefăcu 'n rază de soare și o atinse, ca să o soarbă.—

Acum ea fugi ca capră neagră, fără ca să-și deeseamă, drept spre peștera lui. El grăbi, ca vânător, rîzînd după dînsa și zise pintre dinți: «Acu ești în mîna mea!»

Ea intră în fuga ei, mai adînc și tot mai adînc în peșteră : de odată văzu, că stanele de peatră de la dreapta și stînga sunt tot fecioare minunat de frumoase, din ochii cărora picură lacrimi.

«O, fugi, tugi de aici,—i strigară o sută de glasuri—nenorocită copilă !—dacă te sărută, ai să te prefaci ca noi în peatră.»

În clipa aceea sbură o săgeată de a lungul peșterei și o lovi pe căprioara cea fugară. Îngrozită de moarte, ea strigă : O, dac' ași fi un pîrîu, ași putea să scap din mâinile lui ! — Numai decît ea se prefăcu într'un pîrîu sălbatic ce se vîrta în afară : vrăjitorul, cuprins de mînie, se prefăcu și el în stîncă și stăvili cu brațele sale pîrîul, care se străcura însă mereu pîntre ele.

În clipa aceasta și Coman sosi la peșteră ; recunoscî glasul Ialomiței din strigătul «Comane ! —Comane !» El și adună toate puterile și lovi cu fluerul în stîncă, din care vedea rînjetul lui Bucur.

Farmecul se curmă.

Bucur, întocmai ca Ialomița, nu-și mai putură schimba firea, și astfel ea curge pînă 'n ziua de astăzi preste brațele lui încremenite.

Iară Coman 'și zidi o bisericuță înaintea peșterei, se făcu sihastru și rămase privind la iubita lui cea dragălaşă pînă 'n cel din urmă ceas al seii.

O M U L

Un munte, care se numește «Omul!» Este oare muntele atât de mic sau fost'a omul atât de mare, de s'a numit muntele după dânsul? Ce a fost oare omul acela? Fost'a el un erou mare, care s'a bătut în bătălie? Fost'a el un pustnic, care trăia în locuri sëlbatice? Fost'a el un hoț mare al căruia nume nimeni nu îndrăsnea să-l pronunțe? Fost'a el un împërat, de care se cutremurau împërațiile?

Omul ! Iată-i istoria.

Fost'a o-dată un tînër, care era însuflețit de dorința de a face fapte bune și frumoase. Nimic nu i se părea nici prea mare, nici prea vitejesc nici prea bun, ce nu ar fi putut singur face. El își iubia țara ca pe logodnica sa. El da săracilor ori unde putea. El servia femeilor, săracilor ca și bogaților. El ocrotia pe cei slabi. Mai toate aceste se păreau prea puține, cu mult prea puține pentru a liniști inima lui cea înfocată. Căci, de câte ori el

vedea noi și supărări, ură și minciună, de atâtea ori el credea că traiul lui cel pământesc era netrebuincios, căci ceea ce el doria era să dăruiească oamenilor fericirea.

Muma lui era o împărăteasă bună, pe care toți o cinșiau ca pe o sfântă. Ea avea darul de a vindeca bolnavii, când punea mânele pe dênșii. De aproape și de departe curgeau bolnavii la dênsa ca să-i vindece. De aceea și ea a fost mult prigonită și vrăjmasită, ba cei răi au mers până a o cleveti la împărat, încît nu i se mai permise de a vindeca pe cei ce alergau la dênsa, și în fine fu chiar isgonită de la curte. Buna împărăteasă se retrase însă în munți, și fiind-că tot poporul alerga după dênsa, ea vindeca, și în esil fiind, mi de bolnavi. În curînd însă, ea se simți de tot obosită, mai mult de durerea ei cea mare, decît de multă muncă și se puse să moară. Bolnavii însă veniau și la sicriul ei pentru a se atinge de dinsul și a afla astfel vindecarea. Nu i se dăduse voie să ia cu dênsa pe unicul ei fiu. Însă acesta se furișase pe ascuns și ședea ore întregi lângă dênsa, sorbindu-i de pe buze vorbele cari curgeau ca mierea. El se uita la mâinile ei cele frumoase, când dăruiau putere și vindecare.

«Când vindecă mama, faci tu oare pe oameni mai buni? întreba el câte o-dată.

«E mai ușor a fi bun când e cine-va sănătos: răspundea ea, desmerdând capul frumosului băiat.

«Eû însă sunt sănătos și tot nu sunt bun.»
Zicea el cu tristeță.

«Nu se face cine-va bun de o-dată! Și aceasta se învață, băiete.

Ast-fel vorbia gura cea dulce, care se închidea acum pentru tot-d'a-una. Băiatul însă se asvêrli la pământ lângă trupul neînsuflețit al mamei lui.

«Ah! nu pot trăi! nu mai pot trăi fără mămușoara mea!» strigă el plângând.

«Mamă, mămuță! trezește-te! Fă-mi inima sănătoasă, căci tare mă doare! o mamă!»

Oamenii stău toți în tăcere împrejurul trupului neînsuflețit al mamei, împrejarul fiului care plângea, căci nimeni nu putea să aducă o vorbă de mângăere. Ce-î ajuta însă lui, că toți plângeau cu dînsul? Ce-î făcea că un popor întreg venia după sicriu și îngropa în sinul pământului pe bine-făcătoarea lor? El simția numai o singură durere care-î rumpea inima și sufletul și de a cărui groază chiar cerul, noaptea și soarele înălbise.

El rămăsese acum singurel în lumea cea mare, din care i se luase mama. El dispăru de la mormântul ei. Nime nu o băgase de seamă. Toți 'l auzise cum suspina adânc. Toți îl vîzuse asvêrlind la o parte sapa, cu care el asvêrlise pământ în groapă. De o-dată se făcu nevăzut.

Împăratul trimise oameni în unghiurile cele mai depărtate ale împărăției; însă feciorul și moștenitorul se făcuse nevăzut, par'că-l inghi-

țise pământul. Nime nu știa de un pusnic, care-și scosese numele că a murit și care era ascuns în peșterile Buceciului. Numai una singură scia de dânsul. Aceasta era amica lui și ea i trimise pe feciorul său, când era să nu mai fie.

Cu cuvintele acestea—«Învată-mă să fiu bun!» întră băiatul cel orfan la pusnic, se asvîrli la pământ în unghiul cel mai întunecos al peșterii și plânse mai multe ore, de credea că i se vor sfîrși ochii și inima. Moșneagul nu zicea nimic. Mâna-i uscată trecea numai peste fața cea sbârcită și peste barbă. El clipia cu genele sale cele grele, și-și înghiția lacrimile cari-i venia în ochi.

În sfîrșit el zise «Emanuil fătul meu, fii ca dânsa, atunci vei fi bun.»

— «Însă ea nu avea o inimă atât de arzătoare, de sălbatică, de neliniștită ca a mea.»

— «Știi oare aceasta atât de bine! cine ți-a zis că ea nu a fost o-dată precum ești și tu acum?»

— «Ca mine! aceasta nu e cu puțință!»

— «Din ea eșia o putere mare, și în tinerețe puterea e neliniștită. Tu nu știi cum ea a suferit!»

— «O! nici o dată ca mine!»

— «O băete! Pentru întâiași dată te încearcă suferința și tu crezi că niraic nu se poate asemăna cu durerea ta. Tu cugeți în acest moment numai la tine. Aceasta nu o făcea ea nici o-dală!»

—«Dar la cine să mă gândesc! Nu mai am pe nime în lume!

—«La cine!

Pusnicul i arătă valea, și de o-dată începură a trece imaginile tuturor suferințelor, tuturor durerilor, ascunse de pământ:— orbi, schiopi, săraci, robi, nevoiași, bolnavi, femei și copii, cari plângeau. Ziua și noaptea ei neconținut curgeau și nu se mai sfârșiau. De trei ori a răsărit soarele, de trei a apus, de trei ori luna, și ființele cele palide tot treceau. Emanuil se uita neclintit spre vale și nu vorbea o singură vorbă. Atunci pusnicul puse mâna pe ochii cei osteniți ai tînerului de se închiseră. Pe urmă-l luă în brațe, 'l duse în lăuntru peșterii, i dăde lapte de bîut și-l lăsă de dormi, până ce se trezi după două zile, voios și întărit.

«Știi tu acum, pentru cine ai să trăiești?» îl întrebă pusnicul,

«Dar—zise tînerul ca în somn—am avut un vis foarte minunat: mi se părea că am cucerat toată lumea.»

«Acum du-te, și servește. Nimene nu te va cunoaște. Când vei avea nevoie de mine, atunci culcă-te numai cu gândul la mama ta și îndată voi fi la tine. Însă să te păzești, să nu faci vre-o faptă rea. Într'o clipeală va dispărea atunci imaginea mamei tale, și nu vei mai putea afla calea, care vine la mine.»

Emanuil dăde miș de promisiunii sincere și sfinte, și luă ziua bună de la pusnic și se cobori în vale, pentru a se pune la un stăpân.

El nu merse mult și întâlni o femeie bătrână, care târa după sine o sarcină de crăci și câteva alte sarcini și era mai moartă de oste-neală. Ea se opria adese pentru a-și lua suflet. Ea se uită cu ochi răi la tînărul cel frumos, care se apropia de dînsa cu semne amicale și o rugă cu vorbe bune, să-i dea voie să-i ajute, căci va purta el sarcina ori-cît de departe va voi. «Dar e grea și calea-î lungă!» — «Atunci trebue să-ți ajut cu atît mai mult» respuse Emanuil cu dulceață, luă toate sarcinile pe spinare, ș'o întinse atît de iute înainte, încât bătrîna de abia putea să-i urmeze. Ei aũ mers ast-fel pînă în scară, pînă ce ajuns-aũ la un bordei mic. Emanuil puse acolo sarcinele la pămînt, își luă ziua bună și voia să se ducă. Dar' femeia cea bătrîna se uită la dînsul cu ochi pătrunzători și-i zise: — «Și tu vrei să te duci de aci, fără să-ți iaî plata cuvenită? unde ai să șezi noaptea?»

Emanuil arătă cu mîna spre pămînt «De loc de odihnă e bogăție mare în această lume» respuse el surizînd.

— «Nu, fiule. Ast fel nu a fost sîcoteala noastră. Să te odihnești în bordeiul meu și să iaî de mîncare și de bîut, căci am destul pentru doi.»

«Da-l ospetă cu amicie și-l întrebă de unde vine și unde se duce.

«Vin din singurătate, zise Emanuil, și caut o slujbă.»

— «Și ce simbrie ceri tu?»

— «Eü? nici una!»

Ea-i făcu patul și el dormi liniștit toată noaptea. Când se umezi de zioă, el voi să se ducă pe tăcute, pentru a nu trezi pe bătrâna. Dar' ea se sculase de mult și pregătise pentru dînsul ce-va lapte și pâne. Emanuil sta plin de rușine înaintea ei. Ea însă vorbi: Ia binele de unde poți și cum poți, chiar când ar fi numai un pătrăr de oară de somn. Și fără simbrie nu vroî să te duci de la mine. Veî găsi în calea ta destulă ingratitudine. Ți dăruesc dar' ție darul — ca tot binele ce-l faci altuia să ți'l faci ție însu-ți, ori-ți vor mulțami cei-l-alți ori nu, aceasta tot una să fie. Iar și rēul care-l veî face celor-l-alți, să fie făcut ca și cum ți l'ai face ție însuși, se vor mânîia cei-l-alți în contra ta ori nu. Gândește-te la acestea, fiule!»

Emanuil se gândi la acest dar și-l găsi extraordinar. El nu știa, dacă trebuia să se bucure de dēnsul, dar el mulțami bătrânei și se luă pe drum înainte.

Mergēnd ast-fel el a dat peste un om, care zăcea jos ca mort. Picase de pe o stâncă și trupul i era sdrobit. Avea în sine numai atâta viață, de putea să se vaete.

«Copilița mea! Bieata mea copilă.»

Emanuil 'l rădică încet și-l duse a casă. Era cam departe și se părea că e și mai departe, atât era sarcina de grea, pe care o purta. Pe pragul ușei sta fata cea mai frumoasă, ce a vėzut el vreo-dată. Ea nu era de tot copilă, dar nici nu era încă fată. Ea avea ochi mari,

închiși și plini de visuri. Părul ei, negru ca pana corbului, se lipia de capul ei cel fin. Ea rădica brațul cel gingaș și strigă :

«Tată!» și se făcu palidă ca ceara și albă ca varul de pe pereții căsuței, în care locuia.

«Nu e nimic» zise Emanuil pentru a o liniști. «El e numai ceva rănit. Noi-l vom însănătoșa curând.»

«Rado, fata mea» suspină rănitul «dacă voi muri să nu plângi, tu vei fi foarte, foarte fericită.»

După aceste cuvinte bătrânul 'și perdu cunoștințele. Emanuil a ședut zile întregi la patul lui, nu se departa de dânsul și-l căuta ca și cum i-ar fi fiul cel mai credincios

Rada cea mică i da ascultare în toate păr' că-i ar fi fost frate. Ea spera, că vor putea scăpa pe tatăl ei, căci fără dânsul ea era părăsită în lume, dicea ea cu lacrimi în ochi. Ei ședeau amândoi ziua și noaptea lângă bolnav. Câte o-dată capul Radei pica pe perina tatălui ei și atunci ea adormia de osteneală. O-dată, când dormia ast-fel, bolnavul 'și veni în fire, strinse mâna lui Emanuil și-i dișe încet de tot:

«Rada!» Tânerul dăte din cap și strinse și el mâna cea slabă : iar' bolnavul închise ochii pentru a nu-i mai deschide. Emanuil înțelese că el murise, însă nu se mișcă, pentru a nu strica somnul cel dulce al copilei, care era să se trezească pentru a se afunda într'o durere mare. El se puse a gândi ce are să facă cu orfana.

«Dac' ar mai trăi mama! gândia el.» Și cum se gândea astfel, se întinse o steit la pământ. Într'o clipială el se afla în peștera pusnicului, care-l primi cu aceste cuvinte :

«Ad'o aici la mine, voi crește-o pentru tine.»

«Dar' cum știi toate?» întreabă Emanoil plin de mirare.

«Știi toate câte te privec, căci mama ta, care te însoțește în toate căile tale, îmi spune tot. Dă-mi copilași du-le de slujește mai departe.

Emanuil credea că a fost numai un vis, căci o mișcare a Radei l trezi.

«Tată!» strigă ea plină de grijă, când vedu fața cea liniștită a mortului.

Aparătorul ei cel tiner o luă de mână și-i zise:

«El te-a lasat mie și de acum înainte ești sora, ești fata mea. Și eu știu un loc unde-ți va fi bine. Vrei să-mi urmezi mie?»

«Unde vrei!» zise copila plângând «căci nu mai am nimic și pe nimeni în lume.»

Ei îngropară pe tatăl și se puseră pe drum spre peșteră, mergând mână 'n mână. Acolo au ajuns pe amurgite.

Emanuil simți mâna cea mică tremurând într'a sa și răcindu-se.

«Nu te teme» zise el, «te duc la un om bun, b'n de tot, care te va iubi.»

Pusnicul se nita la Rada cu o ochire atât de blândă, încât toată frica ei dispăru și peste puține momente ea vorbea cu el, plină de încredere.

Pusnicul trezi din somn pe Emanuil în umezitul zorilor cu aceste cuvinte :

«Cruță copilei noua dispărțire. Îi voi zice ziua bună din parte ți! Munca te așteaptă în vale!»

Emanuil asyîrli o privire în casă spre fată. Ea dormia și genele ei cele negre umbriau obrazii ceii mici. Ea resufla atât de ușor, că nici nu se simția.

«Ași vrea să rămân aci! E atât de frumos!» zise tînărul șoptind.

Însă pusnicul 'l impinse incet afară și-l respunse :

«Fătul meu! Nu ai făcut încă nimic. Nu meriți încă să stai liniștit!»

Emanuil se scobori în vale și se întâlni cu un vechiu servitor al tatălui său, al împăratului, care însă nu-l mai recunoscuse. Acesta era ocupat a clădi un bordei de nuele și de lut: iar femeia căuta de câți-va copii mici.

«Ce faci aci!» zise Emanuil, care recunoscuse îndată pre om, cu toate că fața lui era schimbată de griji, de se părea a fi cu zece ani mai bătrân. El trebui să se ție să nu strige la el «Ilie,» și astfel să se trădea el singur.

—«Nu eram înainte atât de sărac precum mă vezi acum. Am slujit mulți ani pe împăratul și am purtat în brațe pe fiu-său. Dar acum m'a prigonit o stea rea, m'a dat afară de la curte și sunt pe drumuri cu femeia și cu copii.

—«Dar de ce?»

— «Pentru că prințisorul cel mic a fugit din curtea împărătească și a luat câmpii cine știe unde: iar toți acei, cari nu l'au putut găsi, au fost dați :fără. Împăratului nici că i-a păsat vre-o dată de feciorul său, cât timp acesta era pe lângă dânsul. Acum se prebușește cerul că nu-l poate vedea! Dar curând-l va uita, căci el se însoară iarăși și dacă împărăteasa cea nouă i va da un fecior, atunci nici că se va mai gândi la cel-l-alt. Dar noi, tot s'ermani și nenorocți rămânem cât vom trăi!»

— «Poate că sunt în stare să-ți ajut»

— «Tu!» și Ilie se uită la dânsul cu dispreț. «Cum vrei să m'ajuti? Cum te cheamă? Cine ești.

— «Mă cheamă Manuil și voi să-ți slujesc. Știu bine de grădinărie!

«Manuil! Emanuil era numele prințisorului meu. Să-l bată Dumnezeu, că m'a făcut atât de nenorocit! Și tu, ești numai un târâe-brâu, un împușcă 'n lună, care nu-mi va aduce decât suferințe și nenorociri!

— «Veți vedea! Poți să mă dai afară în orice oră veți voi, dacă voiți fi o slugă rea.»

— «Veți mânca pâinea copiilor mei și nu-mi veți fi de nici un folos!»

— «Cearcă!»

Ilie dăte din umere. În numele Domnului. Fiă! Dar' să știi, târâe-brâu, că pentru cel mai mic lucru, de care te vei face vinovat, vei fi fără milă.»

Diua nu ajunsese încă la capătul ei, și E-

manuil culesese erburi, făcuse mămăligă, săpase o bucată de ogor. Era lucru minunat să vază cine-va iuteală lui. El alergă în oraș și-și puse sucmanul zălog pentru a cumpăra păpușoi și o capră, pe care o aduse plin de bucurie în casa lui Ilie. Ce veselie printre copii și cum desmerdau ei pre Emanuil pentru aceste bine-faceri. Însă Ilie se uita la el sborșit și neconținut nemulțămît. El nu spunea tene-rului nici un singur cuvânt blând și rare-ori i da destul de mâncat.

Numai cînd Emanoil i aduce aminte de starea lui de mai nainte, numai atunci Ilie se îmblânșia și vorbea de nu se mai sfîrșea de masa cea minunată a curții și de toate fără-miturile cele bune și mănoase, cari picau pentru copii lui, — de oamenii cari se închinau la dînsul ca la un om mare, ca să-i anunțe mai iute, de împăratul care se uita la toate cu neîncredere și cu nemulțămire și certa pre ai săi cumplit la cea mai mică greșală. Lui Emanuil i venea să ridă, cînd gîndea cum-l tratează Ilie, cum l numește târăe-brâu și cerșetor, ocărîndu-l neconținut.

«Dar prințisorul, urmă Ilie, nici el nu era mai bun decît cei-l-alți, și el făcea tot soiul de nebunii și de lucruri neiertate, și dacă-l amenințai că ai să-l spui, de o-dată se făcea nevădut și se ducea la măsă în brațe, căci măsă-l strica cum strică mamele pre copii...» — Aici Ilie se uită cū coada ochiului spre femeia lui — și care a fost isgonită de

împărat fiind-că se purta rău și trăia tot cu oamenii proști.

La aceste cuvinte Emanuil tresări, par'că-l mușcase un șarpe și de o dată strigă: «Minți! Ea a fost o sfintă.»

Ilie se uită cu mirare spre tiner și-l întrebă :

«Ce știi tu de dinsa Manuil?»

«Eă? Eă? Am văzut'o cum făcea pe bolnavi sănătoși! Am... —

— «Ei și ce?»

— «Am văzut cum saracii o iubiau de tare,»

— «Vre-un bine nu-mi a făcutu ea și băiatul ei m'a bătut de mă doare și astăzi; căci eu nu puteam să-l bat, cum ași fi dorit și de spus nu voiam să-l spun ca să nu-l pedepsească rău, precum era lucrul rânduit. Acum 'mi pare rău, căci el e cauza nenorocirei mele.»

Unde Emanuil era mai iubit acesta era la obor. Acolo ducea el legumele, ce cultiva pentru a le vinde și a aduce lui Ilie banii ce strângea după dînscle. Curînd el făcuse atât de multe, de le ducea în panere pe un asin. Într'ozile el aduse din târg o vacă a casă.

Femeile și fetele i dau flori, iar copiii strigau de departe: «Manuil! Manuil! vino, iată calul mi s'a rupt în două! — Capra e bolnavă! — Mama are în și vrea ca tu să i-l vinzi, căci prinzi mai mult pe el. — Surioara mea a picat și neconținut strigă să vie Manuil, căci tu ai făcut sănătoasă pe Sanda.»

Ast fel toți aveau nevoie de Manuil și el avea timp prea puțin, ceea ce supăra foarte mult.

pe Ilie, care voia să-l aibă numai pentru dînsul și nu voia să fie și al altora. Dar Ilie mai avea și un prepus pe Emanuil: 'l credea, că era darnic către alții cu punga stăpânului, cu toate că Manuil avea un ogor deosebit, pe care-l muncia pentru sine. Manuil descoperise câți-va săraci, și devenise providența lor. Intr'o cameră care era atît de mică, încât deabia a vea loc un pat îngust, zăcea o fată oarbă și bolnavă. Ea picase de mai multe ori de și frânse brațele, ba chiar și un picior și zăcea acum la pat. In pat ea torcea. Sora ei mergea peste zi la lucru, iar sara, când se întorcea, bătea pe biata bolnavă, căci n'a tors destul. Vaetele nenorocitei flinți atrăsese pe Emanuil. El certă tare pe sora cea fără inimă și dădu de mîncare la amîndouă fetele, dar nu eși din camera lor pînă ce nu văzu cu însușii ochii săi că și oarba mîncase. Pe urmă era o femeie nenorocită cu câți-va copii mici. Bărbatul ei era în închisoare. Emanuil bătu de multe ori și tare la ușa ei, dar în zadar. Numai când zise că va duce vorbă despre dînsa bărbatul ei, ușa se deschise. Ea deabia putea să se ție pe picioare. Băiatul ei cel mic ședea pe paie și 'ntr'un colț al camerei plîngea o fată mică, pe când un copilăș cu ochii boldiți și cu fața inflăcărată tușia neconținut. Lui Emanuil i se strînse inima la vederea unei miserii atît de mare: însă el nu punea în zadar piciorul pe pragul vre-unei uși. Și acolo el aducea pacea și bucuria, ca un ânger bine făcător și în curînd

necurătenia și miseria se schimbă în sărăcia muncitoare și pe urmă într'o oare-care bunăstare. El aducea plante, cari lecuiesc, și pe urmă zilnic de muncă, fiindcă femeia se rușina să se arăte în lume. Unui om care părăsise după mulți ani închisoarea, și nu putea afla de lucru, încât era să moară de foame cu copiii lui, Emanuil i găsi de lucru și pâinea de toate zilele, căci vorba lui cea dulce liniștea inoelile tuturor.

Nenumărate erau bine facerile lui Emanuil. Copiii lui Ilie 'l iubiau mai pre sus de toate și femeia lui Ilie trebuia numai decât să întrebe pe Manuil, să fie ajutată de Manuil, astfel încât Ilie începu să devie cumplit de gelos. În fie-care zi el trata pre tînerul servitor tot mai rău, și-l apăsă cumplit cu munca : Însă Emanuil nu se plângea nici odată. Lui nici prin minte nu-i trecea, că Ilie poate să fie gelos. El gândea numai că inima i s'a împetrit, fiind că-i merge bine.

Într'o zi iarăși se dusesese Emanuil în oraș. El vînduse tot ce era al lui Ilie și ce era al său. Câștigul său propriu 'l dăruise tot, încât nu-i mai rămăsese nimic, când se apropiă de dînsul un om care perduse amîndouă brațele și-l rugă să-l ajute cu ceva. Nici odată nu se atinsese Emanuil de avutul lui Ilie : însă acum el credea că nu face un lucru rău și puse ceva bani în tașca nenorocitului. În același moment el se simți apucat de grumazi : «Ha ! tâlharule ! Cerșetorul !» strigă Ilie înfuriat.

«În sfârșit am pus mâna pe tine, ticălosule. îți voi arăta ție, prefăcutule, ce gândesc de tine; așa-mi fui avutul meu și-mi răpești nevasta mea!» Și cu un ciomag cioturos și cu o mână de fer Ilie începu să bată pre Emanuil. Sângele se sui lui Emanuil în față. El vroia să se apere. Însă după un moment de cugetare, el lasă brațele în jos, cu tote că loviturile picaū peste dēnsul ca grindina. Dar nu trecu mult și se adunară împrejurul lor ómenī m lți. Iar sora fetei celei oarbe se asvirli cu curaj asupra lui Ilie.

«Să nu maltratezi pre bine-făcătorul tēu, pre bine făcătorul meu! Să-ți fie rușine!»

Atunci Emanuil se întoarse cu fața de tot palidă spre Ilie și uitându-se la dēnsul cu ochii scānteietorī i zise:

«Ne-am sfârșit socoteala, Ilie!»

Și se făcu nevēzut.

Ilie se apucă de cap, nu se mai putea ține pe picioare, și de abia putu articula: «Acesta nu er altul decât prințul nostru, prințisorul nostru; moștenitorul nostru.» Toată piața era în mișcare. Mulți alergau în toate părțile să aște pre principe, pe iubitul Manuil. Alții certau și bāteau pe Ilie, care dārāmase fericirea tuturor prin fapta lui cea nesocotită. Dar nici pre Ilie nimenī nu putea să-l mângāie, nici pre Manuil nimenī nu-l mai putea afla.

Manuil fugise atât de iute cât-l purtau picioarele lui cele tinere, și de tot departe,

în locul cu porubul cel nalt, el și se trânti la pământ. Ast-fel ședea el ascuns sub foile cele late ale plantelor și plângea precum nu a mai plâns de la moartea mamei sale! «Acum știu ce e ingratitudea!» zise el suspinând, și-și atingea pumnul de dinți, de-și eși sângele din buze. «O mamă! mamă! Pot suferi toate, numai rușinea nu!» Deabia pronunțase aceste cuvinte, și pusnicul sta dinaintea lui, puindu-î cu dulceață mâna pe umăr.

«Uită-te, i zise pusnicul, mai cunoști tu pre Rada ta cea mică?»

Emanuil se uită uimit la fata cea frumoasă, care se uita la dânsul cu ochii ei cei negri și pătrudători, lăsând în urmă să pice genele-î de matase ca un val peste fața-î care se roșise. El nici că putea vorbi de admirațiune și de uimire. El uită chiar să-î dea mâna, căci tot se uita la dânsa.

«Nu-î așa, zise pusnicul, că ți-am păzit proprietatea mai bine decât tu pre acea a lui Ilie? Eă nu am dat'o nimenui!»

Emanuil se uită înspăimântat spre pusnic și puse capul în pept ca un copil vinovat.

«Nu este dat nimenui a face binele pentru altul,» urmă pusnicul. «Aceasta a fost o eroare din partea ta, fiule.»

«Dar am și plătit-o aspru! respuse tânăru cu fața înfocată și cu lacrimile în ochi.»

«Aici însă te așteaptă resplata, pe care de abia o meriți!» zise pusnicul, și arătă iarăși spre Rada, care se uita de la unul la altul

cu ochii plini de mirare. «Dar acum să petrecem împreună câte-va oare vesele, înainte de a te porni iarăși la lucru.»

Rada pregăti o masă întăritoare în partea esteroară a peșterii care-și schimbase cu totul aspectul sub degetele ei cele gingașe. Jur împrejur atârnau scoarțele pe cari ea însăși le lucrase și pustiicul purta o cămașă țesută și cusută de dînsa. Straele ei însă erau de o rară curățenie și Rada arăta, cu mândrie, cărțile ce cetise cu învățătorul ei cel iubit

Atunci Emanuil se întristă din nou.

«Ved, că în toate zilele mă fac mai prost,» zise el. Nu am timp de învățat, și am să fiu nedemn de tine Rado!»

«Caută-ți altă muncă!» răspuse pustiicul, «și întrebuintază ceea ce câștigi pentru a învăța!»

«Dar saracii!» replică Emanuil.

— «Mai sunt și alte moduri de a face binefaceri: sunt și binefaceri spirituale.»

Emanuil petrecu în peșteră câte-va oare ferice. Însă soarele era spre apus și colora munții de prin prejur cu coloare purpuri și violete, pe când valea începea a se învâli în umbre albastrii.

«Trebue să te pornești înainte de a înnopta de tot,» zise pustiicul.

Emanuil se uită în depărtare cu ochii plini de întristare. Astă-data inima-i era grea de tot. Rada-l reținea ca un magnet și ultima încercare fusese foarte amară. Pustiicul nu

părea că observă esitațiunea lui și-l împingea la pornire scurt și cu severitate. Lui Emanuil i-se părea că pustnicul devenise acum aspru și că toată lumea era transformată. El se scoboari în vale cu mult mai încet decât altă dată. Poate de zece ori ochi lui se uitară înapoi. Rada sta în lumina roșietică a soarelui și-i făcea semne din mână : iar el își strînse inima cu mâna, căci simțise de odată o durere, pe care nu o cunoscuse încă. De ce-l trimisese pustnicul în noaptea cea întunecoasă? De ce nu putu el să aștepte reînoirea zilei? De ce trebuia el să-și câștige cu greutate știința, care era să-l puie la nivelul fetei celei minunate. Pustnicul devenise de o asprime neînțeleasă. Ast-fel gândia Emanuil, se culcă sub o stîncă și adormi.

În vis văzu el pe mama lui, cum ea vindeca nenumărați bolnavi prin punerea mânilor. El tresări de o dată și sări în picioare sub cerul cel plin de stele.

«Vreți să mă fac medic! Ast-fel ajut celor cari sunt în suferințe.»

El se scobori în vale și intra la un farmacist.

— «Poți să mă ieai ca ajutor?»

— «Ce poți face?»

— «Pot să caut ierburi, să le plantez și să le cresc; alta nimic»

Farmacistul surise, iar surisul nu ținu mult timp, căci tînerul care de astă dată se numia Manea, arăta o mare pătrundere de spirit și

o hărnicie ne mai pomenită. Pe lângă celelalte lucrări ale sale, el învăța toată noaptea și de și pe lângă aceasta învăța și pre copiii săraci fără plată. Aceste erau pomenile lui, căci banii pe cari i câștiga i întrebuinta pentru propria sa învățatură. Nu era el demult la farmacist, că s'a serbat în toată țeară o mare serbătoare: Împărăteasa dădu soțului ei un fiu, căruia i se puse numele Trandafir și care trebuia să înlocuească pe moștenitorul cel peidut. Emanuil surise dureros:

«Nime nu mai întreabă dupe mine!» și se el și lucră din seară pêne'n dimineață. «Și un medic bun valorează ceva. Frate-meu nu are decât să fie Rege!»

Silințele lui cele peste fire fură în fine recompensate, dar și talentul natural moștenit de la mamă, i ajută mult! Nu sfârșise încă studiile seale, și de aproape și de departe toți-l chiamău în toate satele, unde numai se afla un bolnav. Adese el cugeta plin de dor la Rada, însă cucertitudinea, că o va reafila, îndată ce o va câștiga. În acel timp iubirea lui cătră știință era mai mare decât ori ce simțire. Pentru întâiași dată el nu cugeta numai a servi altora, ci doria să devie însuși ceva prin propria sa putere. Trăsurile feței se făcuse fine și marcante prin încordarea continuă a spiritului seü; ochii i schinteiau și se retrăsese în fundul capului de mult ce nu dormia noaptea. Însă toți-l iubiau tot atât de mult pe cât era iubit mai 'nainte și Manuil.

Și când diceai numai doctorul Manea, toate privirile erau vesele și inemile îngrijite se umpleau de speranță.

De odată pică bolnav la pat moștenitoriul Trandafir. Boala era atât de grea, în cât nime nu mai credea că va scăpa. Împărăteasă însă auzise de medicul cel tinăr, pe care 'l iubiau copiii și trimise să-l aducă. Inima lui Manea bătea foarte tare, când el intra în palatul părinților sei, unde fiecare pas i aducea aminte de copilăria sa și din care el însuși se esilase într'un moment de mărire și de apucătură copilărească. Tatăl seü nu-l recunoscü și se uită la el plin de grijă, când se apropia de patul fratelui seü, care zăcea bolnav de moarte. El cercetă de aproape pre copil și zisă pe urmă : «Cred că-l putem scăpa!»

Lacrimile curgeau din ochii împărătesei pe fața ei cea aspră și plină de mândrie, de care tremura chiar soțul ei. Emanuil petrecea zioa și noaptea lângă micul Trandafir. Într'o sară copilul pică într'un somn foarte adinc. Emanuil rugă pre părinți să se odihnească și ei, căci nu mai era nici un pericol. El promise că va sta treaz. Pe la miezul nopții bolnavul cel mic se trezi, întinse amândouă mânila spre frate-seü cel strein, 'l luă de git și-l săruta. Dar acesta i șopti la urechiă : «Di : Emanuil.» Vocea soñoră a copilului respunsă. «Emanuile !» atât de lin, atât de dulce, precum urechile lui nu-și mai auzise numele de mulți ani de zile. Copilul adormi iarăși de dimineață, pericolul

era de lăturat. Gratiudinea părinților era mare. Ei nu mai vroiau să se mai depărteze din casa lor acela care scăpase pre copilul lor din gura morții. Însă nime nu fu în stare să reție pre tinărul medic. Nici rugăminți, nici promisiuni nu avură vre-un efect ; astfel încât împărăteasa se întoarse in contra lui cu mânie, ea, care mai 'nainte l'ar fi îmbrățișat cu plăcere.

Emanuil cugeta să se ducă, să-și aducă pre Rada și să și-o iea de soție. El credea că acum a câștigat'o. Când el se gândia la aceasta, intră la dânsul pustnicul :

«Băiate,» i zise bătrânul, căruia i tremura barba împrejurul buzelor, mă tem că resplata bine-meritata, pe care o aștepti, e perdută pentru tine. Trimisesem pre Rada în vale, ca să devie perfectă in toate virtuțile femeesti, și iată că-mi vine știrea, că ea vrea să se mărite acolo cu un altul.

Sângele incrunță ochii lui Emanuil încât nu văzu dinaintea lui, decât fulgerând.

«Aceasta este grija ta cea părintească?» strigă el «astă-zi vroiam să o primesc din mâna ta — și tu m'ai pus numai la o încercare în mod neomenos ! nimic nu era adevărat din câte mi le spuneai. O, ași putea să înnebunesc !» El luă pre moșneag de umere, 'l scutură cu putere și-l împinse de la sine. Acesta-și perdu cumpătul, se lovi cu capul de un colț ascuțit al unei petre și îndată sângele începu a curge.

Emanuil văzu îndată ceea ce făcuse, se asvêrli în genunchi lângă bêtren și făcu tot ce putu pentru a-l readuce la sine, căci el perduse cunoștințele. În fine pustnicul își deschise ochii și mișcând buzele cu mare greutate el zisă :

«Copil nemulțămitor !»

Pe urmă ochii i se închiseră, el suspină adînc și-și dete sufletul în brațele tînerului, plin de disperare.

Emanuil 'l chiema cu cuvintele cele mai dulci și-l ruga să-l ierte. — Dar era prea târziu ! El perduse tot, tot — tată, amic, logodnică, — tot și peste toate și inima sa cea veselă și nevinovată. El dispăru din locul unde trăise până acum și se înfundă în singurătatea Buceciului.

Însă nu ținu mult timp, și se duse vestea de dînsul prin țeară, căci el nu putea să se lasă de a vindeca ciobanilor oile cele bolnave. În curînd veniră și oameni la dînsul. Toți credeau că e făcător de minuni. Ei 'l numiau pe scurt numai — Omul ! și îndată ce se făcea cineva bolrav sau nenorocit, toți veniau la Om. Acesta însă era atît de serios, par'că ar fi fost de o sută de ani. El nu mai scia că era tîner, atît de tare i se îngreuiase inima prin fapta ce făcuse, și pe care nu o mai putea îndrepta. Din acel minut el perduse din aducerea lui aminte imaginea mamei sale. Astfel el locuia singur numai cu suferința sa cea mare și făcea tot binele ce-l putea face, —

el, omul cel strein, spre care nime nu se uita decât cu sfială și cu respect, dar care nici odată nu primia cuvinte de mulțămire, căci neconținut auzia în inima sa cuvintele : «Copil nemulțămitor» astfel precum ele eșise dintre buzele singurului și unicului său amic.

Atunci se îmbolnăvi din nou micul Trandafir. Nime nu putu da de urma lui Manea, medicul cel bun și fiind că copilul neconținut striga «Emanuil,» toți ziceau, că el trebuie să moară, căci chiamă pre fratele său cel mort, pre care nu-l văzuse nici odată. În adevăr copilul se sevârși după câteva zile. Muri și tatăl său de durere și tot poporul era foarte întristat, căci nu mai avea împărat.

De odată se auzi o veste străordinară : «Emanuil trăiește !» Această veste se răspândise din sat în sat și din cetate în cetate. Nime nu putea afla, cine vorbise mai înainte despre dânsa. Însă se văzu o fată foarte frumoasă cu un om bătrân, cari umblau cercetând. Peste tot locul ei vorbeau despre Emanuil și căuta să-i dea de urmă. Astfel ajunseră ei și la Bucceciū și ciobanii le arătară calea, care duce la — Om.

Omul sta răzimat de o stâncă și se uita dinaintea lui cu mare întristare. Ei stătura dinainte-i mult timp și se uitară la dânsul.

De odată el rădică ochii și strigă :

«Rado ! și Ilie ! Voi aici ! Ce vreți voi de la mine !»

«Pre împăratul nostru !» respunse Ilie, care

se asvîrli în genunchi dinaintea lui, «Ah ! stăpâne ! Poți să uiți vre odată ingratitudinea mea !»

Emanuil tresări, din cap pînă 'n picioare și-i zise :

«Eū ? să te iert ? Mulțămită lui Dumnezeu, că pot să te iert ! Însă tu ! Rado ? unde'ți este barbatul ?» și împrejurul buzelor sale se văzu o mișcare plină de amărăciune.

«Nu am bărbat ! Totdeauna ți-am rămas credincioasă și te-am căutat în toată țara, al careia împărat ești, căci tatăl teū și fratele teū au murit.»

Emanuil se cutremură. El trebui să se rădime de o stîncă. «Rado !» zise el. «Nu sunt vrednic de tine. Eū sunt ucigașul tatului nostru.»

«O știū !» respuse Rada. «O știū de mult. El mi-a spus și unde te pot afla.»

— «Și tu vii la mine?»

Emanuil și-acoperi fața. Ea însă i trase mâinile jos și se asvêrli în brațele lui.

Atunci se umplură jur împrejur toate văile de strigăte nenumărate. «Să trăească împăratul nostru ! Împăratul nostru ! Împăratul nostru cel bun ! Tatăl celor săraci ! Apărătorul celor slabi ! acel ce scăpa pe toți din toate nevoile !»

Și — o mirare ! — toți acei cărora el le făcuse vre un bine 'l încunjurară, i sărutară mâinile și picioarele și veșmintele, și-l chemău într'un suflet — «Manuil, și Manea, și doctor, și împărat.»

El sta ca amețit și se uita la Rada care-i făcea semne din cap. În fine el o luă de mână și zise:

«Iată aci împărăteasa voastră, fata cea mai credincioasă care a fost vre-odată. Fără de dînsa nu m'ați mai fi putut afla!»

Cete nesfirșite 'l incunjurară, și se luară după dînsul pînă ce-l aduseră în palatul seü. Mulțimea creștea și creștea pe calea sa și toți vorbiau de binefacerile, pre cari el de mult le uitase.

Ilie întră îndată în serviciul împărătesc și trebui să alerge să afle pre toți, acei cari fusesse dați afară din cauza lui.

Rada trăia bine și frumos lângă Emanuil și cu un sărutat i răspîndia grijile de pe frunte, când gîndurile 'l luaü înainte de-și reamintia oara cea mai nenorocită a vieței lui.

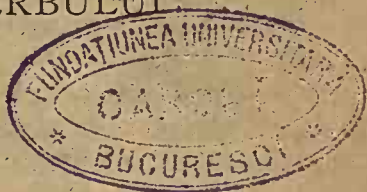
Ei avură copii mulți și frumoși, a căroră copii de demult au încetat de a mai trăi.

Muntelui însă și astăzi i zice toată lumea: O-mul!

VALEA CERBULUI

Între Omul și Caraimanul se deschide ca jumătatea unui cerc, o vale largă, căreia-i zic Valea Cerbului, de și Cerbiți de mult acum nu mai sunt pe ea. E însă aici un alt lucru, și acestă dăinueșteo-dată cu lumea: cât e de lung muntele, zărești rădîmîndu-se de el un întreg șir de uriași de peatră cu învederate fețe și mâni, oare-cum ca și niște cioplite chipuri de zei egipteni.

În munții aceștia locuia mai de demult, un neam de oameni, mare în putere, mândru și de jur împrejur de temut, fiind-că lucrul, de care se apucau acești oameni, trebuia să iasă cu

bine la capăt. Ei, începând de la nașterea lor, trăiau sub cerul liber, dormiau pe omăt și se scaldau în apele reci ale muntelui. Erau așa de mari, încât cu câți-va pași urcau munții cei mai înalți și dacă loviau o-dată un copac, el rămânea în vecii vecilor strîmb. Ei beau lapte de cerbe înaripate și călăriau pe cerbi înaripați, cari însă, cu aripele își iuțiau numai fuga, dar în văzduh nu se puteau înălța cu sarcina lor.

Aveau un împărat bătrân, vechi de bătrân și atât de înțelept, încât cereau în toate sfat de la dînsul și i se supuneau ca niște copii. Era un lucru minunat, când moșneagul cu barba și pletele lui albe și fluturate 'n vînt, gonia călare pe cerbul înaripat, urmat de oștenii săi, ca un nor de furtună, ale cărui tunete fac să tremure Carpații.

Un singur lucru era, care-l umplea pe toți de îngrijire: Briar Impărat n'avea fecior, ci numai o fată singură, o fecioară încântătoare, înaltă ca un brad, îndrăzneță ca un băieat și așa de tare, încât putea să poarte de căpăstru câte trei și patru cerbi înaripați de cei sălbatici, fără ca să dea un pas măcar la o parte, când ei săriau în labe, apucau zăbalele în dinți și se încruntau la ea cu coarnele lor.

Oștenii ținură sfat mare și se duseră cuprinși de gândurile lor de îngrijire la Impăratul.

«Geniul cel mare să-ți dăruiească o lungă, lungă viață, dar dacă el te va chîama în peștera cea de aur, pre cine să alegem în loculul tău, căci tu nu ai fecior? — ziseră ei. — Ne ar fi dorită fîca ta, și bucuroși am fi să o slujim, dar cum

să punem o copilă la încercarea asprei noastre alegeri de împărat!»

Împăratul își netezi barba căruntă și grăi :

« Cine știe, dacă fica mea, pusă la încercare, nu se va dovedi voinică întocmai ca și când ar fi băieat. Voi vedeți că e îndrăzneță și tare la toate treburile, și dacă-și va mai alege 'n urmă și un bărbat bun și înțelept, veți fi tot atât de fericiți ca acum. V'a s'o întreb dacă voiește. »

Briar Impărat bătu în palme.

Carpații bubuira în lung și în lat, și năpraznic se auzi un tropăt de copite și niște plesnete de biciu, ceva ce venia și se apropia ca o furtună. Fata Impăratului ședea călare pe un cerb și ținea de lanțuri de aur, alți zece într'o mână, iară cu cea-laltă învârtea biciul lung ca cel mai mare șarpe și strălucitor ca cel mai înfocat fulger. Figura-i ajungea par'că în cer iar pērul i flutura 'n vânt, învelind'o ca un nor ușurel, ce ascunde soarele pe o clipă. În loc de soare dădeaă luciri cei doi luceferi din fața ei și dinții eșiți, printre buzele zîmbitoare, la iveală. Iară tropotele de copite erau însoțite de chiotele copilei și de cântecele ei.

Împăratul 'și roti zîbind ochii peste oștenii săi, ca și când ar voi să le zică : « Vē-e destul de băieat? » În clipa aceea copila sări jos și strigă împărțind lanțurile printre oameni : « Eacă, țineți ! — tot nu-i între voi nici unul care să-i poată purta pre toți de odată ! » Aruncându-se adoī în genuchī înaintea împăratului, ea grăi cu glas blând : « Tu m'ai chemat, tată ? »

— «Vijeliă, fătul meu, scoală-te și te uită la acești bărbați, cari au venit să mă întrebe, cine să fie, după mine, împărat : pre cine socotești tu?»

Copila privi cu firea așezată de la unul la altul, iar după ce se uită la toți, i luă iar de la început și apoi de a treia oară. Mai serioasă și tot mai serioasă i se făcea fața, mai întunecat și tot mai întunecat își încreția sprâncenile puternice, cari cădură în cele din urmă ca umbrele nopții peste ochii strălucitori, în cari licura o lacrimă. Acum ea grăi cu glasul înăbușit și întunecat : «Nici unul tată, căci nu e în ochii mei nici unul de o potrivă cu tine ; dar tu, înțelept cum ești, fără îndoială vei fi ales și-l vei fi găsit pre cel mai bun.»

«Acela, pre care-l aleg eu, — respunse Împăratul, -- trebuie să primească a fi pus la încercarea, ale cărei plăgi le port încă pe trupul meu împărațesc : o cunoști tu, copila mea ?»

«Mai e vorbă, dac'o cunosc ! Pagubă numai, că nu sunt fecior ; pre mine m'ar găsi neclintită.»

-- «Și dac'ași fi voind să te iaă pre tine drept fecior !»

«Pre mine ? -- Sângele-i năvăli copilei minunate spre obraji, frunte și gât, și ea grăi cu buzele tremurate : «Nu m'am făcut vrednică de o cinste așa de mare și nu știu, dacă am destulă pricepere ; dar bucuroasă voiă să mă supun la încercare, dacă părintele meu cu chiar a sa mână va face aruncătura cea dintâi. El să mă facă însuși urmaș al său, dar apoi să trăiască încă ani

îndelungați și să-mi încuviințeze a trăi în draga mea voie ca până acum.»

Aceste cuvinte fură primite cu viforoase strigăte de bucurie ce bubuiaă și clocotiaă, încât vulturii simțiaă tremurând văzduhul și copacii se 'ncovăiaă ca'n fața crivățului.

Fata de împărat dete, drept semn de mulțămire, din cap și-și trase cu mâna përul auriu înapoi din fața aprinsă.

«Un singur lucru, taică, -- ți se ea ; -- o fustă va trebui să-mi dați voie a purta, căci cu părere de rău, sunt copilă !

Bătrânul Împărat i puse cu blândețe mâna pe creștet și dete drept semn de încuviințare din cap.

Se otărî ția și se alese locul, la care trebuia să se facă începutul încercărilor : înainte de toate trebuia să stea cât e ția de lungă pe nemâncate și nebăute în soare. Dacă se arăta slabă sau obosită, ori dacă seara mânca cu prea multă poftă, ea nu putea să se urce în scaunul împărătesc. A doua ția trebuia apoi să adune o grămadă de bolovani dintr'un riu ales într'o vale afundă, ca să facă de nenumărate ori drumul la deal și la vale până ce se va strînge numărul obicînit de bolovani, pe cari-i aruncaă a treia ția în ea. Despre toate acestea o vesti cel mai bătrân din popor, iară ea-l ascultă cu fața veselă.

Revărsându-se zorile unei țile de arșită din una Iulie, Vijelia, chiar de la răsăritul soarelui, stătea în piscul unui munte, cu o albă haină de

lână pe ea. Cele d'întăiu ciasuri ea cânta din toată gura, dar în spre meadă și trebui să-și curme cântarea, de oare-ce i se uscaseră gîtul și limba din gură. Soarele era pe scăpătate, când copila și mută abia din loc piciorul, pe care se rezimase. De-odată resună despre vale tropot de copite, și iată că cerbii ei se avîntau spre dînsa și-i făceau vînt rîcoritor cu aripele lor, iară cerba, la care ținea mai mult, se îndesui printre cele-lalte și-i întinse ugerul plin, ca să-și astâmpere setea. Ea însă le porunci cu asprime să se depărteze, și sîrmenele dobitoace se întoarseră cu capul în pămînt, la târlă.

Lungi erau ceasurile, și arșița soarelui așa de mare era, încît opărise capetele părului de aur al Vijeliei. Dar ea nu se mișcă. Când soarele apuse, veniră bărbații și-i deteră o gură de apă. Ea-și udă abia buzele, apoi strigă : « Mititico ! » -- Cerba ei sbură în fuga mare la dînsa : gustă puțin din laptele acesteia și nu voi să primească alte bucate.

Briar Împărat privia cu încordare la fiică-sa frumoasă, iară ea se uita zimbînd cu blîndețe la el și-i spuse, că ziua dintăi a trecut iute și ușor.

Înoptându-se, ea se scoborî la rîu, se cufundă de vre-o zece orî în el, apoi iar urcă, se așeză pe o stîncă acoperită de mușchi și-și stoarse părul. Luna se ridică din dosul muntelui și stete privind la minunea de față. Ea-și vărsa cu gingășie razele peste dînsa, încât stropii storși din păr străluceau ca argintul. Nu știa luna, că acest trup minunat avea să fie pus sub o grindină de

bolovani; alt-fel s'ar fi înfășurat într'un vël de tristețã.

În revêrsatul zilei de a doua Vijelia era în picioare, îmbrăcatã în o hainã scurtã și așa de sprintenã și de voioasã, ca și când ea nici nu ar putea sã știe de obosealã. Când venirã bărbații ca s'o ducã la munca zilei acesteia ea gonia cãlare pe cerbul ei Vântul, lãsându-se pe spate de-alungul spinãrii lui și jucându-se iar cu coarnele lui, ca un copil în leagãn. Acum ea sãri jos și-i dete cerbului drumul, lovindu-l odata ușurel cu palma, apoi luã pe umër o latã lespede de peatrã, coborî cu ea în vale, o puse pe țermul rîului și, úmblând prin apã, adunã bolovani, pe cari i puse vraf pe lespede cât încãpea de înalt.

«Ajutați-mi s'o ridic pe umër!»—zise ea, dar nici unul dintre bărbați nu putea s'o rădice. Atunci ea se plecã și 'și-o aruncã rîzînd pe umêrul stâng. Zise dupã aceea sã-i punã iar înapoi petrele ce lunecaserã jos și urcã la deal așa de iute, cã nici unul nu putea s'o urmeze, și descãrcã sarcina și fãrã a se mai odihni se întoarse iar fuga la vale.

Briar Împêrat privia de sus la fata sa și-și netezia în tãcere barba cãruntã. Mai era încã mult pãnã la scãpãtatul zilei, când Vijelia îngrãmãdisse bolovani în numêrul cuvenit. Ea-și încrucișã brațele pe pept și privi la grãmadã fãrã de a clipi din ochi; iar Împêratului i era greu la inimã, când-și vedea copila stând ast-fel, și a

dormit puțin în noaptea aceasta. Ea însă dormi un somn ușor și adînc sub un stejar uriaș prin care se furișau razelè lunei ca să vază pe adormita frumoasă ce-și pusese brațele drept căpătăiū și coprinsă de cel mai adînc somn copilăresc, visa cu buzele desfăcute.

Desteptată de crepatul zorilor, ea-și căută o haină de in, pe care se putea bizui, fiind-că ea însă-și o torsese și o țesuse din fire tari. Așa se ivi în fața poporului său, frumoasă, încât multora li se aprindea inima, când se gîndeau că vor să arunce cu bolovanî în ea. Grămada de bolovanî peri într'o clipă, de oare-ce tot ănsul apucase câte unul în mână. Ei făcură apoi un cerc împrejurul copilei, care-și strânse liniștită përul la un loc și-și făcu un moț din el:

«Ca nu cum-va să socotiți, că sunt scutită de o mantie!» — zise ea zimbînd.

Cel d'intăiū bolovan sbură din mîna lui Briar Împërat care, aruncând se uită țintă în ochii ficei sale. Ea sărută locul de pe brațul său, la care fusese lovită, și pusă drept semn de sărutare trămisă tatălui său amëndouë mînile pe buze. Apoi remase ca un chip cioplit din peatră sub grindina de bolovanî ce cădea pe ea, de și durerile din ce în ce i creșteau. O singură dată i scapă un suspin și pe o clipă încrucișă brațele peste pept — și mînile i erau așa de albe! Însă neîntărziat își lăsă iar în jos brațele, își întoarsă capul și privi în urma soareluī, care încet, de tot încet se apropia de piscurile munților și scâlda fața copilei în o zare roșietică de foc. De odată

puhoiul de bolovanî se curmă și oșteniî căzură toți la picioarele ei, închinându-și lăncile și săbiile și jurându-i cu glas bubuitor credință vecinică și neclintită. Iară ea-și rădică mâna și grăi : «Și eu vă jur, ca pentru voi să muncesc, să mă lupt și să rabd până la capetul vieții mele ! » Apoi întorcându-se spre împăratul, ea grăi : «Dă-mi mâna, tată; sunt obosită.»

Moșneagul o învăli în mantia sa și îmbrățișând-o, o dusă spre casă. Ea și rezimă capul de umărul lui; însă de odată i resună o sforăială în urechiă; — era Vântul, credinciosul ei cerb. «A, du-mă tu! strigă ea, apoi sărută botul lui cel acoperit cu niște păr ca fulgii, i se aruncă în spinare și se făcu nevăzută cât ai da din palme. Vântul o duse în vale la rîu, în care ea se scaldă timp îndelungat, întinzându-și vinele și răcorindu-și trupul plin de răni. Mai sorbi cu însetare și din apa rece ca gheața, apoi goni spre casă, veselă ca și când n'ar fi suferit nimic.

Cât-va timp viața se petrecu ear tot ca înainte. Vijelia era tot viforul, tot copila sburdalnică ce fusese tot-de-a-una și nu voia să știe nimic de trebile țerii. Ear Briar Împărat îmbetrânea vîzînd cu ochii, și oșteniî săi stăruiau cu tot din adinsul să-și aleagă un ginere pentru fiica sa, ca să poată ținea în curînd un nepot frumușel pe genunchi.

«Pe cine-ți dorești de bărbat, fata mea? o întrebă el într'una din zile pre fiica sa — nu-ți place nici unul dintr'ai noștri?»

«O nu, — răspuse Vijelia, nu mă mărit du-

pă nici unul din aceia, cari-au aruncat cu petre 'n mine; ar trebui să-mi aduc mereu aminte de aceasta, și n'ași putea să-i fiu soție cu dragoste: bărbatul ce voiți iubi trebuie să vie din slavă, unde nu se poate ridica nici unul dintr'ăi noștri, cu toate că cerbiți ni sunt inaripați!»

Abia le grăi aceste, se ivi pe cer ca un fel de nour înspăimântător de mare, iară din nour resuna un ceresc cântec de harpă. Nourul încetul cu încetul se lasă în jos și eși la ivială un june pletos cu o harpă cât un copac, pe care erau întinse niște coarde de aur, ce schimbău în strălucirea lor toate fețele curcubeului. Acum suna cu mâna puternică și ear trecea numai ca un resuflet peste coarde, și din toate acestea eșia un amestec de sunete, de care'ți tremura inima în pept. Vijelia se uita încremenită în sus la el și se uita mereu, și după-ce dînsul făcuse o săritură îndrăzneată la pământ împingând cu o mișcare a mâinii sale nourul, de care fusese adus, în depărtarea albastră. Apoi el se apropia de dînsa, i apucă mâna și grăi: «Viu din aer: eu sunt Viscolul: voiești să fii a mea, căci sunt de o potrivă cu tine!»

— «Da, — response fata ca prin vis, — voiesc să fiu pe tot-dea-una a ta!»

Briar Împărat o întrebă cu fruntea 'ncrețită: «Dar îl iubești tu chiar de pe acum, fata mea? Bagă de seamă, că n'o să fii fericită cu dînsul, ear pentru poporul nostru nu e făcut omul acesta: el va cutriera prin lume, lăsându-te pre tine singură, până-ce nici oștenii nu vor mai voi

să și se supue. Draga mea copilă, lucrul acesta nu iese la capăt bun și tu n'o să te ferești!»

— «Fericită ori nu: asta mi-e tot-una, taică; nu pot trăi fără de dânsul: mai bucuros nefericită cu el decât fericită cu altul.»

Împăratul își dete suspinând învoirea; dar el curmă cu o mișcare nerăbdătoare a mâinii făgăduielile și jurămintele tînărului. «O să te văd la faptă!» — zise el scurt.

La început mergeau toate ca la nuntă și ospetie: acum Vijelia se lasă să fie purtată de nori, iar soțul ei gonă călare pe cerb. Împăratul i auzia pe oștenii sei adese-ori plângându-se, că e prea multă gălăgie în țară și că era mai bine dacă străinul nu venia la dênșii. Înse nu trecu mult, și adese-ori Vijelia rămânea a casă, în vreme ce soțul ei umbla de a vântură-țara. Ea nu mai vorbea și era așa de tristă, cum nu fusese pe când se afla în grindina de bolovanî, și dac'o întreba cine-va, unde-î este soțul, ea răspundea «Nu știu!» — «Când vine?» — «Nu știu! — Dacă în curënd o va duce ear cu dânsul prin nori?» — «Nu știu!»

Murind Briar Împărat, oștenii se tânguiră cu sulițele 'nchinat la pământ, stând zi și noapte la mormîntul lui de nouă ori câte nouă străji de arëndul, eară Vijelia nu-și mai curma plînsul și suspinele până ce nu se văzu, în mijlocul jalei, în brațe cu un copil minunat de frumos, dar nespus de plăpând. Ah! cum putea el să stăpânească vre-o dată poporul oșterit, cum putea să poarte asprimea părintelui său? Ea-l ținea zi și noapte în brațe,

nu-l părăsia nici pe o clipă: jăcea 'n brațele ei, când ea avea să facă judecata, să 'mpacă pre cei învrăjbiți, cu înțelepciune și dreptate. Viscol nu 'și putu stăpâni mânia, când se abătu pe acasă, și ea-și apăară ca o leoaică pruncul pre care el voia să-l strivească de o stâncă.

El punea țara în ferbere, făcea judecăți nedrepte, era o plagă până ce nu o lua ear de-a colinda. Harpa, pe care o uitase, era un isvor de mângâiere și de bucurie pentru mamă și copil; ei învățaseră să cânte pe ea cântece de jale, pe cari toți le ascultau cu resuflarea oprită; dar încă mai frumos era, când Zefir trecea ca o adiere prin corzi; atunci răsuna par'că tot vîzduhul și de plăcere și se uimia înima 'n pept.

Zefir se făcuse minunat de frumos, și maică-sa mai vîrtos se gândia să-l pregătească și să-l facă destoinic pentru alegerea de Impărat, de care se 'ngrozia, când se gândia la plâpîndul ei copil. Ea-l încredința când Vîntului, când Mititicei, cari aveau să-l poarte ceasuri întregi și să-l deprindă cu fuga lor cea iute, în vreme-ce Mititica se lăsa din când în când în genunchi, pentru ca el să-i poată suga laptele. Apoi Vijelia gonja pe 'ntrecute cu băietul ei, îl învăța să 'ncoarde arcul și să ducă sarcini, eară spre a-l deprinde cu durerea, îl bătea cu curele și arunca cu petre'n el, și dacă el nu rîdea, ci începea să plîngă, ea 'l certa că e slab de ânger, îl scâlda în cea mai rece apă și-l bătea în ziua următoare mai rău, până-ce o învățat să-și strîngă dinții și să riză.

Poporul îl ură pe Viscol, încât nici nu l'a mai

lăsat să între în țară și îndată ce-l vedea apropiându-se în nourul lui, și slobozia săgețile în el. Pe băieat unii-l iubeau pentru mama lui, eară alții nu-l aveau la inimă, fiind-că-l vedeau așa de fraged și de plăpând. Însă, când atingea corzile, el i îmbăta pre toți, și când copilul bălăiu se ivia cu përul lui cel moale ca mătasea la harpă, el părea ca venit din altă lume. Nu-i vorba, el nu putea să poarte cincă cerbi de odată, nici să ducă sarcini grele ca maică-sa, dar se făcuse mult mai vênjos decât ei se așteptasera, când ajunse la vârsta de șease-spre-zece ani, și oșteniî socotiră că e sosit timpul de a-l pune la încercare, ca să vază, dacă e destoinic pentru scaunul împërătesc; la din potrivă erau otărâți să o silească pre Vijelia, a-și alege un bărbat din mijlocul lor, din care puteau să aștepte un împërat vênjos.

«O copilul meu, — grăi Vijelia; -- Dacă mă gândesc, că ei ar putea să te socotească nepu-tincios și slab de ânger, ași voi mai bucuros să fii mort. Fii tare, copilul meu, și-i fă cinste ma-meî tale!»

El suferi ziua toată arșița soarelui, și nimeni nu află că 'n urmă-l munciră ferbințelile toată noaptea și că maică-sa veghia la dënsul, stëm-përându-i tēemplele cu apă rece.

Diua următoare el strînse grămadă de petre, eară maică-sa mergea mereu pe lângă dënsul și-dădea în taină mână de ajutor. După-ce se în-seră, el căzu leșinat în brațele ei.

Acum sosi și ziua, în vederea căreia mama seî umplea tot-dea-una de groază Toată peatra, ce

lovia frumosul trup al băietului, lovia în inima ei; odată-l văzu șovăind, dar strigatul ei resunător și voios adusă ear sângele în obraji și zimbetul pe buzele lui. -- Lipsiaă încă cei din urmă bolovană. Acum sbură unul dintr'o mână înrăutățită, colțuros și ascuțit, și-l lovi pre tiner în frunte, la preajma tîmpelor. Mama se răpedi cu un țipet sêlbatic, își prinse copilul doborit în brațe, și îngenunchind, strînse pletele lui pline de sânge la sinul ei. El deschise înc' odată ochii. « Harpa mea! -- aduceți-mi harpa! » -- șopti apoi și îmbrățișând'o, 'și dete sufletul curat care zbură printre cordi, încât cereștile sunete străbătură din strat în strat tot vèzduhul.

Sêrmana mamă se îndreptă cu privirea sticlită și ridică brațele până'n nourî, apoi strigă: « Voi oameni cu inimile împetrite, să vè prefaceți în peatră! -- Marele geniu va da ascultare unei mame care strigă rês bunare! În peatră să vè prefaceți, voi, cari mi-ați călcat credința, în peatră, voi, cari ați alungat cel mai curat suflet din mijlocul vostru »

Și eată că, puși ca o jumătate de cerc împregiurul ei, toți se împetriră. Eară ea suspină odată din greū, încât suspinul i rupse baierile inimii din pept și 'n lungi sunete de jale i duse lumii vestea despre durerea unei mame, cutremurând omenirea ce sevêrșise o faptă așa de rea.

Eară cerbiî năvaliră unii asupra altora, se omorîră între dênșii și, cu coarnele împleticite, se sfîrșiră pe sub fâpturile împetrite ce priviaă la dênșii încremenii și fără de simțire, ca niște idoli de peatră.

CETATEA BABEI

ând te sui pe Prahova în sus nu se vede Cetatea Babei, căci ea este în inima Buceciului. Ea se înalță ca o coamă ascuțită și pare acoperită cu ruine. De la Cetatea Babei până la Jipî dai de omăt, care nu se topește nici odată.

Fost-a odată când a fost, dar de mult a fost, — când lupii păziau turmele de oi, și când vulturii și porumbii-și făceau cuiburile unii lângă alții, — atunci era acolo pe coama muntelui o cetate tare și măreață, în care se lucra cu mare hărnicie. Neconținut se auzia acolo resunând și curgând și sute de picioare umblau neconținut și veniau din toate părțile. Noaptea însă o lumină ardea în turn, o roată mare de tol sfârâia și o doină ciudată părea că se leagănă încet peste vuetul roșei, și-î ținea isonul.

Oamenii se uitaü cu sfiälă spre aceea eoamă de deal. Ei își șoptiaü la urechiă :— « ear toaree ».

Dar aceea care torcea acolo sus, stăpâna cetăjii, era o vrăjitoare foarte rea. Piticii din munte i aduceau tot aurul din fundul pământului, ca să toarcă pentru toate mărescele peteală, care le împodobește capul în dioa nunții. Aurul se turna acolo fără măsură. Ea-l trăgea la cumpănă, îl alegea și vaî de piticul care nu aducea măsura plină. Pe loc îl puneă ca înir' un clește între trunchiul și coaja unui arbore puternic, până ce da cel din urmă grăunte de aur, sau i se prindea numai barba și atunci în zadar măî trăgea în dreapta și în stânga, în zadar striga oh și vaî — căci baba se făcea că nu aude. De aceea luraea o și chemă baba Coaja, sau pentru că era atât de vârtoasă ca coaja de pâne sau pentru că era atât de sbârceită ca un stejar bătrân. Numai ea scia să toarcă firele de aur și le pregătia dinainte pentru multe sutimî de ani.

Baba Coajă avea o față foarte frumoasă. Numele-i era Alba, căci era albă ca omătul, care acopere vârfulurile munșilor măî tot anul. Pelea ei și ochii ei căprui erau ca califeaca și përul ca firele de aur, pe cari le torcea mama ei.

Ea ședea tot-d'auna închisă în cetate, căci Baba Coaja i da mult de lucru: Nime nu putea să o vadă. Ea puneă firele de aur seule și le aședă în beciurile de sub pământ pentru sutele și sutimile de ani, ce vin și trec. Munca aceasta apesa însă tare fata cea frumoasă, căci mama când torcea, cânta și mormăia tot felul de descântece și de vrăji rele, ca fie-care mireasă să aibă partea ei de nenorociri și de dureri, îndată ce i se puneă peteala pe cap. Iar' Alba se

gândea cu întristare la dîlele negre ce li se pregăteau ast-fel chiar de la început. Ba odată chiar când mama se dusesse de a casă, ea luă furca'n mână și se puse de toarsă o bucată, dorind numai lucruri bune. Când Baba Coaja se întoarse, ea se'nfuria de mânie, bătut neomenos pe fata ei și-i dise; — «Nu te vei mărita, până când nu vei cunoaște singură care e tortul tău» și asvirli sculele fetei printre cele-lalte.

Babei i părea foarte bine, că avea un cuvânt ca să fie în casă pe fată, căci i se proorocise, că Alba va fi foarte nenorocită și va muri cu zile. Singura ființă pe lume, pre care o iubia, era fata ei cea gingașă. Ori cât se silia însă să înveselească pre Alba cu strac frumoase și alte lucruri minunate — Baba Coaja nu schimba fața palidă a fetei și nu aducea suris în ochii ei, căci singurul lucru ce doria Alba era libertatea și tocmăi de aceasta nu avea parte. Cu câtă plăcere ar fi umblat ea sub arborii, cari împodobiau picioarele muntelui, pe a căruia culme ea trăia.

Sus nu creștea nimic decât iarbă scurtă la păi și iarna era mai lungă decât vara. Când vîntul urla și vâjia prin prejurul cetăței, de gândia că o să se sfărâme în mii de bucăți, o tristeță ne mai pomenită i sfășica inima.

Adesea ea ședea dinaintea vetrei și se uita neclintit în foc, se uita la scînteile cari săriau și asculta cântecelile cele înflorătoare ale mamei, printre cari se amesteca urletul vîntului. Atunci se gândia, de ce oare se toarce mireselor alăta amărăciune în firele de aur, de ce oare oamenii nu pot fi voioși și fericiți la rațele încălditoare și învesălitore ale soarelui. Însă ea

nu putea afla cauza acestor lucruri și de mult ce gândia, adormia.

Sculele de aur din beciuri aveau însă toate aceeași față. Alba se juca cu dânsule ca și cum ar fi oameni, spunea fie-căreia istoria ei, și-și închipuia ce poate să se întâmple fie-cărei mirese, când se va găti și se va înfrumuseța cu peteala ei. Însă fiind că nu știa nimic de lume, și istoriile ei erau toate fără căpătâi.

«Mamă!» zise ea odată reșimându-și capul de mână,
— Oamenii sunt ei întocmai precum ești tu și precum sunt eu, ori ai ei o altă înfățișare și alte gânduri?

— «Ce-ți bați capul cu oamenii! Toți sunt răi și dacă ai intra în mijlocul lor, nu-ți-ar face decât rău».

«Dar! mai dăunăzi se suia la deal, pe muntele nostru, un animal minunat de frumos și acel ce ședea pe dânsul, era cu mult, cu mult mai frumos decât toți piticii. El avea plete negre, nu avea nici un fir de barbă, și purta o manta purpurie — oare om să fi fost acela?»

Baba tresări cumplit de spaimă la aceste cuvinte, și zise: -- «Dacă se ve mai sui încă odată la deal, i voi rupe gâtul și cei din vale nu-l vor mai vedea, câte zile vor avea!»

-- «O mamă! Te rog, nu face una ca aceasta! El era atât de frumos!»

-- «Dacă vei mai gândi încă odată la dânsul, te voi închide în beciuri, să cântărești la aur ziua și noaptea. Și fără de aceasta, ședî de o bucată de timp încoace și nu mai faci nimic, decât te pui pe întrebări zadarnice. Nu ai tu oare aici tot ce-ți poate dori inima ta?»

— «Nu, mamă! Ași dori să am și eu un așa a-

nimal de frumos și să șed și eu pe dânsul. Aci pe munte sunt numai oi, și pe dânsule nu poți merge călare».

-- «Acuma nu vrei decât, fată nebună, să ai și un cal! Dar nu vezi că e pericol de moarte să umbli călare pe vârful munților? Iarba e lucie. Prăpastiile sunt adânci. Ori ce pas rău, te asvârle colo în adâncimi și te sdrohescel!»

Alba se puse mult pe gânduri, de ce este periculos pentru cai să umble pe vârful munților, pe când oile umblă fără teamă. Dar răspuns nu căpăta, căci nici nu îndrăznea să întreb. Piliții de munte i se păreau încă mai urâți decât înainte, și aurul i era atât de desplăcut, încât nici nu putea să se mai uite la el. Gândurile ei mergeau numai la calul cel frumos, frumos de tot și la flăcăul, care putea să-și pearză viața, dacă se va mai fi aretat în prejma cetății. Dar de ce vroia mama să-i rupă gâtul? Și la această întrebare ea nu găsea răspuns, ori și cât ea se punea pe gânduri.

Cât-va timp după aceasta flăcăul cel frumos iar se suie călare la munte în sus. El avea o mare dorință să știe, cine locuiește în cetatea cea mare și tare, a căreia ziduri erau făcute tot de stînci.

El era un fiu de rege și numele lui era Porfirie. El nu era obișnuit să nu poată ceea ce voia. Când i se vorbea de căsătorie, el răspundea, că sau are să-și smulgă mireasa din ghiarele unui balaur sau să o culeagă de pe o stîncă, dar că nu va trimite nici-odată peșitori, nici nu va face o nuntă ca toate nunțile.

După ce depănase aur toată dimineața, Alba se

gătia tocmai cu tot felul de podoabe, ea-și spălase bine mâinile și fața, își peptănase părul cu peptenele cel de fildeș, își așezase pe frunte două șiraguri de mărgăritare, și-și prinse în păr un trandafir de Buccciū. Vestimântul ei era alb, cu un brâu de aur, și pe deasupra purta o mantie de catifea verde, reținută pe umere cu ajutorul unui lanț de mărgăritare. La gâtul cel alb ea pusese smaranduri cât ouțele de porumb, un dar al piticilor. Ast-fel împodobită, ea se uita în oglindă, unde nu putea însă să vadă, cum părul ei de aur strălucea pe catifeaua cea verde. Dar sau nu vedea bine, sau oglinda nu era bună; căci ea se lovia cu mâinile peste cap și striga: «Cât de urită sunt eu, cât de urită! De aceea mă ascunde mama, ca să nu ved oamenii, și-mi dă strae frumoase și giuvele, ca unei regine, pentru ca să uit cât sunt de urită!»

În același moment răsunară potcoave pe stîncă și cu ochii înspăimântați ea văzu pre amicul ei cel frumos, care avea să-și frângă gîtul dacă va mai apare la cetate. Orî și cum și cu orî ce preț, el trebuia prevestit. Ca o căprioară ea se repezi după vale, cu mantia fălșăindă și cu părul despletit dese părea că razele soarelui se oprise într'însul. Feciorul de rege o văzu zburând peste stînci ca și cum piciorul ei nici n'ar atînge petritele, și stătu uimit. El se întreba, ce fată de împărat, ce zină a muniților zboară spre el. Alba făcea semne cu amîndouă brațele și striga necontenit: -- «Înapoi! înapoi! Nu te sui pe aci în sus! Ar fi peirea ta! Ar fi moartea ta!»

— «Și cînd ar fi moartea mea, ași muri fericit,

căci am văzut cea mai frumoasă fată, ce-a fost vreodată pe pământ!»

Alba stătu dinaintea lui, o roșajă ușoară se răspândi peste fața ei, și uitându-se la el, cu ochii deschși și mari, ea întrebă: Sunt oare frumoasă!

-- «Dar, atât de frumoasă, și mai frumoasă de cât frumoasă, cu părul tău de aur, că din minutul acesta te iubesc!»

-- «Și eu te iubesc!» răspuse fata cea nevinovată, care nu știa că între oameni nu se spune ceea ce se cugetă. «Dar nu mai zi, că părul meu e de aur. Aurul e atât de urât!»

-- «Urât?» și feciorul de împărat surise. «Nici că am auzit vreodată aceasta. Văzut-ai oare atât aur, că ți s'a urât de densul?»

-- «Ah! firește eu nu ved decât aur; în loc de arbori verzi numai aur, în loc de flori, aur; în loc de oameni, aur! și tot vrafuri mari, de tot mari!» Și zicând aceste ea-și rădică brațele.

-- «Ah! cum ași vrea să mă sui pe acest cal frumos! N'am văzut nici odată un cal! Pot să pun mâna pe el?»

— «Cum nu. Poți să-l și desmerzi și dacă vrei, te poți chiar sui aci lângă mine. Poți să mergi călare cât vei vrea!»

El i zise să puie piciorul ei pe piciorul seu și amândouă mânilor în mâncle, sale, și ast-fel o rădică în sus pe șea dinaintea sacro îmbrățișă cu o mână, și dădu pintenii calului. El cdea, că ea se va teme, dar aceasta nici că-i trecea Prin minte frumoasei nevinovate, căci ea nu șticia de pericol. Indată ce pământul se făcu mai moale, el lăsă frământul în voie, și

caia fugea cât putea sub umbra arborilor din pădure și peste livezile pline de flori. Alba striga de bucurie, bătea din palme și zicea tot-una: «Mai iute! încă, mai iute!»

Ast-fel ajunseră în apropierea orașului, prin care trebuiau să treacă pentru a ajunge pe un deluț, pe care se rădica palatul regesc. Acolo de-odată începu să-i fie frică fetei.

-- «Dar toți aceștia oameni sunt?» întrebă ea, trecând la pas prin strade. «Dar vîntul răstoarnă oare aceste case mici?»

-- «Nu», răspundea Porfirie rîzînd. «Aci nu bate vîntul așa de tare, ca sus la munte. Iată, oameni buni, strigă el, vă aduc aci pe regina noastră! Ea este o floare minunată și mi-am cules'o de pe o stîncă».

-- «Dar eu nu sunt regină» zise Alba speriată.

-- «Eu sunt rege și fiind că ai să fii soția mea, ai să fii regină!»

-- «Soția ta? dar mama mi-a spus, că nimenca nu-mă va lua de soție!»

-- Aceasta a zis'o numai în șagă, pentru că știea, că nimeni nu trebuia să te iea de soție decât numai eu!»

-- «Dar oare nu ești rău?»

-- «Nu! nu sunt rău.»

-- «Așa dar nu ești om?»

-- «Totuși, sunt om.»

-- «Dar mama zice, că toți oamenii sunt răi și eu să nu am a face cu dînsii.»

-- «Dar cine'i mama ta?»

-- «Nu știu. Ea toaree aur.»

-- «Toarce aur? dar de ce?»

-- «Pentru mirese. La nunta mea nu vreau aur»
adăogă iute Alba și-și puse mâna pe cap, ca și când
ar fi vrut să-l apere de ceva rău.

-- «Dar aceasta nu se va putea face alt-fel, dise
Porfirie. -- «Oamenii s'ar mira prea mult. Am ajuns
acum a casă. Intrăm în curte și trebuie să vorbești
cú iubire cu mama mea.»

-- «Este ea bătrână și urită?»

-- «Nu! Ea este foarte frumoasă și plină de
mândrie.»

-- «Ce e mândria?» întrebă Alba.

Porfirie se uită în ochii ei, cari erau atât de
curași și de limpezi ca soarele. El strinse pre față
la inima sa, asvirli frânele servitorilor, sări de pe
cal, rădică pre Alba cu mâni gingașe de o puse jos
pe pământ și-i dădu mâna, pentru a o conduce pe
treptele cele de marmoră în lăuntrul palatului.

Ei intrară într'o sală mare. Acolo ședea o femeie
'naltă și maiestoasă, înconjurată de multe fete. Ea
torcea la o mătase galbenă și frumoasă. Toate se
sculară de ia lucru și se uitară cu o bucurie plină
de mirare spre părechea cea frumoasă, care apărea
tocmai la ușa cea mare în lumina strălucitoare a
soarelui, care apunea.

-- «Iată mamă!» strigă Porfirie. «Iată fiica ta
cea iubită, dulcea mea soție, pre care am găsit'o a-
proape la ceriū și nici că sunt sigur că nu este chiar
din ceriū și că poate ast-fel căpăta în fie-care mo-
ment aripi și să zboare de la noi!»

«O femeie frumoasă și minunată, ce ești!» dise
Alba și pică la picioarele împărătesei, care o rădică
cu bunătate și o sărută.

-- «Și tu torci, dar numai cu mult mai frumos decât mama mea, căci ceea ce torci e moale și gin-gaș ca și fulgiu de omăt și frunzele florilor.»

-- «Și ce toarce mama ta?»

-- «Ah! Ea toarce numai aurul cel aspru și uril!»

— «Aur!» răsună de-odată în sală, și pe fete le apucă risul căci nu le venia să creadă.

«Dar tu, știi să torci aur?»

«Firește că știu să torc aur, dar nu am voie.»

-- «De ce nu?»

Ea deschisese gura, ca să dică ce făcea mama ei când torcea, dar de-o-dată o apucă o sfileală mare și o simțire că toate fetele se vor uita rău la dânsa, când vor ști, că toate nenorocirile lor li se torc în peteala sie-căreiă. Ea se opri, căci oamenii cei rîi, de cari-i vorbea mama ei, se păreau a fi așa de buni și de voioși, chiar cu mult mai buni decât mama ei, de care se temeau atît de cumplit piticii de munte.

Ea scăpă de chinul ei, când una din fete șopti: «Vesmintele sunt de catifea adevărată, de catifea albă». «Dar giuvelele? de la cine sunt ele?» întrebă o altă fată ceva mai tare.

— «De la amicii mei,» răspunse Alba. «Oare dorii să le aveți voi? Mai am încă multe asemenea jucării a casă!» și luând de la gît smarandurile, ea dădu sie-căreiă din fete câte unul. Ea ar fi făcut tot așa și cu șirile ce mărgăritare, dacă regina nu ar fi oprit-o.

-- «Dar amicii tăi sunt ei așa de bogați?» întrebă regina.

— «Nu știu. Dar ce este bogat? Ei aduc toate în

saci din fundul pământului și dacă nu aduc destul, ei sunt certați.»

Atunci se întunecă fața împărătesei. Ea luă pro fu-său la o parte și-i duse :--«Fata aceasta nu e alta, de cât fiica vrăjitoarei celei urite și rele, a Babei Coajei. Du-o iute înapoi, de unde ai luat'o, căci ea ne va aduce numai nenorocire în casă.»

--«Numai aceasta să nu ceri de la mine, mamă», răspuse feciorul de rege cu fața palidă.» Eū iubesc pe această fată frumoasă și nevinovată cu tot gândul meu, cu tot sângele din vinele mele, cu fie-care resuflare a mea! Și de-ar fi chiar Baba Coaja însăși, nu aş putea s'o lăs de la mine!»

Regina ostă și ordonă să se pregătească fetei o cameră lângă camera ei. Nunta se otări să fie pe a doua zi.

Regina vroia să împodobească cu însăși mâna ei pre noră-sa, însă se luptă greu cu ea, căci Alba nu vroia de fel să sufere Peteala pe capul ei. Ea alerga prin tot palatul ca o căprioară speriată, se asvîrlea la pământ, se ascundea sub păture și se ruga cu lacrimi serbinși, să fie cruțată. Ea cerea ca regina să-i puie pe cap din tortul ei de mătase cel frumos, numai să nu o muncească cu aurul cel cumplit.

Când ea ședea în genunchi și se ruga și plângea, regina făcu un semn : două fete i legară mâinile, și o a treia i puse Peteala pe cap. Toți așteptau un acces de mânie și de desperare. Dar Alba se făcu de-o-dată tăcută. Palidă ca moartea, ea-și plecă capul sub greutatea ce o apăsă : «Ești mai aspră decât mama mea! duse ea. «Ea nu voia să-mi dea un

bărbat ca să nu fiu nenorocită; însă tu chemi singură nenorocirea pe capul meu.»

Nimeni nu putea înțelege aceste vorbe și nici Alba nu se îndupleca să le esplice, ceea-ce făcea să crească neîncrederea generală. Alba se făcuse atât de tristă, încât poporul nu mai putea recunoaște astăzi pre fata cea veselă de ieri și nici cuvintele pline de iubire ale tânărului soț nu putură face a se risipi nourii de pe fruntea ei.

La curte însă nu se vorbea de nimic alt decât de tesasurele nenumărate ale tinerei regine și mulți împingeau pre rege să le privească de aproape. Lui nu-i era de tesasure. El se gândea numai ce va face, ca soția lui cea tină să riță iar ca mai nainte, și-și închipuia, că dacă-i va aduce ce dorește, va fi iarăși veselă. Ea suridea numai cu compătimire când se uita la petricelele, pe cari cei l-alti le numiau petre precioase și giuvele și despre cari ea nu putea înțelege că asemenea jucării pot să fie precioase.

Indată însă ce auzi că Porfirie vrea să se întoarcă la cetatea ei, Alba se speria foarte, și-l rugă, și-l conjură, să nu întreprindă această călătorie! «Ea va fi de sigur moartea ta! de sigur!»

Dar nu fu cu puțință a îndupleca pre Porfirie să nu se ducă, și cu cât mai mult ea-i descria pericolele, cu atât mai mult acestea-l ațitau, și într'o dimineață, pe când ea dormia încă adînc, el se porni pe ascuns. Cu căști-va oameni ai săi, el se sui cu îndrăzneală spre cetatea Babei Coajei. Aceasta însă zări de departe și-i strigă:

«Fii blăstemat, tu, care mi-ai răpit copila, pentru a o face nenorocită. Na-ți, satură-ți nesațiul care te-a

împins a veni aci.--Nenorocitul! Eu nu am întreb-
bat de tine, ce vii să mă cauți pre mine?»

Cu aceste cuvinte ea asvirli peste călăreți o ne-
numărată călăjime de petre precioase, cari la aer
se prefăceau numai decât în ghiajă și în omăt, și
se rostogoliau atât de iute, încât ei nu se puteau a-
păra de dênsele. Orbiți, ei nu mai putură cunoaște
calea pe unde au venit. Cei mai mulți picară în
prăpastii. Regele cel ténér însă, care se apropia de
cetate însetat de răsbunare, pentru a strînge de git
pre babă, fu atât de tare acoperit, că nu mai putu
să se miște din loc, și 'nainte să fi dis un singur
cuvânt, omătul îl nămolii și sub omăt Porfirie își află
mormântul. Baba Coaja rîse cu hohot și dîse: «Acum
are ea să vie să-l caute pre dênsul, nu pre mine,
însă ea vine la mine, nu la dênsul! Iarăși am să
pun mîna pe copila mea, a căreia traî nu era în
lumea cea rea, printre oamenii, pre cari-i uresc!»

Și în adevăr nu ținu mult și Alba, ostenită de
drum, în vestmintele ei de catifea albă pline de pul-
bere, alerga spre munte în sus: întrebând cu bu-
zele ei palide: -- «Unde este el?»

-- «Așa!» i răspunse baba. «Aî fugit de la mine
cu un om strein și acum vii înapoi, și nu întrebî de
mine, ci de dênsul? El nu e aci!»

— «Dar, dar' -i am dat de urmă, până colo la
troianul cel mare!»

-- «Nici că a mers mai departe,» dîse baba rî-
dînd. «El ș'a dat sufletul în petrele talé cele pre-
«țioase.»

Cu un strigăt cumplit Alba pică pe câmpul cel

întins de omăt și începu să'l caute printr'însul. Dar în zadar! Omătul, care acoperea pre iubitul ei, era prea mare, prea înghiețat! Strigând din fundul inimii: «mamă! mamă! ce'mi-ai făcut!» Alba pică fără însuflețire lângă omăt și lângă ghiață. Baba Coaja rădică atunci un blăstem atât de mare și de tare, de se clătină muntele în toate adâncurile lui, și de se dărîmă cetatea, îngropând sub ruinele ei pre babă și tot aurul ei.

În locul însă, unde Alba-și dădu sufletul, răsări o floare ca de califea albă, pe care de atunci o numesc toți Alba Regină. Ea înflorește numai sus lângă omăturile, cari nu se mai topesc și cari acoperă pre iubitul ei. Ea e atât de albă și de gingașă, precum era Alba.

Poate că omătul să se prefacă iarăși în petre prețioase, când va umbla pe el o fată nevinovată. Firul cel de aur însă, pe care îl torsese Alba, și astăzi toate miresele îl caută, și fie-care crede că l'a găsit. De aceea nici una nu se teme de firele de aur atât de periculoase, căci fie-care crede că norocul va fi în partea ei.

CEAHLĂUL

n Moldova se ridică un munte sdravën, aproape tot atât de nalt cât și Bucecii; acesta se numește Ceahlăul. Pare mai nalt chiar ca Bucecii, pentru că neavënd în față alt munte, sbucnește drept din vale și cu creasta lui încununată de zăpede sclipitoare, stă ca un semnal neclintit al vitejiei românești.

În dimineața unei zile, pe la cântători, urca muntele cu pași ușori un bătrân plăeș, vânător vestit de urși. Cunoscut era Moș Gloanță în lung și 'n lat cu vânătoriele lui voinicesti. Hei! mi-ți întra iarna chiar în bérlogul ursului, lipind o lumînare aprinsă de vârful flinte și mi-ți-l culca lat la pământ. Da povești bătrâne cine ca el știa să spună? Când începea cu «înșiră-te margărite» flăcăi și fete-și uitaū de toate, ascultându-l cu urechia ciulită și cu dragă inimă.

Acum dete de o deasă ceață neagră și urcând, urcând mereu, moș Gloanță o strébātu; ear Soarele deasupra ei răsăria strălucitor, învăluind cu raze Panaghia, plai îngust dintr'o stîncă în geana muntelui, privește ca și care mai fermecătoare sântul soare n'a sărutat. O salbă de fete adunate acolo, împodobiaū pe întrecute cu cunune și eu mănunchiuri de

flori icoana Maicei Domnului, pe când nourii alburii și plutitori le despărția de lumea întreagă. Când Moș Gloanță se arătă pe tapșanul cel îngust, un fulger scăpără la picioarele lui și bubui un tunet din jos ca un cutremur de pământ.

— Ah! Moș Gloanță, resună din toate părțile; bine-ai venit aci sus. Eacă noi aducem santei Mării a Nourilor vezdoage aurite și busuioc cu miresme sante și en vedîl nourii supuși pe dată recoresc ogoarele din vale. Dar' en povestește-ni ceva, aîde, moșule, spune!

Bêtrânul plăcș-și dete căciula pe ceafă și ridicându-și stufoasele și negrele lui sprincene: «Da ce să vă povestesc fetelor?»

— Din vremile cele de demult, he! tocmai de demult! — strigă fetele, și trăgându-l pe o muchiă de stîncă, se grămădiau în jurul lui; unele se așează la picioarele lui, altele-î staū în față, pe când cele-lalte, cu veselie ieau loc îndărăt ca să audă care de care mai bine. Unchiașul începu:

— «Știți voi cine a făcut Ceahlăul?»

— Nu? — Da! — De sigur: — s'aude din toate părțile: Bunul Dumneđu, de bună seamă!

— Ba că chiar! răspunde bêtrânul. Bunul Dumneđu facut-a soarele și grănele și toși munții ceălălși și pîraele.... dar Ceahlăul l'aū făcut Românii.

— Românii? întimpină fetele cu o singură voce.

— Ci că acu mulți, forte mulți ani, de când a-decă nime nu ține minte, fost-a pe aice o mare bă-tălie. Că veniau spre Nistru, colo departe, cete de limbî dușmane, cari n'aveau chip omenesc ci păreaū fiare selbatice. Micî ca Statul palmă-Barbacot, strimbî

ca strîmbă-lemne, cu fața turtită, galbeni ca ceara, cu ochii mici ca de ciur ce d'abea se vedeau, năpustiau spre noi pre caii lor cu cari păreau că fac un singur trup, ca stolul de lăcuste năpustiau surlate de vîntul de la răsărit. Pe unde treceau, jur împrejur nimiciau toate și îndărătul lor nu rămânea decît pămîntul gol. Vestea despre dînsii âmplu țara întregă de groază. Cu toate acestea Români erau otăriși să nu se dea și săși apere pe moarte moșia lor. Făcut-au atunci Români frăție cu alt neam de oameni, albi la față, cu ochii albaștri, nalți ca bradul, cu părul, galben și lung și cari cu cuțitul scriau pe fâșii de lemn.

Uniți, ei merg la Nistru ca să împedice roiul cumplit de lăcuste de a trece într'acoace. Lungă și crîncenă fu lupta; de sânge crușite fură undele Nistrului și coperite cu trupuri omenești. Dar limbele cu ochi de ciur de nimica nu se îngroziau.

Și cu cât mai mulți perdeau din ai lor, cu atât mai mulți și mai mulți năvăliau: trei drept unul care cădea. Aveau ei săgeți veninate de împrăștia cu ele moarte neînlăturată. Și d'abea doboriau pre unul din ai nostri, se retrăgeau iute pentru ca din nou să dea năvală cu lăncile. Trupuri omenești făcură pân' la urmă pod peste Nistru, de trecură peste ele cu caii lor cei mici și Români se vedură siliți de a lăsa locul și a se da la o parte îndărătul Prutului pentru a se apăra din nou.

Lupta ținu 8 zile. Roș ca sângele răsări și roșu ca sângele soarele asfinți și roșe de sânge erau apele și câmpiele. Atunci dice Căpitanul oamenilor cu păr galben: «Cată să lăsam și locul acesta; dar unde

afă-vom cetate de apărare de acești balauri cumpliți?»

-- Mai avem încă o țară frumoasă, strigă Românii arătând calea spre munți.

Și plecară într'acolo, dar cum dușmanul nu da pas și cum la munte încă ai noștri nu sosiau, strigă Căpitanul: «Ascultați copii! Fie-care din voi să iee o mână de țerână și s'o arunce înaintea lui.»

Așa făcură cum li se poruncise. Și fiind că ai noștri încă erau mulți ca iarba, mulți ca nisipul mării, curând aci se ridică ăst munte mare pre care ai noștri 'l numiră Ceahlău și Caucland i zise neamul cu pèrul galben.

Când cumpliții dușmani năvăliră, ridicat era muntele până la noui, și oastea tâbărită pe înălțimele lui abia de vulturi umblate. Aci ai noștri erau cei mai tari și după creasta muntelui resping ori-ce năvălire.

Lighioanele dușmane de la poale strigară: «Perivor prin foame!» și încongiurară muntele așa ca nimeni să nu mai poată descinde de pe el.

Curând merindele se împușinară și cu ochii afundați de nemâncare, oastea noastră căta din zarea muntelui la potopul de dușmani din vale, cum prădau ogoarele și câmpiele, cum ucideau toate femeile și copiii, cari nu putuseră afla adăpostire și cum locuințele lor în cenușă le prefăceau. Mai rău decât toate însă era setea. Că muntele încă neîmpădurit fiind, izvoare nu slobozise, de erau siliți fie-care do-niță de apă ce o aduceau din vale să o plătească cu una sau mai multe vieși de frate. La așa mare cumpănă ajunși, Domnii noștri sfat ținură: Oare nu

va fi mai bine să dea năvală în dușmani și luptându-se, să învingă ori să moară?»

Dar iată sosește un păstor tânăr și frumos cu lungi plete negre crețe și cu ochii ca cărbunile, și duse: Di și noapte m'am gândit și resgândit să pregătesc balaurilor din vale asfințirea vieții. Înaintea ochilor mei ei au strépuns sînul iubitei mele; au răstignit'o de pomî prindend'o în cuie, apoi o legară de coada cailor și o tîrîră de-și însemnară calea prin dîre de sânge, gonindu-î pînă ce nu remase din mîndrulița mea iubită decît o lungă șuviță de pîr strîns înveluită de pom. O! știu eu acum să-mî potolesc setea de resbunare, chiar dacă ar irebui să îndur moartea cea mai cumplită! Cutreerat-am muntele ce ridicarăm și am aflat un loc pe care-l poți desprinde și a-l rostogoli în vale. Voiu să vi-l arăt. Când veți fi săpat destul de adînc, mă pogor și spun balaurilor din vale că vin să-î duc în calea pe unde pot lua cu năvală muntele. Când veți auzi răsunînd buciumul meu, rostogoliți muntele desprins asupra lor, dar nu mai curînd de ce ei să fie toți la un loc adunați, ca voi să puteți trece apoi pe deasupra malului prăpăstuit și a dușmanilor îngropați sub dînsul.»

— Cum te chiamă, voînice, dîseră atunci căpitaniî.

— Mă numesc Bujor.

-- Dar știi tu, băiate, ce te așteaptă dacă te vor afla că i-ai înșelat?

— Știu bine, respunse flăcăul, încreșînd din sprinceană. Vedut-am ce au făcut dînsii cu cel nevinovat; ce așteaptă dar de la ei cel vinovat?

— Și nu te temi?

-- De ce m'ași mai teme de oare-ce viața mî-e

sarcină fără de iubita mea pre care mî-au ucis'o ?
Nu, nu mă îngrozește moartea.

Și săpară și noapte un șanț adînc în munte, adunară toate petrele ce găsiră, lucru care numai ușor nu era, că setea i ardea cumplit. Dar în sfîrșit pămîntul era acum de ajuns desprins ca la înția isbire să se rostogolească în vale. Decî Bujor le lăsă rămas bun făcîndu-și cruce din munte.

Strejilor dușmane le grăi că voiește să vorbească cu Domnul lor, că el e mai mort de foame și că umblă să scape pre mulți de o asemenea moarte.

Cînd stătu înaintea groaznicului căpitan, flăcăul simți totuși că-i bate inima, căci cumplit la vedere era acela. Puneți-vă în minte tot ce puteți gândi despre răutate și despre crușime, și încă toate acestea vor fi puțin... în potrivire cu fața Domnului acelor balauri.

Scrâșni din dinți și-și linse buzele, cînd auzi pre Bujor spunînd că-i va arăta un loc, care este cu totul nepăzit și pe unde el va putea năvăli la munte.

-- Dar dacă tu mă înșeli ? di-se Domnul, atunci așa vei muri, încât moartea ți s'ar părea balsamul cel mai dulce.

-- Așa să fie, respuse Bujor otărît și ceru o înghițitură de apă, fiind că era gata să cadă de sete.

Noaptea sosi neagră și fără de stele ; dușmanii se îndreaptă spre Ceahlău în tăcute cete ; copitele cailor le-au învălît cu paie să nu se facă nici un sgomot. Bujor mergea între doi călăreți pociți, cari prin găurile ce aveau drept ochi, 'l urmăreau d'aproape. Acesta pășia înadins foarte încet pentru ca să se poată aduna colo sus cât mai mulți înainte de

a le da semnalul. Cunoștea el bine locul unde-și ascunsese buciumul și cu inima bătând înainta spre acel loc. Dar dacă nu va isbuti să-și pue buciumul la gură fără să prindă de veste lighioanele dușmane, ce va fi apoi? El vedu negrele lor cete, dese, tot mai dese împrejurându-l și îngrămădindu-l din dărăt. Eaca că începu a urca dealul. Aci ascuns era buciumul. Bujor l-apucă strîns în mână, mai aruncă o căutătură spre dușmani, și dise: Doamne ajută, și buciumā din răspuțeri. Intr'o clipeală i striviră toți dinții și-i aruncară arcan după gît. Până a nu-și perde simțirile vedu muntele mișcându-se, auđi o bu-buitură ca și când sinul pămîntului s'ar deschide; apoi un urlat de groază răsună jur-împrejur și apoi remase îngropat în mijlocul miilor de dușmani. Românii însă năvăliră în vale, trecînd peste movili și șanțuri, peste trupuri de oameni și de cai; așa măcel se făcu, că mulți ani după aceea nu se afla pe acolo alt-ceva de cât țeste osoase clădite ca strujeni de porumb. Dușmanii se traseră îndărăt și Românii își deschiseră calea spre muntele, unde se adăpostiseră. Acum dușmanii se săturaseră de a mai urmări pre ai noștri și deci apucaseră spre alte țeri după prădăciune.

Bujor însă nu murise. O peatră-l acoperise în loc de a-l strivi, așa că pămîntul care se rostogolise peste peatră stetea ușor pe ea și-i lăsase puțin loc de răsufare. După mai multe oare își reveni în fire și atunci simți arcanul la gît. Când voi să-l desfacă simți o mână inghietată și țapănă care ținea arcanul și pre care n'o putea deschide. Gândi s'o rumpă cu dinții, dar vai! vedu că dinți nu mai avea, și când

se mișca ceva mai mult se surpa țărîna din sus peste el și-î strimtora tot mereu locul în care mai resufla. Atunci se târi încet către mîna de mort, desfăcu arcannul și scoase capul afară. Acum putea să se miște. Cu cea mai mare băgare de seamă, ca o cărliță, înlătură pămîntul îngrijind d'aproape să nu se reacopere de țărînă locul din jurul petrei unde putea să resufla. Adesea silit era să stea din lucru, căci mereu, cînd socotea să dea de aer, se lovia iar de vre-un mort pre care nu-l putea înlătura din cale. Cu groază băga de seamă că în loc de ¼ a pune mîna în țărînă, ș'o înfigea cînd în nescaî ochi de mort, cînd în vre-o gură și une-orî audia chiar cîte un gemet care-î grăia de om încă cu dîle.

Dar la urma urmei dete peste un loc deschis atît cît un deget, poi cît o mîna și aci, ca însetatul apa, sorbia aerul care năvălia prin deschidetură. Cu puterile ce-î mai remase lucrînd eși afară ; cînd însă vîdu lumina dîlei și perdu simțirile. Nu-și dădea scama apoi cît timp zăcuse leșinat. Dar cînd deschise ochii, în jurul său era o tăcere de moarte. Prietini și dușmanii nu mai erau acolo și cei îngropați sub munte nu se mai sculară să povestească de cele întemplate. Bujor nu-și putea închipui că este un viteaz, precum cu toate acestea era, ci că e un biet flăcău părăsit care perduse orî-ce drept de a trăi, de oare-ce mort era el și pentru ai lui și pentru dușmanii. Flămînd și însetat, tremurînd pe picioarele, cari nu-l mai ținea, scoborî muntele. Mai bine ar fi voit să fie tras în țeapă și făcut bucăți de dușmanii, decît să moară de sîrșirile foamei, singur numai între morți. Nici un dușman nu se

arëla însă și Bujor putu să ajungă la riū și să-și potolească setea; bēu, de și apa era crușită de sânge și cătă în jurul sēu să vadă în cotro ai sēi puteau să fie. Cale de mai multe zile împrejur nu se afla lipenie de om. Cei cari avuseră picioare fugiseră și cei cari nu putuseră fugi, omorîți fuseră. Bujor apucă atunci calea cătră munte. Acolo poate fi-vor oștirile, cari ca prin un cutremur dispăruseră. Dar luă o cale greșită și se depărtă de ei din ce în ce mai mult. Până ce să-i ajungă, ei se scoborise iară în vale.

Ostenit de atâta ămblei stătu și se gândi: Ei mă socotesc morti: la ce să-i mai caut?—Urcă deci la munte și se făcu iar păstor ca mai nainte. Când apoi seara povestia cele ce i se întēmplase, păstorii rîdeaū de frumoasa lui istorie luând'o de poveste; căci sgomotul reshoiului nu strēbătuse până la ei și nici nu vāduseră lighioanele dușmane; și cât despre dinții cei striviți ai lui Bujor, ei puseră lucrul în socoteala vre unei certe ce ar fi avut. Ei diceau: Uite, Bujor spune atât de adesea povestea lui, că dēu acum el însuși o crede adevărată.

—Sērmanul flăcău! strigară fetele, când Moș Gloanță sfirși. Da ce mai făcu el apoi? remas-a el tot aci? N'a fost respălătit nici odată pentru vitejia lui? Așa întrebaū fetele care mai de care.

Dar Moș Gloanță și scoasă păpușa de tutun, își umplu luleua, fumă cu postă și clătină din cap la toate întrebările.—«Știu și eu? Mergeți de-l căutați, respunse la urmă; poate că Dumnezeu ca să-l respălătească, i-o fi dăruit o vieță lungă, lungă!»

«Ei, da atunci o fi de tot bētrân și uricios!» strigară fetele. Și încinseră o horă ca să uite pre Bujor.

VALEA REA

Lucru ne mai pomenit cum eu, Peleşul, am ajuns să-mi oprească pre mândra mea mititică a veni la mine. Şi cine se pune la mijloc, ca să oprească mult dorita noastră întâlnire? Nimeni altul decât urita şi răutăcioasa de Prahovă, care nu e nici ea o sfântă, ei aleargă cu graba furiei spre Ialomiţa, ca din preună cu ea să meargă până în Dunărea ca să întâlnească pre Argeşul, pe care nici că l'a vedut vre-o dată, şi plină de gelozie, cum este, o dă la o parte pre Dostana, care a pornit tot în acel drum şi care fără doar şi-poate i este mai dragă Argeşului.—Deu că-mi vine să turbez! Să vezi mereu o drăguşă ea ea fără ca să poşi ajunge vre-o dată la dânsa! în deobşte, să fie ceva ce nu poşi, când eşti Peleşul, care e în stare să scoată din rădăcină şi să mute stincile din loc, asta-i un lucru, care te scoate din minşi!—Şi tâmpiţii ăştia de munţi, Cumpeat şi Piscul Canului, se uită morocănoşi la zănişoara dragalaşă şi-i dăie fată rea numai şi numai pentru că-i sunt drag eu.

Şi adecă ce?—nu sunt oare băiat curăţel? Nu

cum-va e lucru nefiresc, că ea voește a se arunca în brațele mele?—Dar niște munți bătrâni și ursuși, de unde ar și putea ei să înțeleagă simțirile unei zinișoare sburdalnice, abia eșită din izvoarele, în cari s'a născut.

Cât despre Prahova, nici nu voese a măi lungi vorba: ea ar dori ca numai ei să mă închin și mă coprind în brațele ei tot-d'auna, când pe lângă dânsa, peste dânsa, pe sub dânsa, alătura cu dânsa, chiar printr'însa voese a trece la mândrușița mea.

O strașnică babă bătrână ca Prahova?—se poate oare, ca ea să-i placă omului, care a vădut odată chipul și strălucirea ochilor mierii de dincolo și a zărit acea făptură sprintioară trecând în săltate din stîncă în stîncă și strecurându-se prin cele măi strimțe poteci ca și când ar fi fată fără de trup!

Dar tot e cine-va s'o priceapă; acesta e cerul, căci tot d'a-una, când drăgălașa mitilică-și încrețește sprincenile negre și bate nerăbdătoare cu picioarele 'n pământ, se întunecă măi tare chiar decât dânsa la față și trămite neîntârziat pre cei măi negri dintre norii sei în sus ca să-i arête lumii ce va să dică a o necăji pre mândrușa mea drăgălașă. Nu arare-orî i scapă câte un suspin de tot greu, și atunci se simte strimtorată în albia ei, care n'a fost croită pentru niște porniri sufletești așa de puternice.

În asemenea momente-mă vine adese-orî să cred, că are să sară în avântul ei până la mine, însă chiar subt ochii mei uricioasa de Prahova o apucă de pletele crețe, o scutură, o biciuește și se răpede cu ea la vale, și orî cât de mult ași alerga în urma lor, orî cât de cu dinadinsul ași călca pe coada de la rochia

Prahovei, ca să o silesc a se opri în loc și a-mi da pe mândra mea, ea este mai tare decât noi amândoi și mă târăște și pre mine la vale, însă ducându-mă așa, ca ea să fie mereu între noi. Mitilica nu poate nici chiar să privească împrejur, căci vaî și amar de capul ei!

—Mi-ași chiăma toți sfinții într'ajutor; ei însă nu ascultă rugămintele unui përiu păgânesc ca mine, care nu merge nici odată la biserică și nici a posti nu poate. Am trămis urșii s'o bea pre Prahova, dar nici unul n'a putut s'o scoajă la capăt. Alt-fel nici nu voiam să stea pre mult prin partea locului, ca să se înhoalbe la drăguța mea. La drept vorbind, chiar nici cerului nu-î las bucuroș mulțămirea de a privi la dënşa, iară cât pentru cei doi munți, mi vine să le arunc cea mai sëlbatică a mea spumă în față; însă Prahova trece aședată la vale și ia cu dënşa și spumă și ură și mânie și toate, ca și când e n'ași fi pe lume, e cu pornirile mele cele covârșitoare.

O, mitilica mea Rea! Tu-mi ești mai dragă decât ori și ce în lumea aceasta! Destăinuesc basmi din ochii tăi; mi-închipuesc poveștile ce tu ai putea să-mi spui! Dar dacă ai auzi poveștile mele, ce-ai face tu atunci!? Ai rîde și ai plânge și ai suspina și ai asculta dusă, iară în ochii tăi s'ar oglindi toate cele ce-ți ași povesti; ascultându-mă, n'ai obosi nici odată, nici chiar dacă ți-ași spune de mii de mii de ori aceeași poveste!—fiind-că ești de același soîu cu mine și știi, că adese-ori, foarte adese-ori, noi trebuie să spunem aceeași. însă remâne cu toate aceste un lucru nou și proaspăt fiind-că isvorește mereu din aceeași adîncime.

Deci trebuie să mă mulțămesc a spune poveștile mele tâmpitului neam ominesc, care mai că mă pricepe, mai că nu.—Privește câte unul țintă la mine, ba chiar-mi dice: «Ah! ce frumos!»—dar nici închipuire nu pot să-și facă ce frumos m'ar socoti frumoasa mea mititică! sunt chiar unii ce-și închipuiesc că m'aă înțeles și povestesc fel de fel de verđi și uscate ce mie nici prin gând nu-mi a trecut. O! cum rîd de dênșii, dar rîd încât se împle valea și stîncile rêsună, iară ei stau cu gura cascată și nici nu bagă de samă, că de dênșii rîd, căci peste puțin plâng apoi de mânia.

Pentru ca să nu măi lungesc vorba, am gânduri și simțiri, câte numai un sburdalnic përiu de munte poate să aibă, și toate aceste porniri visoroase le înghite Prahova cu nepăsare și le poartă zimbînd prin lumea largă, care nici nu le vede, nici nu le aude și care nici nu poate să simțã ceva, fiind-că vîntul trece mereu peste dênsa, și ori și ce simțire-ar prinde rãdăcină, o șterge și o vîntură mai departe.

Fii numai mâniaoasă, mica mea Rea, fii mâniaoasă pe lumea bătută de vînturi și jelește pre în veci credinciosul, rêu înțelesul, visorosul têu Peleş.

SOLA.

Noaptea, la lumina lunei, umblă rătăcind pe malul Dunării, în sus și în jos, măreața arătare a unei fecioare. Ea mânilor-și frânge, în ape intră până la brâu. Ea caută un vad, să treacă dincolo, și cu glas se vaetă:— «Dar nu vedeți? Din cea din urmă «bătălie am luat pe cel din urmă ostaș! Tre-
«bue să trec dincolo! O valuri spumegătoare!
«Lăsați s'așez dincolo, la adăpost de furia vrăj-
«mașului, pe cel din urmă ostaș! Lăsați să
«treacă dincolo mireasa! Arătați-mi vadul, ca
«să nu ved oștirile romane călcând în picioare
«pe mortul meu. Lasă-mă, Dunăre, să trec
«prin ale tale insângerate valuri!»

Ast-fel se vaetă fecioara toată noaptea cea lungă și mânilor-și frânge; iar valurile Dunărei trec fără incetare, puternice și nemiloase, la lumina lunei, care privește a morților cădere ș'a morților mulțime.

La sfat ședeau fruntașii eroi ai Daciei, în adincă, tăcere, precum se cuvine celor voinici

și tari de inimă. Cel mai în vîrstă în jos se uită incremenit, ș'aruncă o pană de vultur. Un suspin se rădică din peptul tuturor ca vîntul care scutură virfurile într'o pădure de stejar. Pana dicea: «Romanii vin!». Cel mai tîner în sfat sta rezemat pe scutul său. Ochii îi scînteiau; dar fruntea lui cea albă era increțită de aspre cugetări, și de răsufierea-i deasă pletele-i negre ca pana corbului se mișcau mereu pe umerii lui. El luă o frunză de rogoz și o asvîrli lângă pana de vultur, stringădu-și buzele cu dispreț. Vroia să dice: «Frunză de rogoz sunt Romanii, căci ei sunt vorba-reși!». Dar cel bătrîn, arătînd spre Dunăre, ce în razele soarelui strălucea printre trunchii uriași, luă urciorul cu apă, vîrsă din el mai întîi o picătură, în urmă o stropitură, pe urmă toată apa, revîrsându-se ca un riî întreg care sparge și sfarmă stînci și dealuri, strică și distruge câmpii și păduri, crește și crește neconținut, nutrit de ape lăturalnice și de ploî neîncetate. Și un suspin se rădică iarăși din peptul tuturor!

În sfîrșit glasul bătrînului se aude: «Putem să stăm împotriva?» Iar cel mai tîner șopti: —Sola!» Și precum în pădure ploaia începe a picura lin, și cu încetul se îndesește de străbate peste tot locul ca un riî, astfel șoaptele se întîrî în gura bărbaților, cari stau la sfat. Toți întrebau: Nando! Ce te face atît de îndrăgăneț? Oare ți s'a jurat ea să-ți fie mireasă?»

Capul tînerului ostaş i se plecă pe peptu-i: «Ea s'a jurat să-şi aleagă cine să-i fie soţ, nu-
«mai după a treia bătălie. Nerăbdător aştept
«a treia bătălie,» Bêtrânul din sfat clătină ca-
pul plin de îngrijire, şi aşeză lângă pana de
vultur o peatră. Atunci cu toţii strigară în-
tr'un glos: «Arătare! Nul încă stă ţara Daci-
«lor în picioare! şi lung timp va mai trăi po-
«porul nostru, dacă vom ţinea pept cu Ro-
«maniî, până când o fecioară nu-şi va fi luat
«de bărbat pe un mort»

*

La revărsatul zorilor scliceşte peste ape jo-
cul mut al musculiţelor răsfaţate. Cu aripî în
drăsneţe ele ating valurile line, pe când în
sus se asvîrlă peştele cu solzii lucitori. Şi pe
maluri sclicesc ale bărbaţilor arme. Fecioarele
le spală de sânge şi cu cântări le urează nouă
isbândiri. Sola prinde în scut lumina soarelui,
şi reţele strălucitoare ce ies dintr'însul ea le
trimete să lumineze întunecimile pădurei, de
se înspăimîntează cântăreţii din ea; iar ferul luciu
îi oglindeşte faţa gânditoare, de n'ai crede că-i
o gingaşe fetiţă, ci una din zeiţele destinului,
ucigătoare de eroi. Genele-i nu clipesc în ra-
zele vii ale soarelui, mâna ei nu tremură când
atinge sângele de pe sabie şi lance. Dar în
rîndurile fetelor nici şoapte nu se aud, nici
vorbe de taine duioase. Grave şi serioase, ca
tinere preotese, ele îşi împlinesc datoria, adine-
cugetând la vrednicia lor.

Soarele este în crucea amiezii și vii rumește obrații frumoși ai Solei. O picătură scân-teitoare pică de pe fruntea ei albă ca omē-tul, și atinge pērul cel negru și creș ce gin-gaș o împrejmuște. Dar fecioarele nu se uită și nu ieaū sama. Ele spală armele eroilor ca să stea chiar în preajma soarelui, și versul lor lin se aude. Cântecul lor străbate spre riul cel mare, care-l primește cu jale și-l repede în depărtare pe latele lui talazuri, acolo unde stă armă lângă armă.

«Dulce riū! măreș riū cu pletele lungi moi!
«în vis eū ți-am vedut făptura, în chip de os-
«taș, incunjurat de ceata-ți.

«Te-ai rădicat cu lancea ș'ai mers la luptă
«mare, la luptă de bărbați. Vis rău e visul
«meū, căci a mințit și el!

«Nici că mai străjuești, nici că mai stai în
«preajma celor ce dau năvală. Brațul meū stă
«împotrivă; dar tu, riule, ajută ca roiul lor
«să 'mpedecăm!»

«Oare vrei să fii fricos să-ți dic neinimos?
«Scoală-te! Ridică-te! Inghite-ne în pace.

«Rostogolește-te fără simțire peste trupurile
«ce 'n giulgiuri învelești, precum înghiți stri-
«gătele și porți îndoielele noastre.»

*

Pădurea auzi a pașilor tropot, ea se gândi:
— e cântecul vijeliei; și 'ntreabă ca pe un
vechi cunoscut:— de unde vii așa în goană
mare?

Al strigătelor vuet ajunge până 'n riū. A-cesta 'n veselie-l duce înainte, și întrebă și el: E astăzi sêrbătoare în pădurea adincă? Sunetu-l cunosc; dar ce serbați voi oare?

Și ca oțelul ce rêsună, se sdrobi strigătul de stincă. Credea că înimele cumplit vor bate 'n pepturi și cugetări adincî frunțile vor brăzda, dar el stă amenințând și certând: ce bate așa năvalnic inima in pepturile voastre?

Nu era furtuna, nu era nici cântarea de sêrbătoare, nu era nici bătaia inimei noastre. Rêsunat-a puternic, isbit in scutul nostru, scutul sortii, care s'a sdrobit.

Și 'n riū și în pădure toate-s în tăcere, stinca ea însă-și vuetul resfrânge, până ce 'ntrebăm apăsât și greu: «O soartă! Ce ceri de «la noi?»

*

Până când luna nu va fi din cer cu vuet asvirilită, și nu va pica jos pe pămênt—nu perim!

Până când stelele nu vor trece, unele după altele, și soarele a lor suflet nu va suge—nu perim!

Până când papura pîr de fecioară nu va răpi, legându-l ca cuibul pe cap ușor aședat—nu perim!

Până când bărbatul degetele-și simte tremurând c'ating draga lui iubită, până când pîriul cu mândrie aleargă prin ogoare multe ș'al holdelor freamêt duios el ascultă—nu perim!

Până când iepele sirepe peste câmpii vor sbura legănând hohotele eroilor noștri — nu perim !

Până când apă din peatră n'a curge, florile toate 'n săbii sângeroase nu se vor schimba, femeile nu vor mai rîde cu bucurie când dinainte-le trec cele cu dulci nădejdi—noi nu ne stingem!

Până când pădurea nu va sta 'n mirare de propria-i frumusețe și pămîntul nu va ține, deabia șoptind :--«nu mai am loc pentru nici un mormînt!--nu perim !

*

Ce s'aude 'n cea pădure ? Eă răsună 'n adîncimi de tropote sute, de tropote miî, de bărbați și de cai, de zăngănitul armelor. Feci-oarele 'n mirare se rădică 'n sus și ochii ațintesc. Pădurea-i deșertă cât ochiul pătrunde ; dorm chiar păsărelele de zăduful țilei. Dar sunetul straniu s'apropie, și legate de dinsul nevedute, misterioase cete ; până ce Sola mută și palidă, ca și albul ei veșmînt, brațul nu-și rădică și dincolo arată spre malul drept al Dunărei. Pulbere ca de la sute de turme spre cer se înalță, în ea se vede scinteind ferul de la coifuri și din vîrf de lănci, ce apar deodată și iute iar dispar ca fulgerul în norii cei negri și plini de stricătoare grindină. Pădurea răsună mai tare și mai slab de acei cari, pe cea mal, de pe 'nălțimi spre rîu,

mulți și nenumărați, cumplit înaintează. Și fără trăgănare se pun la ciocănit, se pun la făurit, la focuri alburii în miezul țilei, se pun să 'ntindă pod de luntri îmbinate. O țî a trecut numai și totul e sfârșit.

Stau armele strinse 'n mănunchiuri amenințătoare, spre cer înțepenite: Iar cetele tot vin și se rostogolesc. Pe cea mal al Dunării, dealuri, șesuri, păduri, se par toate că se mișcă, se par toate a 'nainta spre riu în jos, ca albia să i-o astupe. Toți—Sola și fecioarele—privesc în tăcere peirea ce vine. Stă fecioara nemișcată, cu mâna umbrind ochiul sprince-nat. Inima-i era împetrită de spaima puterii ce dincolo se revarsă spre podul întins, ca lăcuste de cari nimic nu te apără, pe cari nici ape, nici arme nu le opresc, cari cu propriile lor trupuri poduri întind jertfind, din a lor mulțime pre acele ce înșile sdrobesc spre a prefăce 'n pustiū gol pădure și câmpie.

Soarele apune. Liniștit și pacinic lunecă și trec valurile aurii. Iar dincolo pe mal lănci și scuturi lucesc însângerate de focul viu al soarelui. Chiar pulberea ce se rădică din dealuri și din văi ca fum des și înălțat, chiar pulberea roșește, și 'ntreg cerul stă în foc, c'atunci când păduri aprinse de flacări se inghit. Dar vine umbra albăstrie și 'ncet, pe nesimțite, ea se 'ntinde peste toate: e steagul ce se pleacă, când țîua e perdută și oas ea e învinsă. Sola stă și numără focurile tce scânteiază, doar ar iscodi a vrăjmașilor putere.

Ea stă și numără, până ce-o fetiță semn îi face, că ostașii așteaptă, armele să rădice de pe năsiposul mal. Atunci Sola se trezește și pașii ei întoarce.

Nando de mult sta în așteptare, în dos de arbore. El nu se uita nici la Romani, nici la podul lor nici la primejdia ce pe toți amenința. Ochiul lui e ațintit spre armele sale. Le va fi spălați Sola? le va fi atins ea pe dinsele cele din urmă? le va fi ținut ea încă în mâinile ei cât de puțin după ce le spălase? El repede s'asvîrle asupra lor pășind pe urmele calde încă de gingașul picior al Solei.

Dar Sola înaintează rece ca zăpeștile ce pe vîrfuri de înalți munți nu se topesc nici de căldura soarelui din luna lui Cuptor. Ea nici că se întoarce. Odată numai ea brațele-și rădică, în crescet și le pune, și iarăși în liniște înainte pășește. Ea este ca a negurilor fâp-tură, de adierea serii împinsă încet și lin.

Nando strînge cu tărie lancea la peptu-î, sărută scutul cel credincios, ca și cum ar ști că într'insul ea fața și-a oglindit, ca și cum i-ar cere chipul să-î păstreze.

*

Roșitu-s'a Dunărea,--se părea că valuri de sânge se revarsă din ea. Plină-î de trupuri,--se părea că chiar valurile ei aū murit. Plină-î de arbori,--se părea că toate pădurile s'aū plecat înaintea toporului. Iar jur împrejur

aerul tremură de țipete și razele soarelui se clatină. Podul stă încă și trece peste dinsul pedestrime și călărime, îndesite ca furnicile călătore.

A Dacilor oaste-i zdrobită, împrăștiată. În păduri ea se strânge din nou în tăcere, ca o stincă de granit. Pe Nando îl aduc pe crengi; din multe răni el sângerează. Sola stă în picioare, apucă în mâni valurile ei de păr, și fără a vorbi, de trei ori cu dinsele peptul își bate. Nando, de dureri invins, ochii închide și ostașii plini de jale capetele pleacă.

Adunată stă a Dacilor oaste și ranele-s vindecate. Iar Sola-și taie părul cel negru și lung. Sus îl leagă la vârful lancei lui Nando, să fâlfâie ca o flamură de vânturi mișcată, de soare luminată. Aceasta dicea: «Veți fi conduși spre glorie și 'n biruință.» Și 'n adevăr biruința și gloria în partea Dacilor se dăduse. Romanii stau înfrânți. Strălucind de veselie, Nando vine spre Sola, plin de putere, ager de tot, el care minuni făcuse, în mâni cu flamura din mâna ei primită: -- «Sola! Oare astăzi vrednic sunt de tine?»

Ea însă rădică mâna și 'n tăcere trei degete-i arată. Se mișcă mulțimea. Eroii s'asvirl în preajma ei. Femeile cer ca Sola să se 'nduplece. Bătrânii o încunjoară, rugând ș'amenințând. Toți se strâng în jurul fecioarei. Dar ea-și scutură părul cel des care-i încunjoară capul ca o coamă de leu, de lumină aurii străbătută: -- «După a treia bătălie! Atunci, voiți alege!»

Ast-fel vorbi, cu glas rece. Se 'ntoarce apoi cu mândrie și 'n a cortului intunecime dispăre,

*

A treia bătălie ! Intră în țară a Romanilor puteri covârșitoare. Intră și se revărsă ca apele umflate ce năvălesc cu sloii de ghiață. Intră și lupta se încinge, precum vijelia în păduri turbează, copaci scoțând cu rēdēcini adinci, turnându-i la pământ. Daci! stau neclintiți. Dar totul e pierdut ! Nando e neasemēnat. Flamura lui, în sânger adăpată, din virful lăncei cade ca mușchiul de pe brad ; iar peptu-i stă deschis de-o lovitură grea, din care sângerle-i curge în șiroaie ferbinți.

Nando cade la pământ și tot încă se apēra cu paloșul rădicat. «O Sola, vino !» șoptesc fără putere ale lui buze ofilite, ce seamănă cu florile ce de pe arbore tremurând se scutură în pulbere. «Sola, vino !» Ea însă, în vultoarea luptei, vede flamura, vede cum ea se pleacă, ș'aude ostașii, de moarte amenințați, strigând cu toții-- «Sola !» Ea rindurile desparte cu brațele ei albe și spre Nando privește, care la pământ jos sufletul își da.

Cea din urmă suflare din peptul lui eșise, și ochii lui de abia se închise în ultima-i ochire de dragoste și de credință. Ea ingenuche lângă trupul fără suflet, îi iea mâna slăbită din care abia acum paloșul cade, și strigă în imbulzeala luptei celei mari:-- «Aceasta «este a treia zi de bătălie ! și acesta-i mirele «meu!»--Eroii cu spaimă și impetriti aud groaznicul cuvint. Se rădică însă îndată un stri-

gât și un țipet, ca tunetele ce se îndeasă în stînci adînci: «Suntem perduți! «Arătarea-i adevăr! Fecioara-i de vină! Ea să plătească! «Nici unul din noi să nu mai rămăe, dar fata și ea, care moartea a adus, și ea să peară!»

Cu mîna ei în mîna lui Nando, cu inimă tare și cu vesel suris, făr'a clipi din ochi, ea moartea primește dela ai săi. Iar ostașii toți s'asvirl în năvală și secerați sunt toți, ca spi-cele ce cad fără glas și fără jale. Din al Dacilor uriaș popor nimic n'a mai rămas. Im-prăștiate zăceau pe pămînt tot trupuri neînsu-flețite. Se asvirlise în bătălia cruntă și feme-ile toate, spre a nu rămănea pradă ostașilor Romani, ele, cari cu mândrie eroilor da sem-nul de dînșii așteptat.

*

Noaptea, la lumina lunii, umblă rătăcind pe malul Dunărei, în sus și jos, mareața a-rătare a unei fecioare. Ea mînuile-și frînge. În ape intră pînă la brău. Ea caută un vad, să treacă dincolo și cu glas se vaetă:-- «Dar nu vedeți? Diu cea din urmă bătălie am luat pe cel din urmă ostaș! Trebuie să trec dincolo! O valuri spumegătoare! Lă-sați să trec s'așez dincolo la adăpost de furia vrăjmașului pe cel din urmă ostaș! Lăsați ca dincolo mireasă să treacă! Arătați-mi va-dul ca să nu ved oștirile romane, călcând în picioare pe mortul meu! Lasă-mă, Dunăre, să trec prin ale tale însângerate valuri.»

Ast-fel se vaetă fecioara toată noaptă cea lungă și mânilor și frânge. Dar ale Dunărei valuri mărețe curg ne'ncetat, puternic, nemi-loase, la lumina lunei, care a privit a Dacilor sfârșit ș'a morților mulțime!

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF BUCHAREST
BUCURESTI

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
Peleşul	3
Virful cu dor	6
Furnica	18
Peatra-arsă	21
Jipii	35
Caraimanul	49
Peştera Ialomiţei	57
Omul	65
Valea cerbului	91
Cetatea Babei	105
Ceahlăul	119
Valea rea	128
Sola	132

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

